

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

JAN POLÁK

**UMĚLECKÉ ZTVÁRNĚNÍ EMY
DESTINNOVÉ**

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Josef Blüml CSc

České Budějovice 2006

Umělecké ztvárnění Emy Destinové

Anotace:

Tato práce se zabývá osobou operní pěvkyně Emy Destinové, respektive umělci, kteří se jí ve svém díle nějakým způsobem věnovaly. Je rozdělena do několika kapitol, z nichž první stručným způsobem popisuje život Emy Destinové. Další kapitoly se pak věnují již samotným umělcům. Do práce je zahrnuta rozsáhlá řada výtvarných oborů včetně těch, které s uměním souvisí jen okrajově. Lze tu tak najít obory jako malba, kresba, grafika, sochařství, medailérství či fotografie, film a loutkářství. V souhrnném textu se objevují životopisy jednotlivých umělců, kteří se, ve svém díle, tématem Destinové zabývali. Obsah práce není limitován životem pěvkyně, a proto se v textu objevují osobnosti 19. až 21. století.

Část výzkumu je založena převážně na podrobném studiu korespondence Emy Destinové a jiných písemností osobní povahy, které jsou součástí fondů, uložených v Divadelním oddělení Národního muzea, ve Státním okresním archivu v Jindřichově Hradci a Památníku národního písemnictví v Praze, respektive v jeho pobočce ve Starých Hradech. Obrazová příloha je z větší části součástí Divadelního oddělení Národního Muzea a LA PNP v Praze, pobočka Staré Hrady.

Rendering of Ema Destinn

Annotation:

This work deals with person of songstress of opera Ema Destinn, let us say artists, who in their works payed attention to this person. This work is divided out into the several sections, first of them summarize life of Ema Destinn. Next sections are about concrete artists. There are extensive numbers of grafical spheres put on the work, inclusively of that spheres which are connected with arts only just a little. There are spheres as painting, drawing, sculpture, medallist's work or photography, movie and marionette play. In whole text are biographies of individual artists, which were engaged in their works by Ema Destinn. Contents of this work are not limited by the life of songstress and therefore there are many personalities from 19th till 21st century in the text.

Part of research is found mainly on detailed study of correspondence of Ema Destinn and next papers of personal character which are part of funds, saved in Theatre's section of Národní muzeum, in the SOkA in Jindřichův Hradec and LA PNP in Prague, let us say in his branch Staré Hradky. The illustrated supplements are for the most part in Theatre's section Národní muzeum and LA PNP in Prague, branch Staré Hradky.

Níže uvedeným podpisem stvrzuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval sám pouze s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Českých Budějovicích,

.....

Děkuji pracovníkům Historického ústavu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích za rady a připomínky, které mi během zpracování této práce poskytli. Rovněž bych rád poděkoval panu Františku Fürbachovi za dlouhodobou ochotu a trpělivost, se kterou ke mně přistupoval a rovněž za poskytnutí cenných rad a důležitých informací k tématu mé diplomové práce. Na dalším místě bych chtěl poděkovat pracovníkům a pracovnícím Divadelního oddělení Národního muzea a Archivu Národního muzea, pracovnícím Památníku národního písemnictví v Praze a Státního okresního archivu v Jindřichově Hradci. V neposlední řadě pak patří poděkování mým přátelům Oldovi a Monice za jejich rady a připomínky.

Obsah

Obsah	6
Úvod	7
1. Životní osudy Emy Destinnové.....	11
2. Malba, kresba, grafika.....	24
2. 1. Výtvarné práce vytvořené za života pěvkyně.....	24
2. 2. Výtvarné práce vzniklé po roce 1930.....	36
3. Sochařské pojetí Emy Destinnové.....	40
4. Operní pěvkyně před objektivem.....	51
4. 1. Ateliéry na našem území.....	51
4. 2. Zahraniční ateliéry.....	62
5. Operní pěvkyně na filmovém plátně.....	65
5. 1. Dobové filmové dokumenty.....	65
5. 2. Hraný film s Destinnovou a o Destinnové.....	66
6. Ema Destinnová na ceninách.....	69
7. Ema Destinnová jako loutka.....	77
Závěr.....	80
Seznam pramenů a literatury.....	83
Seznam zkratk.....	91
Seznam příloh.....	92
Přílohy.....	95

Úvod:

Ema Destinnová byla výjimečným člověkem ať už jde o její osobnost, umělecké nadání, vztah k lidem či povahové vlastnosti.

V jejím životě se setkáváme s celou řadou protikladů. Přestože nikdy netoužila po penězích, a ani si k nim nikdy nenašla vztah, stala se bohatou ženou. Chtěla se stát oblíbenou u svého národa, ale největšího uznání se jí dostávalo ve světě. Toužila po ní celá řada mužů, slavných i obyčejných, ale ona si vybírala ty, kteří o ní zájem neměli.

Ve své době byla primadonou, v dnešní době by jsme jí označili za celebritu. Přesto byla v srdci obyčejným člověkem a nejen, že se tak cítila, rovněž tak i vystupovala. Měla ráda venkov a jako venkovanka se cítila. Ráda chodila na procházky v obyčejných šatech, sedávala u vody a chytala ryby, bavila se s „obyčejnými“ lidmi. Neřídila se tím, co jí určovalo postavení, ale tím, co jí říkal cit a její povaha.

Ve svém srdci byla vlastenkou, přestože vlast jí zprvu odmítala. V době největší slávy jí aplaudovala, aby ji ke konci života zase zavrhl. Co je platné, že jí uspořádala velkolepý pohřeb, když to neodpovídalo ani jejímu přání? Chtěla být pohřbená na zámku ve Stráži nad Nežárkou ve sněžňenském údolí, ale skončila na Slavíně, kam, jako mnozí, nechtěla.

Operní pěvkyně Ema Destinnová byla osobnost natolik významná, že jí bylo věnováno velké množství publikací a článků. Na její osobu bylo nahlíženo z různých směrů a úhlů. Autoři publikací ukázali Destinnovou v mnoha světlech. Psali o ní životopisy, nebo je zkomponovali z publikací jiných. Věnovali svou pozornost Destinnové jako pěvkyni. V jiném případě se zaměřili na její osobu z hlediska povahových vlastností. Vycházely publikace a články, které byly vzpomínkami pamětníků na slavnou osobnost. Zájmu neunikla ani její literární činnost. A samozřejmě se nezapomnělo ani na její osobní život a soukromí jejích vztahů. Setkal jsem se i s článkem o nemocech slavných, ve kterém jméno pěvkyně rovněž figurovalo.

Ačkoliv by se mohlo na první pohled zdát, že moje práce je jen dalším životopisem ženy, umělkyně a osobnosti, o které už bylo napsáno

snad úplně všechno, není tomu tak. Nebudu se snažit o další práci o významné pěvkyni, protože si ani nemyslím, že bych mohl přijít s něčím novým a významným. Během svého bádání jsem prošel řadou životopisů umělkyně, ale ve většině případů nepřicházely s ničím novým

Mým cílem proto není psát o Destinnové z jejího úhlu pohledu, ale spíše se zaměřím na výtvarníky a umělce 20. století, kteří ve svém díle směřovali pozornost, mimo jiné, také k této umělkyni.

Chci se podívat především na lidi, žijící a působící ve stejné době, ve které žila a působila oporní pěvkyně. Pokusím se vylíčit jejich život a zařadit je po bok umělců, se kterými zdánlivě nijak nesouvisí.

Přestože jsem nazval svou práci *Umělecké ztvárnění Emy Destinnové*, zařadím do ní i obory, které na první pohled mohou z tohoto tématu vybočovat. Kromě malby, kresby, grafiky a sochařství, zde bude i fotografie, film, ceniny a loutka, protože si myslím, že i tyto kategorie mají ve svém obsahu uměleckou složku.

Například fotografie měla zpočátku charakter záznamu události či osoby. Postupně se stávala jakousi atrakcí, aby se v poslední řadě stala uměleckým vyjádřením fotografa, který neusiloval jen o záznam nějaké osoby, ale rovněž se snažil o zachycení její duše¹. Způsobů, jak toho docílit, je celá řada. Nejčastějším způsobem bylo, a je nasvícení osoby nebo objektu, aby se například vyzdvihly charakteristické prvky lidské tváře, a naopak potlačily nežádoucí prvky, jako defekty obličejů a podobně. Jiným způsobem bylo aranžování různých předmětů v blízkosti focené osoby, což mělo vyvolávat pocit přirozenosti, na rozdíl od prázdné plochy. Často byl však efekt opačný, a z uměleckého záměru byl rázem kýč. Možná se vám v této souvislosti vybaví fotografie z dětství, na kterých stojíte v ateliéru vedle umělého dortu a máte se tvářit „šťastně“. Něco vyfotit je snadné, ale zachytit podstatu věci je už horší. V mé práci je řada fotografií, kterým se to více či méně dařilo při fotografování Destinnové.

S filmem je to podobné. Jeho počátky spadají do konce 19. století, především zásluhou vynálezu T. A. Edisona, který už v roce 1891 sestrojil

¹ Některé kultury se právě proto snažily fotografování vyhnout, protože měly strach z toho, že jim to ukradne duši.

kinematografickou kameru s využitím 35 mm filmu. Rovněž sestrojil „jukebox“, v němž mohl divák shlédnout dvouminutový film za niklák.

Obrovskou měrou pak ale zasáhli do vývoje filmu bratři Lumiérové, kteří začali s filmovou projekcí pro diváky. Z jejich dílny pochází film, zachycující příjezd vlaku do stanice, nebo snímek *Odchod dělníků z továrny*, jehož název napovídá, nebo spíše popisuje děj filmu. Postupně se do filmu dostala barva² i zvuk³.

Film z počátku sloužil jako záznam- dokument, aby později představil grotesku, western a další žánry. Řada režisérů usilovala i o umělecký dojem ať už šlo vyjádření jednotlivých postav nebo celkovou atmosféru filmu.

Dalším zájmem mé pozornosti budou peníze a známky. S ceninami se setkáváme dnes a denně, aniž bychom o nich přemýšlely, tedy v jiném významu, než ke kterému byly určeny. Každý den lidem rukama prochází peníze, na nichž jsou znázorněny významné osobnosti naší minulosti. Setkávám se s tím, že někteří lidé ani netuší, která osoba na jaké bankovce je, v horším případě kdo to je.

Přestože bankovky nejsou umělecké dílo a jejich hodnota není umělecká ale nominální, i tak jim budu věnovat pozornost, protože zpracování výtvarného návrhu už uměleckým ztvárněním je, zvláště pak v případě současných českých bankovek. Stejně je tomu se známkou, jež se řadí rovněž mezi ceniny, ale grafický návrh vznikl na základě uměleckého vyjádření.

Současně chci do práce zařadit i loutku, přestože výroba loutek je sice spíše výtvarná záležitost založená na rukodělné dovednosti než umělecká činnost. Přestože se pořádají různé výstavy a nebo jsou loutky součástí nějaké expozice, jejich význam bych spíše viděl ve zprostředkování zábavy, alespoň v době, kdy lidé ještě nebyli tolik zataženi do světa médií. Většina dětí, pro něž byla loutková divadla určena především, si v dnešní době raději sednou k televizi nebo před počítač, a tak loutka ustupuje do pozadí, mezi artefakty minulosti.

² První pokusy kolem roku 1906. Britský vynálezce Georgie Smith si v té době patentoval první barevný film.

³ První zvukový film byl *Jazzový zpěvák* z roku 1927.

Jsem si plně vědom toho, že mnou zvolené téma diplomové práce je velice rozsáhlé a že zasahuje do mnoha oborů, které spolu přímo nesouvisí. Přesto se chci pokusit pojmout toto téma jako ucelenou práci, ve které spojím blízké i vzdáleně obory výtvarné činnosti.

Rovněž chci propojit celou řadu známých i méně známých osobností naší i zahraniční výtvarné kultury. Pokusím se sestavit životopisy těchto lidí, ale jsem si vědom toho, že u některých, zvláště zahraničních, to půjde obtížně.

Vedle sebe postavím lidi, kteří se vzájemně znali a setkávali se, s lidmi, kteří se nikdy neviděli a ani vidět nemohli, vzhledem k době, v níž žili. Budou zde osoby narozené v 19. století i ti, kteří se narodili v minulém století a stále ještě žijí. Vedle malířů a grafiků se objeví fotografové a filmový režiséři, aby společně vytvořily celek, jehož jmenovatelem je operní pěvkyně Ema Destinnová. To je záměr nebo představa, se kterou se do této práce pouštím.

1. Životní osudy Emy Destinové

Ema Destinová se narodila 26. února, respektive o půlnoci z 26. na 27. února 1878 v Kateřinské ulici č. 5 v Praze. V literatuře je také uvedeno jako domovní číslo 7, což se objevilo v Hartmanově publikaci⁴.

Podobně je to s jejím jménem a jeho obměnou v různých publikacích. V knize Václava Holzknechta⁵ je uvedeno jméno Emílie Pavlína Kittlová, zatímco v Hartmanovi⁶ je pojmenována jako Emílie Václavka Jindřiška Pavlína Kittlová. Někdy se objevuje i pojmenování Věnceslava, což bylo nejspíše odvozeno z jejího ranného podpisu “Ema Věna”. Závazný je však křestní list Emy Destinové, podle nějž byla pojmenována jako Emílie Pavlína Jindřiška. Tím ale obměny a komolení jejího jména nekončí, o čemž se zmíním níže v textu.

Dědeček Emílie, Jan Kittl, začal v Praze jako pivovarnický učeň. Postupně se vypracoval na zámožného muže, který se stal majitelem lihovaru. Vlastnil také několik pivovarů a celou řadu domů a pozemků. Tento majetek pak přešel do rukou jeho syna Emanuela Kittla. Ten se snažil podnikat v těžebním průmyslu, když investoval do dolu na antimon a stříbro poblíž Sedlčan. Důl však mnoho nevynášel. Jako mecenáš také podporoval Václava Brožíka a Jana Nerudu, s nímž se vydal na blízký východ. Z této cesty pak vznikla kniha *Obrazy z ciziny*. Všechny tyto podniky stály spoustu peněz, a nakonec vedly ke ztrátě většiny zděděného majetku. Emanuel si však z toho moc nedělal.

Matka Emílie se jmenovala Jindřiška Šrůtová. Žila na venkově se svou matkou a sestrou do doby, kdy se vydala s rodinou do Prahy, aby zde našli lepší živobytí. Kromě toho tu Jindřiška potkala i Emanuela, za něhož se posléze provdala. Pěvecký talent podělila Emílie právě po své matce, která se věnovala zpěvu při studiích v Miláně a v Paříži, kde se stala členkou

⁴ HARTMAN, E.: *Královna zpěvu Ema Destinová ve vzpomínkách Marie Martínkové*, Praha 1995, s. 10.

⁵ HOLZKNECHT, V. – TRITA, B.: *Ema Destinová*, Praha 1974, s. 10.

⁶ HARTMAN, E.: *Královna zpěvu*, s. 10.

pařížské opery. To jí bylo umožněno především díky podpoře Emanuela. Spolu pak měli pět dětí, z nichž druhá byla Ema.

Emílie se učila od pěti let hře na housle u kapelníka Nechvíleho. Když už překročila jeho možnosti výuky, přešla k profesoru pražské konzervatoře Ferdinandu Llachnerovi. Zdroj jejího talentu však tkvěl v jejím hlase, a tak se ve čtrnácti letech začala věnovat zpěvu u manželů Loewových v Praze. Šlo v významné osoby na poli hudebním. Marie Loewe-Destinn byla pěvkyní u Dvorní opery ve Vídni a Thomas Loewe byl zkušeným korepeticem.

Navštěvoval také dramatickou školu Národního divadla, kde navštěvovala Otylii Sklenářovou-Malou⁷

Mezi její první lásky patřil syn kalínské reálky Jindřich Vodílek, který byl několikanásobným šampionem v cyklistice. V tomto případě byla ale odmítnuta, což se jí moc často nestávalo. Tím víc, že o Jindřicha opravdu stála. Mezi její budoucí nápadníky, které odmítla, patřily například Caruso⁸, Toscanini⁹ či Puccini¹⁰

Její kariéra nezačala příliš slavně. V roce 1897 se šla představit řediteli Národního divadla F. A. Šubertovi¹¹. Vybrala si dva výstupy z

⁷ Česká herečka (* 12. 12. 1844, † 23. 2. 1912). Představitelka deklamačního herectví. Mezi její role patřily především tragické hrdinky. Mezi významné role, které vytvořila, patří *Luisa* (F. Schiller *Úklady a láska*), *Julie* (W. Shakespeare *Romeo a Julie*), *Markétka* (J. W. Goethe *Faust*), *Salomena* (V. Adámek), *Antigona* (Sofoklés), *Kostelnička* (G. Preissova *Její pastorkyňa*). Byla to jedna z nejvýznamnějších osobností na poli českého divadla 19. století.

⁸ Enrico Caruso, narozený 27. února 1873, byl nejvýznamnějším tenoristou své doby. Tento italský operní pěvec působil v letech 1903 až 1920 v Metropolitní opeře v New Yorku. Zemřel 2. srpna 1921.

⁹ Italský dirigent (* 25. 3. 1867, † 16. 1. 1957). V letech 1898 až 1903, 1906 až 1908 a od roku 1921 do roku 1929 působil jako dirigent divadla La Scala v Miláně. Od roku 1908 do roku 1915 byl členem Metropolitní opery v New Yorku a v letech 1926 až 1936 řídil Newyorskou filharmonii. Od roku 1937 pak působil v rozhlasovém orchestru v New Yorku, kde skončil v roce 1954. Vynikl především jako interpret děl G. Verdiho, G. Rossiniho či G. Pucciniho, stal se jedním z nejvýznamnějších světových dirigentů.

¹⁰ Ital Giacomo Puccini (* 22. 12. 1858, † 29. 11. 1924) působil jako skladatel; představitel verismu (uplatňoval se především v hudebně dramatické tvorbě. Vyznačoval se jednoduchou, působivou melodikou, spontánní rytmikou, využíval exotické hudební motivy). Autor oper *Manon Lescaut*, *Bohéma*, *Tosca*, *Madame Butterfly*, *Děvče ze zlatého Západu* či *Turandot*, Rovněž je autorem operního triptychu *Plášť*, *Sestra Angelika*, *Gianni Schicchi*.

¹¹ Tento český dramatik, prozaik a publicista se narodil 27. března 1849. Rovněž působil jako hudební historik, kam se zařadil svou prací *Dějiny Národního divadla*. V letech 1883 až 1900 působil jako první ředitel Národního divadla v Praze. K jeho literární činnosti patří řada historických próz a divadelních her (*Probuzeňci*, *Jan Výrava*), realistických dramát ze

Carmen, přičemž jí na klavír doprovázel kapelník Adolf Čech¹². Toto vystoupení se však neshledalo s očekávaným ohlasem, protože ředitel divadla při hodnocení výstupu nabral žádné ohledy. Tato událost by se dala považovat za jeden z mezníků v životě Emy Destinové, alespoň co se týče její další kariéry pěvkyně.

Další pokus o nastartování kariéry operní pěvkyně se konal v drážďanské opeře, kde zazpíval árii *Paminy (Kouzelná flétna)* a *Alžběty (Tannhäuser)*. Dočkala se jen prozatimního přijetí. Konečné rozhodnutí mělo přijít až po zkoušce s orchestrem, které však dopadlo negativně.

V roce 1897 se do třetice pokoušela prorazit v Berlíně v Theater des Westers u ředitele Hofpauera. I v tomto případě skončilo její snažení krachem.

Co však nevyšlo v Theater des Westers, se jí podařilo přímo v královské Dvorní opeře v Berlíně. Působil se o to hrabě Hochberger¹³. Zde se dočkala prvního vystoupení 19. července 1898 v *Sedláku kavalírovi* od Mascagniho¹⁴, kdy se představila již jako Ema Destinn¹⁵. Kritika jí přijala víc než kladně a nešetřila chválou. Se *Santuzzou*, přestože nepatřila k jejím oblíbeným rolím, se při vystoupení dokázala ztotožnit a tuto postavu vystihnout jak po pěvecké, tak i po herecké stránce. Ve druhé roli, kterou byla Bizetova¹⁶ *Carmen*, měla Ema dokázat pravou sílu svého hlasu, protože vystižení této role je daleko složitější než Mascagniho *Santuzza*.

současnosti (*Drama čtyř chudých stěn*) a memoárů (*Moje divadelní toulky, Moje vzpomínky*). Zemřel 8. září 1915.

¹² Český dirigent. Narodil se 11. prosince 1841. V letech 1876 až 1900 byl prvním kapelníkem Prozatimního divadla a Národního divadla v Praze. Vedl premiéry děl Bedřicha Smetany (opery *Libuší*, cyklus *Má vlast*), Antonína Dvořáka (*Jakobín*, *Čert a Káča*) a Zdeňka Fibicha (*Nevěsta mesinsská*, *Šárka*). Zemřel 27. prosince 1903.

¹³ Hudební skladatel. Angažoval do Dvorní opery dirigenty Richarda Strausse nebo Felixe Weingartnera.

¹⁴ Italský skladatel a dirigent narozený 7. prosince 1863. V letech 1895 až 1902 ředitelem Hudebního lycea G. Rossiniho v Pesaru. Stal se jedním ze zakladatelů a následně představitelů verismu. Mezi jeho opery patří *Sedlák kavalír*, *Rantzauové*). Rovněž vytvářel řadu operet a podílel se i na vokální či filmové hudbě. Zemřel 2. srpna 1945.

¹⁵ Pseudonym si zvolila po své učitelce zpěvu.

¹⁶ Francouzský skladatel, narozený 25. října 1838. Stal se autorem oper *Carmen* či *Lovci perel*. Také autor operet, scénické hudby, *Symfonie C dur*, kantát, písňové a jiné tvorby. Zemřel 3. června 1875.

K dalším rolím patří *Valentina* z Meyerbeerových¹⁷ *Hugenotů*, Thomasovu *Mignon*, Wagnerovu¹⁸ *Alžbětu* či Gounodovu¹⁹ *Markétku*. Dokázala být všestranná a nedělalo jí problémy naučit se roli v krátkém čase.

Díky svým znalostem němčiny, získaných z dvoujazyčných Čech, se mohla pustit i do takových podniků, jakými bylo psaní básní. V roce 1902 vydala svou sbírku *Sturm und Ruhe* a v roce 1907 *Der galante Abbé*. K jejím jazykovým schopnostem se postupně přidala angličtina, italština, francouzština a ruština. Podle Martínkové²⁰ uměla i arabsky, což se měla naučit od Dinha Gillyho²¹.

V roce 1901 se opět představila v Praze, kde se snažila prorazit prvotní neúspěch. Představila se zde v roli *Carmen* a dvakrát jako *Mignon*. Důvod, proč se chtěla prosadit na domácí scéně byl především vnitřní. Srdce jí táhlo domů.

Velké cti se jí dostalo, když jí pozvala Cosima, vdova po Wagnerovi, do Festspielhausu v bavorském Bayreuthu. Ona sama to však vnímala

¹⁷ Giacomo Meyerbeer (* 5. 9. 1791, † 2. 5. 1864) byl vlastním jménem Jakob Liebmann Beer. Šlo o německého skladatele a dirigenta, který v letech 1827 až 1842 a po roce 1846 žil především v Paříži. Byl představitelem tzv. velké francouzské opery (*Robert d'ábel*, *Prorok*, *Hugenoti*, *Afričanka*).

¹⁸ Německý skladatel a dirigent Richard Wagner (* 22. 5. 1813, † 13. 2. 1883) byl reformátorem opery. V letech 1848 až 1849 se zúčastnil revolučních událostí. Následně žil převážně ve Švýcarsku (Curych, Luzern, Tribschen), ale i v italských Benátkách a rovněž ve Francii (Paříž). V roce 1872 se usadil v německém Bayreuthu, kde nechal v letech 1872 až 1876, za podpory svých příznivců, vybudovat operní divadlo Festspielhaus. V tomto divadle se dodnes pořádají festivaly jeho děl tzv. Bayreuther Festspiele. Je autorem koncepce hudebního dramatu Gesamtkunstwerk (všeumělecké dílo; které v pojetí Wagnerově představuje hudební drama jako vrcholné umění sjednocující poezii, hudbu, výtvarné umění, drama a tanec; Podobně se uplatňoval i v architektuře) Rozvinul melodickou složku (užití příznačných motivů, tzv. "nekonečné melodie"), přinesl nové prvky v harmonii (zejména v opeře *Tristan a Isolda*), v instrumentaci (zařadil množství dechových nástrojů, zejména lesních rohů a tub, tzv. Wagnerovy tuby). Libreta, podle nichž vytvářel opery, si psal sám. Náměty svých děl čerpal převážně z mytologie a ze středověkých eposů. Z oper bych jmenoval: *Vily*, *Tannhäuser*, *Zákaz lásky*, *Rienzi*, *Bludný Holanďan*, *Lohengrin*, tetralogie *Prsten Nibelungův* (*Zlato Rýna*, *Valkýra*, *Siegfried*, *Soumrak bohů*), *Tristan a Isolda*, *Mistři pěvci norimberští*, *Parsifal*. Stal se autorem teoretických spisů (*Umění a revoluce*, *Umělecké dílo budoucnosti*, *Opera a drama*). V několika případech navštívil Čechy, jmenovitě například Prahu, Mariánské Lázně či Teplice.

¹⁹ Charles Francois Gounod (* 17. 6. 1818, † 18. 10. 1893) byl francouzský skladatel. Věnoval se především francouzské lyrické opeře (*Faust a Markétka*, *Romeo a Julie*). Rovněž skládal chrámovou hudbu (*Ave Maria*).

²⁰ HARTMAN, E.: tamtéž, s. 60.

²¹ Alžírský barytonista žil v letech 1877 až 1940. Studoval v Paříži. Byl sólistou Metropolitní opery v New Yorku a Londýnské Docent Garden. V Londýně také působil jako učitel zpěvu.

odlišně a nabídnutou roli *Senty z Bludného Holand'ana* přijala jen na naléhání svého otce. I přes jisté zdravotní potíže vystoupila 23. července 1901 po boku pěvce Van Rooya a dostalo se jí velkého aplausu. Ve stejné roli vystoupila ještě příštího roku, tím ale její působení v Bayreuthu skončilo.

Po boku tenoristy Enrica Carusa si zazpívala poprvé v květnu 1904 v Královské opeře v Covent Garden, kam byla pozvána, aby představovala *Neddu* v Leoncavallových²² *Komediantech*. Společně také vystoupili následujícího roku v Pucciniho *Madame Butterfly*. Celkem se zde představili ve 47 vystoupeních, kde se sešli ještě například v *Sedláku kavalíru*, *Hugenotech*, *Aide*, *Donu Giovannim* či *Tosce*. Destinnová se v Covent Garden objevila v osmnácti operách a absolvovala celkem 231 vystoupení. Kromě Carusa vystupovala také s Johnem McCormackem²³.

9. prosince 1905 uvedl Richard Strauss²⁴ v drážďanské Dvorní opeře svou, poněkud kontroverzní operu *Salome*. O rok později, 5. prosince 1906, se chtěl s touto operou představit i v královské Dvorní opeře v Berlíně. Úspěch si chtěl zajistit i tím, že pro hlavní představitelku si zvolil Destinnovou. Jako *Salome* sklidila veliký úspěch, který byl současně i úspěchem Straussovým. Tuto roli, pro její obtížnost, zpívala v Berlíně jen dvanáctkrát. 6. května 1907 vystoupila v této roli ještě v Pařížské opeře v Chateletu, kde se sešli nejlepší představitelé této Straussovy opery.

Přes všechny úspěchy, kterých se jí v cizině dostávalo, se vždy ráda vracela domů. Narodila se jako Češka a jako Češka se také cítila. Přes

²² Italský skladatel Ruggiero Leoncavallo (* 8. 3. 1858, † 9. 8. 1919) byl rovněž představitel verismu. Jako autor se představil především při tvorbě oper (*Komedianti*, *Bohéma*), operet a symfonických básní.

²³ Irský tenorista John Mc Cormac (* 14. 6. 1884, † 16. 9. 1945) působil především v USA; společně s E. Carusem a stal se jedním z nejpoblárnějších tenorista své doby. Rovněž se věnoval interpretaci lidových balad a serenád.

²⁴ Richard Strauss (* 11. 6. 1864, † 8. 9. 1949) byl německý skladatel a dirigent. V letech 1886 až 1889 působil jako dirigent operních divadel v Mnichově, odkud přešel na léta 1889 až 1894 do Výmaru, aby se v letech 1894 až 1898 vrátil zpět do Mnichova. V letech 1898 až 1918 přenesl svoji působnost do opery v Berlíně a následně, v letech 1919 až 1924, do Vídně. V roce 1910 dirigoval v Národním divadle v Praze svou operu *Elektra*. K jeho operám patří *Salome*, *Elektra*, *Růžový kavalír*, *Ariadna na Naxu*, *Žena beze stínu*, *Arabella*, *Mlčenlivá žena*. Rovněž skládal symfonické básně jako *Macbeth*, *Don Juan*, *Smrt a vykoupení*, *Enšpíglova šibalství*, *Tak pravil Zarathustra*, *Don Quijote*, *Život hrdinův* a symfonie (*Alpská symfonie*).

všechny úspěchy ve světě jí nejvíce potěšil úspěch na domácí scéně. Pobyty doma si zpříjemňovala pobytem na různých zámcích, které si pronajímala. Mezi své oblíbené zařadila například Trnovou u Davle, Soužice u Vlašimi a Domousnice u Staré Boleslavi, kde chytala žáby a vytvářela z nich pěvecký sbor²⁵. Nejlepší žabí „talenty“ pak pojmenovala jako Gilly, Caruso či Destinnová.

Svou zálibu v zámcích pak umocnila koupí zámku ve Stráži nad Nežárkou v roce 1914, o čemž je záznam v městské kronice²⁶. V tomto prameni se uvádí, že dne 10. ledna 1914 byla podepsána kupní smlouva, podle níž Dinh Eugen Gilly a Ema Destinnová koupili za 570 tisíc korun část panství Stránského, tedy zámek a dvůr ve Stráži, Nový dvůr s lihovarem v Plavsku a rybníky ve Vydří.

Oblíbenou se jí stala i Praha, kde si pronajala apartmá na Malostranském náměstí v domě č. 23, nazývaný dům U Petzoldů. V Praze v roce 1908 zahájila sérii vystoupení, při nichž sklízela obdiv českého obecnstva. Mezi oblíbené role zařadila Miladu ze Smetanova Dalibora. Tu se také o rok později pokusila prosadit ve Dvorní opeře v Berlíně, ale bez většího úspěchu. V témže roce jí končilo berlínské angažmá, které ukončila 27. října 1909 rolí *Madame Butterfly*.

Během angažmá, trvajících více jak deset let, představila na 43 rolí, kdy absolvovala celkem 706 představení. K nejčastějším rolím patřila *Carmen*. V té se objevila v 79 případech. O patnáct vystoupení méně zaznamenala se *Santuzzou* a roli *Mignon* zaspívala ve čtyřiceti výstupech. Mimo to se například objevila ještě jako *Líza* v *Pikové dámě*.

Jedním z důvodů pro odchod z Berlína byla její kritika provedení některých oper. Její kritika padla i na hlavu Richarda Wagnera, což bylo v Německu považováno za nehoráznost a místní tisk toho využil k výpadu proti pěvkyni.

²⁵ *Vzpomínka na pobyt Emy Destinnové v Domousnicích*, Domousnický zpravodaj, č. 7, 1. 5. 1966.

²⁶ SOKA Jindřichův Hradec, Kronika města Stráže.

Zájem o Destinnovou už delší dobu projevovala Metropolitní opera²⁷ v New Yorku. První nabídku učinila v roce 1903, další pak o tři roky později. Nabídka tak vyřešila její situaci v Berlíně a Destinnová nastoupila do angažmá opery, kterou v té době vedl Heinrich Conried. Ubytována byla v hotelu Antonia v New Yorku.

Debutovala v úloze *Aidy* 16. listopadu 1908 po boku Enrica Carusa, za účasti Toscaniniho. Ve stejném složení zahájili i sezóny následující. V roce 1909 a 1913 odstartovali sezónu *Chocondou* a roku 1914 *Maškarním plesem*

Na vysoké honoráře, kterými lákala umělce z Evropy, si musela Metropolitní opera nějak vydělat. Poptávka v New Yorku však nebyla tak velká, aby operu uživila, a tak musela pořádat umělecké zájezdy se svým souborem po městech v USA. Tyto cesty vlakem byly pro sólisty značně vyčerpávající, což brzy pocítila také Destinnová. Navíc nový ředitel opery Giulio Gatti-Casazza nebral na umělce moc velké ohledy. Přesto vitalita umělkyně byla natolik silná, že navíc přijímala hostování v Hamburku, Stockholmu, Bruselu a dalších místech Evropy.

Repertoár na americké půdě se postupně omezoval na Pucciniho a Verdiho opery, což Destinnová vítala. Společně s Carusem vytvořila dvojici, která sklízela obdiv a uznání všude, kam zavítala.

S Gustavem Mahlerem²⁸ prosadila do repertoáru Metropolitní opery Smetanovu *Prodanou nevěstu*, ve které obstaral taneční choreografii Otakar

²⁷ Metropolitní opera je operní scéna v New Yorku, která byla založena v roce 1883. Při jejím otevření byla uvedena Gounodova opera *Faust a Markétka*. Od roku 1966 sídlí v dnešní budově pro 3 800 diváků. Jedná se o jedinou stálou operní scénu v USA, která je podporována bohatými společnostmi a mecenáši. Orchester, sbor a provozní aparát je vytvořen ze stálých zaměstnanců, zatímco operní sólisté a dirigenti se najímají jen na sezónu či na určité představení. Kromě Destinnové a Carusa zde působili například Karel Burian (od roku 1906), Jarmila Novotná (od roku 1939), Ludmila Dvořáková (od roku 1966), Peter Dvorský s Eva Urbanová.

²⁸ Rakouský skladatel a dirigent. Narodil se 7. července 1860 v Kališti u Humpolce. Od roku 1883 působil jako dirigent v operním divadle v Olomouci. Mezi lety 1885 a 1886 pracoval v Německém divadle v Praze. Jeho blízký vztah k české hudbě se projevováním i přátelstvím s Josefem Bohuslavem Foersterem (skladatel, pedagog a spisovatel). V letech 1897 až 1907 byl dirigentem a ředitelem Dvorní opery ve Vídni. Ve skladbě byl jakýmsi přechodníkem mezi pozdním romantismem a moderní hudbou. Psal rozsáhlá, filozoficky koncipovaná díla jako například *Adagietto* z páté a *Adagio* z deváté symfonie. Z jeho tvorby jsou nejvýznamnější symfonie (1. D dur, 2. c moll, 3. d moll se sborem, 4. G dur, 5. cis moll, 6. a moll, 7. e moll, 8. Es dur se sborem a varhanami, 9. D dur, fragment 10. Fis

Bartík²⁹. Premiéra se konala 19. února 1909 a setkala se s velikým ohlasem nejen u Američanů, ale především znamenala hodně pro českou a slovenskou menšinu, žijící v USA.

Triumf Metropolitní opery měl však přijít 12. prosince 1910, kdy Puccini představil operu *Děvče ze Zlatého západu*, vytvořenou podle hry Davida Belasca³⁰. V hlavních úlohách se představila Destinnová jako Minnie a Caruso v roli Dicka. Trojici opět doplnil Toscanini. Cena vstupenky se pohybovala od 10 do 150 dolarů³¹. Opera zaznamenala takový úspěch, že se následovně dočkala svého uvedení v Covent Garden v Londýně a v roce 1912 v La Scale³² v Miláně. Opeře samotné však dodávalo na úspěšnosti především její obsazení než její děj.

Při sezónách strávených v Metropolitní opeře se pěvkyně objevila čtyřicetkrát jako *Aida* a třicetkrát jako *Santuzza* a *Gioconda*. *Chocondu* odzpívala ve dvaceti třech případech po boku Carusa. *Aidu* a *Minii* ztvárnila vedle tenoristy dvacetkrát. Celkem absolvovala na 249 vystoupení přímo v Metropolitní opeře. Dalšíh 71 vystoupení uskutečnila na výše zmíněných zájezdech do Chicaga Philadelphie a dalších měst USA. A nesmím zapomenout na 19 koncertů, z nichž v sedmi případech šlo o Rekviem, jehož autorem byl Giuseppe Verdi³³.

dur), symfonie-kantáta *Píseň o zemi* a písňové cykly (*Písně potulného tovaryše*, *Chlapcův kouzelný roh*, *Písně o mrtvých dětech*). Zemřel 18. května 1911.

²⁹ Český tanečník a baletní mistr. Narodil se 21. srpna 1868. V letech 1908 až 1932 působil jako baletní mistr Metropolitní opery v New Yorku. Zemřel 24. července 1936.

³⁰ Americký divadelní režisér, dramatik a herec. Narodil se 25. července 1859. Je autorem přibližně 70 her (*Madame Butterfly*, *Děvče ze zlatého Západu*). Snažil se o realistické pojetí, práci se světlem na scéně a ve scénografii, v čemž spočívá v americkém povědomí je znám spíše jako divadelní podnikatel. Zemřel 14. května 1931.

³¹ HOLZKNECHT, V. – TRITA, B.: tamtéž, s. 172.

³² Operní divadlo La Scala v Itálii v Miláně; bylo otevřeno v roce 1778 operou Antonia Salieriho *Evropa riconosciuta*. Největšího rozmachu dosáhla opera v první třetině 20. století pod vedením dirigenta Arturo Toscaniniho. Díky tomu se v té době stala vyhledávaným místem světových operních hvězd. V La Scale byla uváděna operní a baletní díla italských skladatelů, která jsou v současné době doplňována o nastudovaná díla předních světových skladatelů.

³³ Italský skladatel, který se narodil 10. října 1813, je považován za dovršitele vývoje formy italské opery. V prvním období jeho tvorby se uplatnilo především téma národně osvobozenického boje (*Nabucco*, *Ernani*, *Attila*, *Bitva u Legnana*). Později jeho díla přešla do dramatické polohy (*Luisa Millerová* a *Macbeth*) a následně k sociálním tématům (*Rigoletto*, *Trubadúr*, *Traviata*). Po roce 1855 se snažil vytvořit velké opery podle francouzského vzoru (*Sicilské nešpory*, *Síla osudu*, *Simone Boccanegra*, *Maškarní ples*, *Don Carlos*, *Aida*). Ke konci života si jako námět svých děl vybíral díla Shakespeara

V době největší slávy byla rovněž středem zájmu obchodníků, kteří jejího jména používaly jako znaku kvality pro své produkty. Jejím jménem se honosily růže, cigarety. Vydrova továrna vyráběla oplatky vžité jako „Destinnky“, kdy krabice, obsahující 40 kusů, stála dvě koruny.

Nic však netrvá věčně, což měla brzy poznat i Destinnová. Její hvězda začínala pomalu vyhasínat, přestože hlasově byla stále na vrcholu.

Když v roce 1910 hostovala v Národním divadle v Pucciniho Tosce a Smetanově Prodané nevěstě, sklidila řadu kritik v čele se Zdeňkem Nejedlým³⁴. Nebyl jí vyčítán zpěv, kterému by se ani nedalo nic vytknout, jako spíše to, že s Toscou vystoupila čtyřikrát a Mařenku odzpívala jen jednou. O dva roky později, při dalším hostování, začala opět Toscou, ale následně pak přidala Miladu, Aidu, Santuzzu, Neddu a Alžbětu, aby tak představila obecenstvu řadu vynikajících postav. V předválečném roce už zařadila do svého repertoáru výhradně české opery. Ve čtvrtek 25. září se představila v Libuši po boku Dinh Gillyho, který, jako Arab, působil v roli Přemysla poněkud zvláštně.

Do svého osudu asi nejvíce zasáhla po vypuknutí první světové války, kdy už byla pevně rozhodnuta o návratu domů do vlasti. V Metropolitní opeře ukončila sezónu 21. dubna 1916 v roli *Madame Butterfly*. Následně odcestovala zpět do Evropy a 23. května překročila hranici v Podmoklech. Měla také sebou převážet jisté dokumenty, které se, současně s jejím přechodem, staly terčem různých spekulací. Z tohoto důvodu zde nebudu celou záležitost rozepisovat a spíše odkáži opět na knihu V. Holzknechta³⁵.

(*Othello, Falstaff*). Z vokálních skladeb je autorem děl jako *Rekviem, Stabat Mater* či *Te Deum*. Zemřel 27. ledna 1901.

³⁴ Zdeněk Nejedlý (* 10. 2. 1878, † 9. 3. 1962) je znám především jako český politik, hudební vědec a historik. Působil jako profesor hudební vědy na Univerzitě Karlově v Praze. Z jeho díla bych jmenoval například *Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách a Počátky husitského zpěvu*. Byl silně ovlivněn T. G. Masarykem, jako historik Jaroslavem Golleem. Po roce 1918 se přiklonil k levicovým proudům v české politice a začal spolupracovat s Komunistickou stranou Československa. Členem se stal v roce 1939. V letech 1939 až 1945 byl profesorem československých dějin na univerzitě v Moskvě a od roku 1941 se stal místopředsedou Všeslovanského výboru. V letech 1945 až 1946 působil jako ministr školství a osvěty. Do roku 1948 pak jako ministr práce a sociální péče. V letech 1948 až 1953 zastával funkci ministra školství, věd a umění. Rovněž byl autorem teorie kontinuity tzv. pokrokových tradic od husitství ke komunismu.

³⁵ HOLZKNECHT, V. – TRITA, B.: tamtéž, s. 220-221.

Protože Ema Destinová byla vlastenkou, což dávala při každé příležitosti najevo, a rovněž podporovala snahy svého národa o samostatnost, začalo se o ni zajímat C. a k. policejní ředitelství, které se odhodlalo provádět v zámku ve Stráži nad Nežárkou kontroly. Později přistoupilo dokonce k internaci Destinové na strážském zámku, po tom, co došlo k zabavení jejího pasu společně s pasem druhé spolčnice Anděly Mužikové³⁶.

Pobyt ve Stráži si zpříjemňovala rybařením a procházkami do přírody. Na zámku jí dělal společnost Dinh Gilly a několik dalších lidí, kterým okolnosti zamezily výjezdu ze země. Náklady spojené s udržováním zámku Destinovou značně finančně zatěžovaly. Velké jmění, které během let nastřádala, se značně zužovalo, protože panství s přílehlými budovami a pozemky bylo značně ekonomicky nerentabilní³⁷. O tom se přesvědčili předchozí majitelé stejně jako samotná pěvkyně. Navíc Destinová neměla velký smysl pro finance. K penězům nikdy neměla příliš velký vztah a podle toho s nimi také nakládala.

Na zámku vybudovala dvouramenné barokní schodiště, sloužící ke vstupu do prvního patra. Na vrata do parku nechala udělat své iniciály a erb pánů ze Stráže. Zámecké pokoje nesly svůj název podle předmětů a starožitností v nich uložených. Takto vznikl například pokoj napoleonský, japonský či arabský. Nacházela se tam i knihovna, obsahující díla klasické i romantické literatury, herbáře, cestopisy a dále pak knihy o alchymii, astrologii a čarodějnictví. Rovněž měla zálibu v morbidních záležitostech, což nejlépe dokládala komora pod věží, v níž se nacházela kostra Ivana a další bizarní předměty.

V roce 1917 vystoupila v Národním divadle v Praze jako *Milada*. Tuto roli si pak zopakovala ještě třináctkrát. Jako *Mařenku* jí bylo možno vidět dvanáctkrát a v devíti případech jako *Libuši*. Vystoupení bylo úspěchem a zvláště role Libuše působila ve válečném prostředí na lidi velmi emotivně. Po osvobození si hostování v Národním divadle zopakovala za

³⁶ První spolčnicí byla Marie Martínková.

³⁷ Ekonomicky nevýhodné postavení hradu, pozdějšího zámku, bylo příznivější hlavně z vojenského hlediska, protože sloužilo jako nárazník pro cizí vojska.

přítomnosti prvního prezidenta T. G. Masaryka. Úhrnem vystoupila v Národním divadle v 82 večerech. Kromě toho vystupovala například ještě v Plzni a Brně.

V roce 1918 byla její finanční situace natolik tíživá, že byla dokonce donucena vydražit některé ze svých věcí. Opětné navázání styků se zahraničím tak bylo pro ní nezbytné, ale poválečný svět zaznamenal značné změny. Do popředí zájmu se dostávaly filmové hvězdy a byl to film, který začal určovat životní styl. Začala doba, ve které se v hudbě prosazoval jazz a ve filmu útlé herečky. Pro slavný návrat pěvkyně tak nezbyvalo příliš prostoru, zvláště když konkurence byla tak velká a divadelní společnosti se musely přizpůsobit požadavkům nového diváka. V Metropolitní opeře zastoupily Destinnovou v poválečném období Claudie Muzio, Rosa Ponselle a Marie Jeritze³⁸.

Přesto Destinnová koncertovala v Americe ještě několikrát a to v letech 1919 až 1921. Z těchto cest si přivezla poměrně slušný honorář, ale tím také její cesty po Americe skončily. Následně vystupovala v Praze i na venkově. Výjimečně podnikla také zájezd do Bělehradu, Záhřebu, Osijeku a Lublaně v lednu 1925. V Budapešti se představila v roce 1927.

V letech 1926 až 1927 uspořádala na dvacet koncertů za spolupráce Jindřicha Jindřicha³⁹. Následujícího roku koncertovala v Queen's Hall v Londýně při příležitosti 10. výročí vzniku Československé republiky. Ale žádný z těchto podniků zdaleka nemohl pokrýt její náklady. Je také zvláštní, že nikdy nevystupovala v Itálii, nebo se o tom neuvádí nikde žádná zmínka.

Dokonce se chtěla pustit do chovu norků. Chtěla se stát profesorkou zpěvu na pražské konzervatoři, ale druhá strana neprojevila zájem. Ten se

³⁸ Maria Jeritza, vlastním jménem Jedličková se narodila 6 října 1887. Byla to sopránová rakouská operní pěvkyně českého původu. Ve Dvorní opeře ve Vídni působila v letech 1919 až 1935. V letech 1921 až 1932 rovněž hostovala v Metropolitní opeře v New Yorku, kam se na konci třicátých let přestěhovala. Vynikla především jako interpretka děl R. Wagnera, R. Strausse a G. Pucciniho. Svůj původ nezapřela a to se projevilo především propagací české operní tvorby. Kromě operní činnosti se uplatnila i ve filmu. Zemřela 10. července 1982.

³⁹ Jindřich Jindřich (* 5. 3. 1876, † 23. 10. 1967) působil jako český skladatel, klavírista. U nás absolvoval kolem 900 koncertů. Byl rovněž etnografem (*Chodsko, Chodský zpěvník*). Jako autor se představil především ve vokální tvorbě. V Domažlicích se zasloužil o založení Jindřichova chodského muzea.

naopak projevil z Floridy, kde jí místo profesorky zpěvu nabídli, ale Destiniová odmítla.

Snažila se prosadit i na poli literárním, když napsala román o předchozích majitelích panství *Ve stínu modré růže*. Další román, *Dr. Casanova*, zůstal v rukopise. Ani jeden z románů však nesplnil očekávání, které do nich Destiniová vkládala. Literárně činná však zůstala, alespoň jako překladatelka. Do němčiny přeložila pohádku *Radúz a Mahulena* od Julia Zeyera. Do češtiny pak přeložila řadu německých, francouzských či ruských písní.

Rovněž se v roce 1929 pokoušela dávat soukromé hodiny zpěvu v Praze ve Vysočanech⁴⁰ v bytě své sestry Jindřišky.

Ve dvacátých letech se poznala s drogistou Josefem Halsbachem, který za války působil jako pilot a dosáhl hodnosti leteckého nadporučíka. Po všech odmítnutých to byl právě Halsbach, komu řekla své ano. Svatba se konala 9. září 1923 na strážském zámku. Nerovný vztah, Halsbach byl podstatně mladší, nemohl naplnit její očekávání. Nešlo jen o věkový rozdíl. Rozpor byl i v předválečné a poválečné generaci a ve vnímání dvou odlišných světů. Postupně tak z „velké“ lásky sešlo a Destiniová zůstala osamocena.

Životospráva posledních let vedla ke zdravotním problémům. Když pak 28. ledna 1930 navštívila v Českých Budějovicích lékaře, ranila jí mrtvice. Po dvacáté hodině večerní operní pěvkyně Ema Destiniová zemřela.

Před pohřbem samotným byly její tělesné ostatky vystaveny u Křížovníků, odkud byly přeneseny na vyšehradský Slavín. Během pohřbu zazněla *Smetanova ukolébavka* a píseň *Kde domov můj*

Slavín by pro Emu Destiniovou nebyl asi příliš velkou poctou. Ona se cítila dobře v přírodě, ráda chodila k řece, měla ráda zámecký park a sněžňenkové údolí, jak na to vzpomínala Marie Martínková⁴¹.

⁴⁰ Vysočany byly přičleněny k Praze v rámci administrativní reformy v roce 1922 společně s dalšími 37 obcemi.

⁴¹ HARTMAN, E.: tamtéž, s. 122.

Na začátku bylo několik poznámek, týkajících se jejího jména, a nyní je načase se k tomu vrátit. Mezi lidmi se často objevuje její jméno, psané s jedním „n“. Tento omyl se mezi lidmi pravděpodobně dostal prostřednictvím publikací, které vycházely z pamětní desky, umístěné na Slavíně, jenž je součástí Vyšehradského hřbitova. Převzaté příjmení Destinnová bylo poměrně nešetrným způsobem rozděleno na dvě části a navíc napsáno chybně s jedním „n“. Tento omyl se tak nejspíše dostal do povědomí lidí.

Zatímco pamětní deska je nedůstojná její osoby, tak naopak poctou Emě Destinnové bylo pojmenování asteroidu, obíhajícího Slunce a kopírujícího dráhy Marsu a Jupitera, jejím jménem.

2. Malba, kresba, grafika

2.1. Výtvarné práce vytvořené za života pěvkyně

Obrazy s Emou Destinnovou jsou dnes v poměrně hojném počtu. Většinou ale jde o práce, které vznikly až po její smrti z fotografických reprodukcí. Z těch, které vznikly za jejího života, mohu zde jmenovat pouze čtyři, u kterých se předpokládá, že při nich Destinnová pózovala.

V první řadě by to byl pověstný obraz *Strážská Černá paní*, kde je Destinnová spodobněna v kostýmu Milady z opery *Dalibor* od Bedřicha Smetany. Jedná se o olejomalbu, která byla původně zavěšena ve vstupní hale zámku ve Stráži nad Nežárkou, a která se v současné době nachází ve sbírkách Divadelního oddělení Národního Muzea.

Jeho autorství je připisováno Alfredu Cerigiollimu⁴², který na něm měl pracovat za svého pobytu na zámku ve Stráži nad Nežárkou. Podle Martínkové⁴³ se jednalo o známého malíře italského původu, který tvořil v Německu, kde se také seznámil s Emou Destinnovou za jejího působení v Berlíně. Na její náklady pak vystudoval malířskou akademii v Mnichově. O tom, že by to byl známý malíř, bych si dovolil zapochybovat, protože práce, kterou byl na zámku pověřen, bylo vymalování pokojů. Na obrazových aukcích jsem objevil pouze jeden obraz od tohoto autora, který byl oceněn na pouhých 100 euro, což o věhlasnosti tohoto malíře také zrovna moc nevyovídá.

Jako malíř a znalec starých malířských technik měl také pomoci Destinnové s určením jejího nejoblíbenějšího obrazu *Venuše*, který je dílem anglického portrétisty George Romneys, působícího v 18. století.

Ve sbírkách Divadelního oddělení je ještě jeden obraz, který je rovněž připisovaný Alfredu Cerigiollimu. Jedná se o obraz kruhového formátu zpodobňující Emu Destinnovou. Ani jeden z výše jmenovaných obrazů však není signován, a proto jejich autorství je předmětem dohadů. V dochované

⁴² HARTMAN, E.: tamtéž, s. 165..

⁴³ HARTMAN, E.: tamtéž, s. 134.

korespondenci o Cerigiollim nejsou téměř žádné zmínky a tak jediným zdrojem prozatím zůstává osoba Marie Martínkové.

Za zmínku snad ještě stojí několik ex libris, které měl Cerigiolli pro Emu Destinnovou vytvořit a které jsou v současné době uloženy ve Starých Hradech⁴⁴.

Další práce, znázorňující Emu Destinnovou, je od vídeňského malíře Adolfa Heringa. Obraz, o rozměrech 157 x 109 cm, byl původně zasazen do bohatě vyřezávaného barokního rámu, o který však přišel při krádeži plátna, jež bylo násilně vyříznuto a tím i poškozeno.

Autorkou dalšího obrazu je malířka Marie Martínková – Tomašovská⁴⁵. Umělkyně se narodila 1. listopadu 1886 v Lochenicích u Hradce Králové. V roce 1908 absolvovala Uměleckoprůmyslovou školu v Praze. Chodila do speciálky, kde jí měl na starost profesor Schikaneder⁴⁶. Po ukončení studia v Praze pokračovala ve svém vzdělávání v Mnichově na malířské akademii u profesora Knirra. A stejně jako řada jiných umělkyň, které se chtěly prosadit, odešla i ona nakonec do Paříže, jenž byla v tomto ohledu svobodnější zemí, co se uměleckého vzdělávání žen týče. Zde se učila u Jana Dědiny⁴⁷ a v letech 1911 až 1912 vystavovala své práce v saloně Sociétés nationale des Beaux-Arts. Přes výstavy v Londýně se nakonec dostala zpět do Čech.

V roce 1917 uspořádala soubornou výstavu v Praze a to v Rubešově galerii. Kromě salonu u Rubeše vystavovala v salonech u Ročáka, Topiče a

⁴⁴ Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále jen LA PNP), pobočka Staré Hradce, fond Ema Destinnová, kart. 194, inv. č. 36.

⁴⁵ Podobnost jména a data narození se společnicí Destinnové, Marií Martínkovou, je zcela náhodná a jedná se o dvě osoby.

⁴⁶ Jakub B. Schikaneder se narodil 1. března 1855. Byl to malíř, člen výtvarné generace Národního divadla v Praze a profesor umělecko-průmyslové školy v Praze. V letech 1870-1878 navštěvoval pražskou akademii. Později studoval v Mnichově u Seitze. V roce 1880 se společně se svým přítelem E. K. Liškou účastnil soutěže na výzdobu Národního divadla. Jejich práce, které představovaly tři období českých dějin (Přemyslovce, Lucemburky a Habsburky), se však díky požáru nedochovaly a po obnově divadla byly nahrazeny pracemi Brožíkovými. Procestoval velkou část Evropy a v letech 1894 až 1922 působil jako profesor na uměleckoprůmyslové škole v Praze. Zemřel 15. listopadu 1924 v Praze

⁴⁷ Jan Dědina se narodil 1. září 1870 ve Strakách u Nymburka. Po studiu umělecko-průmyslové školy v Praze u profesora F. Ženíška a studiu sochařství u J. V. Myslbeka přešel na akademii výtvarných umění k profesorovi Piknerovi. Uskutečnil cestu po Itálii a pak odešel do Paříže, kde ilustroval především časopis „ *Monde illustré*“. Také se zde seznámil s malířem Bernardem, s nímž vymaloval strop v Cokédie Françoise a také v Malém paláci v Champs Elysées. Nakonec se ale vrátil do Čech.

v podniku Syndikátu v Praze. Tématicky se zaměřila na figurální malbu ze které bych zmínil několik děl jako „*Podobizna dámy*“ či „*Dáma při toaletě*“. V této práci je můj zájem zaměřen na osobu Emy Destiniové a tu zpodobňuje její dílo s názvem „*Podobizna Emy Destiniové*“. Tento olej o rozměrech 73 x 93 cm představuje pravděpodobně Destiniovou jako Elisou v „*Pikové dámě*“, což je ale pouze jen předpoklad, protože konkrétní materiály, které by tuto teorii potvrdily, chybí. Podle odění by se také mohlo jednat ještě o hraběnkou ve Figarově svatbě.

Všechny čtyři výše jmenované obrazy jsou nyní ve sbírkách Divadelního oddělení Národního muzea.

Z fotografické reprodukce je známa ještě jedna olejomalba a to od malíře Vladimíra Šamberka, která zobrazuje Destiniovou v hermelínovém plédu. Autor obrazu se narodil 14. května 1869 v Praze jako syn Františka Ferdinanda Šamberka⁴⁸ a známé tragédky Julie Šamberkové.

V letech 1885 až 1888 studoval na akademii v Praze. Prahou jeho studia ale neskončila a on dále pokračoval na akademiích v Mnichově, ve Vídni a nakonec i v Římě. Živil se nejen jako malíř, ale také jako herec.

Po studiích na různých místech Evropy se nakonec rozhodl odcestovat do Chicaga, kde se usadil a stal se profesorem kostelního malířství na Nazaretské akademii. Při své práci se zaměřil na malbu náboženských výjevů, ale většího úspěchu získal zhotovováním podobizen. Mezi jeho velká plátna patří například Abraham Lincoln, George Washington či mladý Napoleon. S rozvojem tohoto umělce rostl zájem o jeho práce, které se jako reprodukce objevovaly také v časopisech a nabídky přicházely z nejvyšších kruhů. Jeden z jeho obrazů, pojmenovaný „*Pozdě*“, koupil Rothschild.

Do Čech se Šamberk vrátil až v roce 1926 s posláním městské rady v Chicagu, aby namaloval podobiznu prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka. Obraz zhotovil při svém posledním pobytu v Praze.

⁴⁸ F. F. Šamberk se narodil 21. dubna 1838. Byl to herec a dramatik. V roce 1862 se stal členem Prozatímního a od roku 1881 (respektive 1883) Národního divadla v Praze. K jeho postavám patřily především role milovníků a hrdinů. Později pak role komické. Sám je autorem několika divadelních her, frašek a veseloher. Zemřel 25. prosince 1904

Mimo jiné vytvořil podobizny skladatelů Čelanského a Frimla, starostu Chicaga a v neposlední řadě také operní pěvkyni Emu Destinnovou. Ale jak už jsem zmínil výše, je toto dílo známo pouze z fotografické reprodukce, protože plátno je v současné době evidováno jako ztracené.

Na základě fotografie, pořízené v roce 1917, vznikla další malba Emy Destinnové, tentokrát od akademického malíře Václava Švarce. Tento výtvarník se narodil 15. srpna 1886 v Kožlanech u Plzně jako jedno ze šesti dětí. Od šesti let navštěvoval obecnou školu v Kožlanech, kde se začal postupně projevovat jeho talent a sklony k výtvarnému umění. Talent sám o sobě vždy nestačí, a k tomu, aby ho mohl plně rozvinout, potřeboval peníze na studia. Pocházel však z chudé rodiny, jeho otec Jeroným byl tkalcem, a tak musela přijít pomoc zvenčí. Ta přišla prostřednictvím jeho učitele náboženství, na jehož podnět vznikla sbírka peněžních darů. Na této sbírce se podíleli lidé z celého okresu⁴⁹.

V roce 1902 se s rodinou přestěhoval do Prahy, kde ve stejném roce nastoupil na pražskou akademii. Nejprve strávil jeden rok v přípravném ročníku u profesora Roubalíka, aby později přešel do ateliéru profesora Vojtěcha Hynaise. Zde studoval do roku 1908. Ve stejném roce absolvoval studijní pobyt v Mnichově, a když mu bylo v roce 1912 uděleno Hlávkovo stipendium za portrét hudebního skladatele Josefa Křičky, vydal se na studia do Paříže.

Po návratu z Paříže se v roce 1914 natrvalo usadil v Jindřichově Hradci, kde se také oženil s Jarmilou Liškovou, dcerou Bohdana Lišky⁵⁰.

V Jindřichově Hradci a jeho okolí se jedním z hlavních témat jeho děl stala krajinomalba. Namaloval celou řadu obrazů s motivem tohoto města a krajiny, do níž bylo umístěno. Vznikly tak obrazy jako *Panorama Jindřichova Hradce* nebo *Interiér v zámku v Jindřichově Hradci*.

⁴⁹ BLÜMLOVÁ, D.: *Sto tváří z jihočeské kulturní historie*, Pelhřimov 2000, s. 259.

⁵⁰ Bohdan Václav Liška se narodil 8. prosince 1955 v Praze. Vytvářel malířské miniatury na slonovou kost a také se věnoval akvarelu. Mimo to působil i jako fotograf v Jindřichově Hradci, kde také 25. září 1935 zemřel.

Kromě krajinomalby se i nadále zabýval portrétní malbou, v níž vytvořil například *Podobiznu Ladislava Švarce*⁵¹ nebo právě *Podobiznu Emu Destinnové*.

U podobizny pěvkyně se jedná o portrét malého formátu na dřevěné destičce, který byl proveden technikou olejomalby. Z obrazu je patrná preciznost, s jakou tvář umělkyně vytvářel. Portrét působí vzdušným dojmem, což je ještě umocněno lehkými lazurami.

Tím ale práce Václava Švarce s Emou Destinnovou nekončí. Pro Emu Destinnovou, se kterou se přátelil a navštěvoval ji na zámku ve Stráži nad Nežárkou, vytvářel rovněž plakáty⁵², které sloužily jako reklamní poutače pro její vystoupení.

Kromě krajinomalby a portrétu se, ve svém díle, uplatnil i jako malíř zátiší a také věnoval práci ilustrátora, a to ke Křičkovým písním *Náš Baryk*. Během svého života uspořádal několik souborných výstav v Jindřichově Hradci v letech 1918, 1919 a 1925. Rovněž vystavoval v Klatovech roku 1921, na souborné výstavě J. U. V. v Praze v roce 1926 a ve stejném roce ještě v Českých Budějovicích a v Nitře. To byl jen krátký výčet z řady výstav, které uspořádal, nebo na nichž se podílel.

Život tohoto umělce skončil v Českých Budějovicích, kde zemřel po dlouhé nemoci 12. března 1956.

Prací, která má údajně znázorňovat Emu Destinnovou, je obraz od Vratislava Hlavy⁵³. Tento malíř se narodil 13. dubna 1874 v Rabíně u Vodňan. Jméno Hlava převzal v roce 1919 po rodném jméně své matky.

V letech 1893 až 1899 studoval malířství na pražské akademii, kde nejdříve navštěvoval hodiny profesora Sequence a posléze profesora Hynaise⁵⁴. V roce 1902 získal stipendium na studijní cestu do Paříže a

⁵¹ Bratr Václava Švarce, který ho zlákal do Jindřichova Hradce.

⁵² SOKA Jindřichův Hradec, KHA, fond Václav Švarc, kart. 277, inv. č. 1582.

⁵³ Vlastním jménem Rudolf Bém.

⁵⁴ Český malíř Vojtěch Hynais se narodil 14. ledna 1854 a zemřel 22. února 1925. Byl profesorem na Akademii výtvarných umění v Praze. Patřil ke generaci Národního divadla, pro nějž namaloval *Apoteózu Koruny České, Mír, Historii, Jaro, Léto* a další. Ve své tvorbě vycházel především z francouzské historické a dekorativní malby. Citlivě se věnoval rozvržení celé plochy, v níž zachycoval především alegorické a mytologické výjevy. Z jeho děl je nejznámější hlavní opona ND, která nahradila původní, požárem zničenou,

následně do Mnichova. V roce 1913 obdržel stipendium Charlotty Mohr-Piepenhagenové⁵⁵ pro krajináře, jenž hradila studijní cestu do Itálie.

Jako člen Mánesa⁵⁶ se účastnil jeho výstav, kde začínal u prací figurálního zaměření. Vytvořil litografii trpícího *Krista*, za nějž obdržel diplom Grand Prix v Haagu a *Podzimní píseň*, která byla oceněna v roce 1913 cenou L. Schmidta.

Do malířovy tvorby spadá také řada podobizen literátů jako Jiřího Karáska ze Lvovic⁵⁷ nebo Emanuela Lešehrada⁵⁸. V roce 1906 vytvořil „*Podobiznu otce*“ a na začátku let dvacátých vytvořil portrét své choti. Také se v té době pokoušel o vytvoření portrétu Jana Žižky.

Z roku 1922 pochází také portrét ženy z profilu⁵⁹. Údajně se má jednat o portrét Emy Destinnové. Jde ale jen o spekulaci, protože z portrétu samotného, respektive z podobizny, to určit nelze.

Všestranně orientovaný malíř se věnoval i krajinomalbě, pro kterou hledal inspiraci především na území jižních Čech a také v Itálii. Mezi tyto práce patří obrazy *Podzim v Okoři*, *Za humny*, *Břehy Otavy*, *Podhradí v Rábí*, *Polní cesta* a *Motiv ze Stožic*.

Ženíškovu oponu. Tato práce byla stěžejním dílem celé jeho tvorby. Pro české malířství byl jeho přínos také v zavedení způsobu plenérové malby.

⁵⁵ Malířka Charlotta Mohr Piepenhagenová-Weyrotherová se narodila 19. října 1821. Věnovala se malbě komponované romantické krajiny, pohledům na zasněžené Alpy, lesní zákoutím s horskými stezkami a vodopády. Zemřela 3. března 1902.

⁵⁶ Spolek výtvarných umělců Mánes (SVU Mánes). Jedná se o umělecké sdružení, které bylo založeno v roce 1887. Iniciátorem byla skupina studentů Akademie výtvarných umění v Praze. Spolek začal v roce 1896 vydávat časopis *Volné směry*. O dva roky později uspořádal svou výstavu. SVU Mánes rovněž organizoval výstavy zahraničních umělců v Praze, jako například Rodinovu v roce 1902, Munchovu 1905 či francouzských Nezávislých roku 1910. Následujícího roku se od spolku oddělila část umělců aby vytvořila Skupinu výtvarných umělců. Výstavní činnost spolku zanikla v roce 1950. O šest let později byl spolek zrušen a v roce 1990 opět obnoven.

⁵⁷ Jiří Karásek ze Lvovic (* 24. 1. 1871, † 5. 3. 1951) byl českým básníkem, dramatikem, prozaikem a literárním kritikem. Vystupoval jako představitel dekadence. S A. Procházkou založil a redigoval časopis *Moderní revue*. Jeho činnost byla reakcí na úpadek české národní společnosti (básnické sbírky *Zazděná okna*, *Sodoma*, romány *Gotická duše*, *Mimo život*). Z prací s historickým námětem patří básnické sbírky *Endymion*, *Ostrov vyhnanců*, *Písně tulákovy*, dramata *Apollonius z Tyrany*, *Cesare Borgia*. Mezi práce s trvalou kulturní hodnotou patří jeho kritiky, polemiky a eseje (*Umění jako kritika života*, *Chimérické výpravy*, *Impresionisté a ironikové*, *Tvůrcové a epigoni*).

⁵⁸ Emanuel Lešehrad (nebo také Emanuel z Lešehradu) se narodil 15. listopadu 1877. Byl to český básník, prozaik, dramatik, překladatel a literární kritik. K jeho básnickým sbírkám patří *Květy samoty*, *Atlantis* či *Píseň modrého paprsku*. Nejčastějším námětem pro prózu mu byly okultní záhady (*Démon a jiné povídky*, *Pokoj, v němž se stala vražda*, *Dóžecí prsten*). Zemřel 30. května 1955.

⁵⁹ Pozůstalost Marie Mlejnkové v Táboře (soukromé vlastnictví).

Za svůj život obdržel řadu ocenění z různých odvětví své činnosti. Roku 1908 získal cenu architekta Turka⁶⁰, v roce 1909 pak zlatý kříž s korunou. Za roky 1912 a 1913 ceny Akademie výtvarných umění v Praze.

Obrazy ze své tvorby vystavoval v Praze v Topičově salóne v roce 1908, o pět let později v Domě umělců. V letech 1917, 1918, 1923, 1930 a 1937 to byly výstavy v Rubešově saloně. Několikrát se účastnil výstav v Obecním domě, jako například v roce 1922, kdy měl své zastoupení na výstavě Jednoty umělců výtvarných. Na jarní členské výstavě J. U. V. v roce 1924 pak měl své zastoupení cyklem krajinomaleb z jižních Čech a v březnu 1934 vystavoval opět s J. U. V. v obecním domě.

Rok úmrtí se nikde neuvádí, ale poslední datovaný obraz, který se objevil na internetové aukci, je z roku 1943. .

Údajně měly podle Destiniové vzniknout ještě dva pastely z roku 1900 od Roberta Schlossera, který byl podle Holzknechta⁶¹ Eminým přítelem. Jde o akty o rozměrech 30 x 72 cm. Vzhledem k tomu, že pocházejí z doby, kdy byla Destiniová ještě mladá a byla pro každou špatnost, je možné, že by i k případnému pózování svolila.

Robert Schlosser se narodil 21. srpna 1880 v Plané u Mariánských Lázní. Na konci 19. století studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u profesora Lišky, Schikanedra a Jana Preislera⁶². Po studiích absolvoval několik cest po Itálii, Německu, Francii a Rumunsku v letech 1900, 1907 a 1910.

⁶⁰ Antonín Turek (* 8. 12. 1861, † 30. 9. 1916) se stal architektem a stavitelem. Od roku 1882 začal navrhovat velký počet veřejných i soukromých staveb. Zprvu zastával monumentální a později dekorativní historismus, vycházející z neorenesance. Ke stavbám, na kterých se podílel, patří například tržnice na Královských Vinohradech z roku 1902, vedl stavbu kostela sv. Ludmily v Praze na Vinohradech, kde navrhoval i část vybavení.

⁶¹ HOLZKNECHT, V. – TRITA, B.: tamtéž, s. 90.

⁶² Český malíř, grafik a ilustrátor se narodil 18. února 1872. Vystudoval Uměleckoprůmyslovou školu v Praze u Františka Ženíška. Působil jako profesor na Akademii výtvarných umění v Praze. Byl jedním z předních zakladatelů českého moderního umění. Stal se členem Spolku výtvarných umělců Mánes, České akademie pro vědu, slovesnost a umění a spolku Hagenbund ve Vídni. Propojoval různé směry v malbě konce 19. století (naturalistickou, symbolistickou a ornamentálně dekorativní). Zabýval se monumentálně dekorativní tvorbou (Palackého salón v Obecním domě v Praze, mozaiky pro Zemskou banku v Praze). Z knižní a časopisecké grafiky a ilustrace to byly Březinovy a Zeyerovy básně. V letech 1904 až 1907 vytvořil sérii obrazů *Černé jezero*. Zemřel 27. dubna 1918.

Věnoval se nejen malířství, ale byl rovněž ilustrátor. Mezi produkty jeho tvorby patřily pastelové portréty, plakáty, knižní obálky, lunety a také dekorace místností, k nimž patřily například pokoje zámku v Domousicích.

Malíř byl rovněž pověřen Destinnovou, aby vytvářil šaty pro premiérové představení Straussovy *Salome* v Berlíně.

V březnu 1930 představil své dílo v souborné výstavě v Praze ve Veletržním paláci. Zemřel 21. listopadu 1943 v Praze.

Kromě maleb byla Destinnová zaznamenána i formou kresby a grafiky. K jedné takové patří portrét (tehdy ještě jako Emy Kitllové) k náladové třístránkové skladbě Čelakovského. Tato skladba byla otištěna v hudební příloze *Zlaté Prahy*. Tehdy byl výtvarným redaktorem malíř Viktor Oliva, autor zmíněné kresby.

Malíř a ilustrátor Viktor Oliva se narodil 24. dubna 1861 v Novém Strašecí. V letech 1879 až 1883 byl studentem na pražské akademii, kde ho v té době vyučoval profesor Sequens. Odtud pak odešel na studia do Mnichova a v roce 1888 do Paříže, kde se chtěl stát krajinářem. Pobyt v Paříži však netrval dlouho a Oliva se vrátil zpět na školu v Mnichově, kde také svá studia ukončil v roce 1891. Ani v Mnichově se však neusadil a nakonec se vrátil zpět do Prahy, kde v letech 1899 až 1916 řídil obrazovou část *Zlaté Prahy*.

Co se jeho tvorby týče, byl všestranným umělcem, který se věnoval malbě podobizen (František Ruth, architekt A. Živný), krajinám, návrhům plakátů či dekorativní malbě (nástropní malby ve velkém sálu na Žofině či v městské besedě v Plzni). Do obecného povědomí se však dostal především jako ilustrátor knih od Svatopluka Čecha *Výlet pana Broučka na měsíc* a *Nový epochální výlet pana Broučka do patnáctého století*. K dalším autorům, jejichž knihy ilustroval, patří Jan Neruda, Jaroslav Vrchlický, K. H. Mácha, Sienkiewicz a další. K jeho tvorbě patří také historické kompozice jako je tomu v případě díla *Rudolf II. Mezi svými milci*. Smrt výtvarníka přišla 5. dubna 1928 v Praze.

Na výstavě *Výtvarné práce českých hudebníků* z roku 1937 byly vystaveny dvě karikatury (kolorované kresby), jejichž autorkou byla sama

Ema Destinová. Jedno má být údajně autoportrét pěvkyně. U druhé jde o karikaturu L. V. Čelakovského.

Karikatury byly mezi umělci ve velké oblibě, o čemž svědčí i fakt, že několik karikatur Emy Destinové vytvořil samotný Enrico Caruso, se kterým Ema určitou dobu vystupovala na operních pódíích.

Závěr této kapitoly se bude věnovat citaci dopisu⁶³, který byl adresován Emě Destinové 12. března 1919:

Milostivá slečno,

před rokem byl jsem tak šťasten, že dostal jsem lístek na představení Dalibora a slyšel Vás zpívati. Nechodívám do divadla, neboť dávno jsem ztratil naději, že tam uslyším to, co jako zpěv si představuji- ale sláva Vás předcházející a nadšení, jež tehdy při vystupování v Nár. divadle Vás provázelo, zlákaly mne zkusiti spět štěstí. S napětím očekával jsem okamžik, kdy zazní prvé zvuky Miladina zpěvu. Když vynesla Jste klidný a zastřený hlas v žalobě na Dalibora, - byl jsem poněkud zklamán. Ale klamal jsem sebe já, ne Vy mne. Neboť když později pak po spatření Dalibora napínal a úzkostí rdousil se ten hlas, užaslý a zděšený nad láskou v nitru se rodící, a pak, kdy rozeplán vášní letěl a šlehal prostorem jako nesmírný oheň v temnotách zapálený- klesal jsem přemožen ve zbožném údivu a zanícení před jeho velebou. Konečně jsem to uslyšel, co od ranného dětství myslel jsem, že ve zpěvu se mi zjeví! Sedával jsem jako hoch u řeky Sázavy před proudy vody přes její balvany se valící a s šumem a jekem jimi se divoce prodírající a zpíval jsem [...] a jako z nějakých nesmírných věčných pustin přírody vycházející melodie. Byl jsem celý v hlasu a dařilo se mi, že za hlasem mým spojeným s klasem vod slyšel jsem bouřící zpěv zástupů nesčetných bytostí andělských. Za mnou byla nesmírná skalnatá krajina zvedající v děsivé tajemnosti své gigantické a mátožné kontury a z taje jejího nitra, tam kde seděl Bůh uprostřed shluku milionů bytostí, odtamtud vycházel ten hlas zároveň s pruhem bledého planetárního světla.

⁶³ Divadelního oddělení Národního muzea, fond Ema Destinová, kart. 1992, inv. č. 433.

To byla dětská fantazie, ale po naplnění jí toužil jsem v umění zpěvu jiných. A Vy jste ji naplnila, neboť tehdy pna nesmírnost věčnosti opět se ve mne rozevřela. Když jsem se vracel z divadla, zněl Váš hlas mým mozkiem, sbíral a stavěl něco a já náhle uviděl: Vaši podstatu vtělenou ve Vaše umění, Vás, věčnou bytost věčně se chvějící, jež věčně k lásce se vypíná, nikdy nepřistává a neumdlévá milovati. Zvuk proměňuje se mi v barvu, a viděl jsem Vás zahalenu v nádheru rouch a všecku planoucí a rdící se v temnu krásou červené záře, hlavu zvednutou k propasti nebes a ústa vydávající hlas. Za Vámi v hlubokém modru noci proudily do Vás a z Vás hlasy podobny paprskům a chvění světelných vln, linuly se odkudsi z nesmírné dálky ze středu vesmíru, odkud proudí život a duch.

Jsem malíř, a chtěl bych namalovati ten obraz jak se mi té noci zjevil! Myslel jsem na něj mnoho a chtěl Vám již tehdy psát, ale obával jsem se ne-li posměchu, tedy aspoň Vašeho odmítnutí. Neboť dostáváte pravděpodobně mnoho takovýchto dopisů, neznáte mne a mé umění a možná, že by se Vám ani nelíbilo, je příliš nové a dosud nezvyklé- .Obraz ten opět silně se mi hlásí a žádá uskutečnění, a já nemohu odkládati, přemáhám tedy svůj stud a strach a odvažuji se Vám psát, neboť jinou příležitost nemám a až mne někdo s Vámi seznámí, sotva bych se dočkal- a Vy zatím mohla byste odjeti! Myslel jsem namalovati jej z paměti, prohlížel jsem několik Vašich fotografií a jen jednu jsem našel, která mojí představě o Vás odpovídá, a které bych mohl použít. Ale tvář za zpěvu se mění, výrazem a především formou. Výraz dovedl bych nakreslit, ale ne změnu forem tváře při otevření úst, tak, aby podoba byla zachována- neboť jinak nebyla byste to Vy, ale jen zpěvačka. Nemohu Vás zobraziti, aniž bych Vás viděl! Ne kresliti, ale viděti Vás za zpěvu z blízka abych vypozeroval a našel podstatný tvar! Tehdy z druhé galerie nerozeznal jsem Vaši tváře a nedávno při koncertu v Obecním domě bylo světlo za Vaší hlavou a i z lóže u podia viděl jsem jen temnou skvrnu. [...] jest to smělé- slečno, dovolte mi viděti Vás a Vaše umění! Velice Vás o to prosím, a ještě, abyste se nehněvala a nepohrdla mnou s posměchem. Neodmítněte mou prosbu, učíňte jakkoli a jak Vás je možno a milo, a já se budu snažiti, abyste mé přítomnosti téměř nepozorovala a nebyla

obtěžována. Prosím Vás o několik řádek odpovědi ať již jakékoliv, abych se nemučil studem a nejistotou, zdali jsem Vás neurazil.

Pozdravuji Vás s opravdovou úctou a obdivem, Jan Zrzavý

Autorem dopisu byl národní umělec Jan Zrzavý. Dopis ze 17. března 1919⁶⁴ je odpovědí, ve které ho pěvkyně zve na návštěvu. K portrétování bohužel nedošlo.

O Janu Zrzavém toho bylo napsáno již mnoho a přestože k výše zmíněnému portrétování nedošlo, měl by být v této práci uveden.

Tento významný malíř se narodil 5. listopadu 1890 ve škole v Okrouhlici respektive ve Vadíně. Byly to dvě vesnice ležící vedle sebe, mezi nimiž byla škola o kterou se přely.

Dědeček Zrzavého se živil jako sedlák a rovněž byl majitelem zájezdní hospody Na Špici v Krucemburku (dnešní Křížová) u Chotěboře, kam za ním šla zrzavého babička, která pocházela ze statku v Čáslavi.

Zrzavého otec se narodil rovněž v Krucemburku, stejně jako jeho dědeček a další generace Zrzavých. Pracoval jako učitel, ale kromě toho ještě choval včely a měl školku, kde pěstoval lesní sadbu. Na svého otce Jan zrzavý vzpomíná⁶⁵ jako na přísného a umíněného, což se podle něj v rodině dědilo. Sám k tomu říká: „(...) *málokdy s námi promluvil, museli jsme se držet stranou, nedělat rámus. To za maminkou jsme běhali do kuchyně, tatínka jsme se báli, aspoň já jsem se ho bál (...)*“.

Malířova matka, rozená Kaizlová, se narodila v Třeboni. V mládí žila na zámku, protože její dědeček byl tamním správcem⁶⁶. Měla dva sourozence, ale po tom, co její otec, povoláním inženýr geometr, zemřel, zůstali s matkou sami. Její bratr Rudolf učil na reálce v Plzni. Ona sama pak také příležitostně učila. Kromě Jana, měla ještě osm dětí, ale dvě jí zemřely jako malé. Přibližně pět měsíců před narozením Jana jí zemřel čtyřletý syn Ludvík, když spadl do rozvodněné Sázavy a utonul.

⁶⁴ Tamtéž, inv. č. 433.

⁶⁵ Pochodeň ze dne 18. ledna 1969.

⁶⁶ V té době Schwarzenberské panství (od roku 1660).

Jako dítě si Jan chtěl hrát se svou sestrou Jarmilou, ale ta měla jiné zájmy. Proto si hrál sám s panenkami, na které šil šaty. Kromě toho také rád kreslil. Na malování neměl barvičky až do chvíle, kdy mu je koupil strýc Rudolf. To mu bylo asi osm let. Rovněž chtěl být sochařem, ale když nesehnal hlínu na modelování, tak tento záměr vzdal.

V letech 1908 až 1909 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Do uměleckého života vstoupil v době, kdy se u nás mísily vlivy secese, dekadence a kubismu. V této první etapě své tvorby vytvořil práce jako *Údolí smutku*, *Zátiší s konvalinkami*, *Nokturno* či *Magdaléna*. Kromě působení jednotlivých směrů zde byl i vliv jeho přítele Bohumilem Kubištou⁶⁷.

Ve dvacátých letech podnikl řadu cest do Itálie a Belgie. Jistou dobu také pobýval ve Francii. Při těchto cestách zahájil druhou etapu svého uměleckého života. Je to období krajinomaleb z nichž asi nejvýznamnější jsou *San Marco ve dne* a *San Marco v noci*. Jsou to poetické výtvary, které spíše než krajinu zachycují umělcův stav a pocity.

Jan Zrzavý vytvářel většinou obrazy menších formátů. K tvorbě větších děl sáhl v roce 1934, kdy vytvořil obraz *Spící lodi*. Ve stejné době se v jeho díle objevují sytější a tmavší barvy. Rovněž se ve své tvorbě vracel ke stejným námětům.

Za druhé světové války žil ve Vodňanech, kde maloval krajinky. K jeho oblíbeným plenérovým místům patřily ještě Babice a Křížová, když samozřejmě nepočítám místa v cizině jako italské Benátky, nebo Bretánsko ve Francii.

V rámci své výtvarné činnosti se stal jedním ze zakládajících členů skupiny Sursum⁶⁸ a stal se i členem Spolku výtvarných umělců Mánes,

⁶⁷ Český malíř, grafik, kreslíř a výtvarný kritik. Narodil se 21. srpna 1884. Stal se členem Osmy. Jako výtvarník patřil mezi přední představitele moderního umění a byl to on, kdo první uplatnil principy kubismu v českém malířství. Zemřel 27. listopadu 1918.

⁶⁸ Umělecké sdružení českých výtvarníků. Jednalo se především o symbolisty, kteří v rámci sdružení uspořádali v roce 1910 výstavu v Brně a o rok později v Praze. Projevovali zájem o duchovní, obsahově složitější umění. 4asopis vydávaný touto skupinou se jmenoval *Veraikon*. Představitelé: J. Váchal či J. Horejc.

Tvrdošíjných⁶⁹, Umělecké besedy⁷⁰ a Sdružení českých umělců grafiků Hollar⁷¹.

Po druhé světové válce zaměřil svou činnost také na ilustrace knih, mezi něž patří například *Máj* Karla Hynka Máchy a *Kytice* Karla Jaromíra Erbena. Rovněž se věnoval scénografii.

Tento malíř, grafik, ilustrátor a scénograf; významný představitel české výtvarné avantgardy zemřel 12. října 1977.

2.2. Výtvarné práce vzniklé po roce 1930

Z obrazů vzniklých až po smrti Destinnové stojí za zmínku například plátno malíře Vladimíra Suchého, které se v současné době nachází v Kaiserštejnském paláci (dům u Petzoldů) na Malé straně⁷².

V naivní podobě ztvárnil Destinnovou amatérský malíř Pilner, jež jí znázornil jedoucí na loďce a chytající ryby. Námětem mu byla jedna z posledních fotografií Emy při její relaxaci na rybolovu, což byla její záliba, která jí provázela celým životem. Rybolovem trávila mnoho volných chvil, při nichž si chtěla užít klidu, který jako světoznámá operní pěvkyně postrádala.

Obrázků, v nichž si Pilner jako námět vzal Destinnovou, namaloval více, ale nebyly příliš valné kvality. Vzhledem k tomu, že šlo o amatérského malíře, tak informací k němu je velice málo. Snad měl za 2. světové války působit jako příručí v lahůdkářství u Doskočilů v Jindřichově Hradci. Podle pamětníků měl snad mít hospůdku v Chomutově. Informace však nejsou ověřené, a proto je nelze potvrdit ani vyvrátit.

⁶⁹ Umělecké sdružení založené v roce 1918, seskupené kolem časopisu *Červen S. K.* Neumanna. Skupina pravidelně vystavovala do roku 1921. Členy byly například J. Čapek, V. Špála a V. Hofman..

⁷⁰ Český umělecký spolek založený v roce 1863. Sdružoval spisovatele, výtvarné umělce a hudebníky. Za cíl si určil rozvoj českého umění organizováním uměleckého života i osvětovou činností. V roce 1951 došlo k propojení se Spolkem českých výtvarných umělců.

⁷¹ SČUG Hollar je organizace českých grafiků. K založení došlo v roce 1917 v Praze. Periodicky vydává sborník *Hollar*. V roce 1966 došlo k jeho rozpuštění, ale v roce 1989 došlo k opětovnému obnovení.

⁷² V tomto domě měla Ema Destinnová byt ve druhém patře v letech 1908 – 1914.

Grafiku zastupuje práce Jaroslavy Byčovské ke knize *Amor a slavici* od Vladislava Mareše.

Ema Destinnová se stala námětem i pro obraz akademického malíře Miroslava Houště. Monografie k tomuto současnému malíři bohužel chybí a tak jediným zdrojem informací zůstaly internetové stránky⁷³.

Miroslav Houšť se narodil 20. ledna 1953 v Chebu. Své dětství strávil v Kolíně. V letech 1969 až 1973 docházel na Střední odbornou školu výtvarnou na Hollarově náměstí v Praze. Po jejím absolvování nastoupil na Akademii výtvarných umění jako žák profesora Součka⁷⁴. Studia na AVU trvala do roku 1978. K pravidelným samostatným výstavám se dopracoval již od roku 1980. Po nějaké době ukončil své působení v Praze a přestěhoval se do Turska, kde žije a tvoří se svou ženou Miroslavou, akademickou malířkou a restaurátorkou.

Spolupráce s Muzeem Šumavy mu zajistila již tři výstavy. První se uskutečnila v roce 1981 v Kašperských Horách, další v roce 1992 v Sušici a roku 1999 v Galerii Rückl v Praze. Muzeum samotné pak získalo početný soubor olejů se šumavskými motivy a také cykly kreseb, které zachycují náměty z historie Šumavy a lidových pověstí. V roce 2003 pak představil své dílo soubornou výstavou v pražské galerii Miró. Součástí byla i reprezentativní obrazová publikace.

K námětovým okruhům jeho tvorby patří krajinářství a malba portrétů. V jeho práci je patrné dokonalé zvládnutí malířského řemesla a velký cit pro barvu. Svá díla vytváří jak v ateliéru, tak v plenéru, který poskytuje nepřehledné množství námětů a inspirace. Svůj zájem o historii projevil při realizaci dvou monumentálních pláten (*Libušina věštba*, *Příchod Cyrila a Metoděje*). V současné době by měly být vystaveny v paláci Žofín v Praze.

⁷³http://www.rabasgallery.cz/k_v/vystava_info.php?jazyk=cz&what=3&file=xml/1994/19941127miroslav_houst_grafika_malby.xml ze dne 13. června 2006.

⁷⁴ Pravděpodobně Karel Souček (* 26. 9. 1915, † 26. 11. 1982), český malíř, grafik a ilustrátor. Absolvoval Uměleckoprůmyslovou školu a Akademii výtvarných umění v Praze. V letech 1967 až 1970 působil jako rektor na Akademii výtvarných umění. Byl členem Skupiny 42, Umělecké besedy, Sdružení českých umělců grafiků Hollar. Věnoval se též plastice, kresbě či ilustraci (K. J. Erben *Kytice*).

Obraz, kvůli kterému se Miroslav Houšť dostal do této práce, se objevil na internetu pod názvem „*Imaginace Ema Destinová*“. Doba vzniku nebyla uvedena.

Další podobizna Destinové měla vzniknout z ruky píseckého rodáka Františka Romana Dragouna. Dosud žijící výtvarník se narodil 21. října 1916. Svá studia zahájil na píseckém gymnázium, kam docházel v letech 1928 až 1936. Následujícího roku byl přijat na Akademii výtvarných umění v Praze, kde studoval u Maxe Švabinského⁷⁵ do roku 1939. V onom roce musel své studium na nějakou dobu přerušit kvůli vypuknutí druhé světové války. Když se po skončení války vrátil do školy, nastoupil k Vratislavu Nechlebovi⁷⁶. U něj setrval do roku 1946, kdy studium dokončil.

Kromě Písku se výtvarně vyjadřoval ještě v Praze a Brně. V těchto městech a jejich okolí hledá inspiraci pro své krajinomalby. Mimo to se již od počátku své činnosti věnuje rovněž zátiší, figurální a portrétní malbě.

Není to jen malíř, ale rovněž zručný kreslíř, což je pro úlohu výtvarníka nezbytné. Jako výtvarných prostředků používá úhel, rudku a tužku, ale nevyhýbá se ani kresbě tuží. K pravidelným výstavám se odhodlal od roku 1949. Své výstavy pravidelně zařazuje do Českých Budějovic a Písku.

⁷⁵ Jeden z našich předních malířů a především grafiků. Narodil se 17. září 1873. Absolvoval Akademii výtvarných umění v Praze. Stal se žákem Maxmiliána Pirnera a Julia Mařáka. V letech 1924 až 1926 zde našel svou působnost jako její rektor. Byl členem Spolku výtvarných umělců Mánes, České akademie věd a umění, spoluzakladatelem Sdružení českých umělců grafiků Hollar. Jeho působnost nemá téměř, byl všestranným umělcem, který plynule přecházel od malby až k užité grafice (poštovní známky, bankovky) a monumentálním realizacím. Začátky tvorby jsou u něj ovlivněny atmosférou symbolismu a secese, na jejíž podobě se také podílel svým dílem jako například *Splynutí duší* a *Chudý kraj*. Ve své pozdější tvorbě se vracel ke klasickému odkazu českého umění 19. stol. i k jeho historizujícím tendencím (*Žně*). Vynikl rovněž jako autor malířských a grafických portrétů, v nichž zachycoval podobizny osobností českého kulturního a politického života. Do škály jeho tvorby patřila i ilustrace P. Bezruče či V. Huga. Nejvýznamnější je ale jeho činnost v oboru grafiky (dřevoryty *Rajská sonáta*, *Zvěstování*). Za vrchol monumentální tvorby jsou považovány návrhy barevných oken a mozaik v katedrále sv. Víta v Praze. Zemřel 10. února 1962.

⁷⁶ Český malíř (* 17. 6. 1885, † 26. 7. 1965), absolvent pražské Akademie. Studoval u Maxmiliána Pirnera. Člen Spolku výtvarných umělců Mánes. Nechal se ovlivnit starými mistry, především Rembrandtem. Stal se hlavně autorem oficiálních portrétů zaměřením k reprezentaci znázorněné osoby (*Dr. Karel Kramář*, *E. Vojan*, *T. F. Šimon*).

V jeho portrétní činnosti se objevily osoby jako například kardinál František Beran či arcibiskup Miroslav Vlk⁷⁷. Podle fotografie měl údajně vytvořit i portrét Emy Destinnové.

Jako poctu za svou celoživotní práci získal množství ocenění u nás i v cizině. Mezi místa, kde se mu dostalo uznání, patří Vídeň a také Londýn.

Za celoživotní dílo převzal řadu ocenění u nás i v zahraničí, uznání se mu dostalo v Londýně a ve Vídni.

Jeho práce se staly součástí mnoha výstav a staly se také trvalou expozicí na různých místech České republiky. Tak se s nimi můžete setkat v Alšově jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou, v Národopisném muzeu v Domažlicích či v Prácheňském muzeu v Písku.

Ještě v dnešní době se objevuje řada údajných portrétů Emy Destinnové, jejichž prokazatelnost je obtížná, protože k nim většinou nejsou žádné doklady týkající se jejich vzniku. Často nejsou ani signovány. Takové obrazy bez data a podpisu je obtížné zařadit bez posudků a chemických rozborů, které by jejich stáří mohly alespoň přiblížit. Ale ani potom u těchto prací nelze bez dochovaných záznamů určit, zda byly vytvořeny za pözování pěvkyně či pouze podle reprodukcí. U některých jsou pochybnosti i o pouhé podobnosti mezi uměleckým znázorněním a fyzickou podobou samotné pěvkyně.

⁷⁷ Pražský arcibiskup, narozený 17. května 1932. Na kněze vysvěcen v roce 1968. Rovných deset let působil ve své funkci v jižních Čechách, ale v roce 1978 mu byl státní souhlas k výkonu kněžství odebrán. Po pádu komunismu sloužil v letech 1990 – 1991 jako biskup českobudějovické diecéze. Od roku 1991 pražský arcibiskup a primas český. V roce 1995 se stal kardinálem.

3. Sochařské pojetí Emy Destinnové

Sochařská tvorba nedává příliš prostoru k tomu, aby objekt její tvorby byl neustále přítomný při realizaci. Přesto i v tomto výtvarném odvětví vznikla jedna práce, při které byla Destinnová přítomna.

V roce 1908 vznikla v Londýně busta Bohumila Kafky, která je v dnešní době považována za jedno z nejcennější zachycení Destinnové v sochařském oboru⁷⁸. Jedná se o první ze čtyř bust Emy Destinnové, které byly do této doby vytvořeny. Její autor, Bohumil Kafka, se narodil 14. března 1878. V letech 1884 až 1892 navštěvoval obecnou školu a poté i měšťanskou školu. Po ukončení měšťanky, roku 1892, nastoupil na sochařsko-kamenickou školu v Hořicích v Podkrkonoší, kde studoval do roku 1896. Poté působil v Jablonci nad Nisou, ve Frýdlantu i v Drážďanech. V roce 1897 se zapsal na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze, kde byl pod vedením Stanislava Suchardy⁷⁹. Postupem času se stal jeho asistentem a spolu s ním se podílel na vytvoření pomníku Františka Palackého. Na Akademii výtvarných umění zase pomáhal svému učiteli J. V. Myslbekovi na zhotovení sochy sv. Václava.

Mezi první Kafkovy práce patří například *Raněný šermíř* nebo *Mrtvá labuť*, což je v dnešní době aktuální téma. Umělec ve své práci lpěl na každém detailu, ale zároveň se v jeho dílech projevuje velká plastičnost, a to díky způsobu, jakým člení hmotu a uplatňuje objem.

Po udělení Hlávkova stipendia odjel do Paříže, kde si v letech 1904 – 1906 zřídil ateliér⁸⁰.

Krátce poté byl jmenován členem *Salonu d'automne* a současně i členem soukromé společnosti *Société l'art et litteraire*, jejíž předsedou byl

⁷⁸ Uložena v Národní galerii v Praze.

⁷⁹ Stanislav Sucharda (1866 – 1916) vystudoval vídeňskou Akademii a následně Uměleckoprůmyslovou školu v Praze pod vedením Josefa Václava Myslbeka. V roce 1898 vyhrál konkurz na Palackého pomník v Praze, což je jedno z jeho vrcholných děl. Od roku 1899 se stal profesorem na Uměleckoprůmyslové škole a od roku 1915 jím byl i na pražské Akademii. Jednalo se o jednu z hlavních osobností symbolistického sochařství se secesními a expresivními prvky.

⁸⁰ První výstavu měl v Paříži už v roce 1904 za podpory francouzského ministerstva školství.

August Rodin. Vládou Francie mu byl dokonce udělen titul rytíře řádu Čestné legie.

V Paříži zařadil mezi své pracovní materiály také bronz v němž se vrací k tématu svých prvních prací, a to ke zvířatům (například *Srna s mládřaty*). K dalším námětům jeho práce patří například výjevy z prostého života (*Žena v koupeli*), dekorální práce (*Fauna a Flóra* na Obecním domě v Praze) či busty (Jaroslav Vrchlický, Jan Kotěra, Alois Rašín a také Ema Destiniová).

Po smrti Stanislava Suchardy došlo ke Kafkovu jmenování profesorem na Uměleckoprůmyslové škole a dvakrát byl zvolen jejím rektorem. Od roku 1925 se stal profesorem Akademie výtvarných umění v Praze. Umírá v Nové Pace roku 1942 na zánět slepého střeva.

Další busta se nachází před Jihočeským divadlem v Českých Budějovicích. Její autorkou je zasloužilá umělkyně Marta Jirásková-Havlíčková.

Tato sochařka se narodila 7. března 1898 v Praze, kde také chodila na letenské lyceum k profesorce Duškové a současně také k její asistentce Julie Mezerové, kde se věnovala kreslení.

Od roku 1916 se začala plně věnovat sochařství na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, kde docházela k profesorovi Drahoňovskému⁸¹. Ke zkoušce ji připravoval sochař Ladislav Beneš, u kterého se učila portrétům. V roce 1919 se stala žačkou ve speciálce Otakara Španiela, kde bylo jejich hlavní zaměření na modelaci mužských aktů. Následujícího roku je už zapsána na pražské Akademii výtvarných umění⁸². Zde se tak stala jednou z prvních dvou žaček⁸³ Jana Štursy, u kterého studovala pravděpodobně od roku 1921 do roku 1923, kdy studium na Akademii ukončila. Literatura a prameny se v roce nástupu ke Štursovi trochu rozcházejí. Podle Prokopa Tomana⁸⁴ to bylo v roce 1920, kdežto

⁸¹ Ve válečných letech přijal do své třídy všechny adeptky sochařského umění.

⁸² V roce 1921 bylo sochařství na Akademii výtvarných umění poprvé zpřístupněno ženám.

⁸³ Druhou byla Mary Durasová.

⁸⁴ TOMAN, P.: *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 1950, s. 432.

Hana Volavková⁸⁵ uvádí až následující rok 1921, což je názor, ke kterému bych se přikláněl spíše vzhledem k zobecňování v Tomanově slovníku.

Po ukončení studia odcestovala do Paříže jako stipendistka na školu Grande Chaumiére, kde chodila na přednášky Františka Kupky⁸⁶

Byla velkou obdivovatelkou Rodinových žáků Charlese Despiau⁸⁷ a Aristida Maillol⁸⁸.

Ve své práci se snažila především o ztělesnění prostoru, a proto zaměřila pozornost ve své tvůrčí činnosti hlavně na důkladné a jasné zpracování hmoty, aby dosáhla jejího oživení.

Pilně se věnovala cvičení ruky při kresbě. Chodila kreslit do muzeí nebo různá zákoutí ve francouzských uličkách. Věnovala se kresbě aktu na škole Grande Chaumiére.

V roce 1926 vystavovala ve spolku SVU Mánes jako host. O této její první výstavě přinesla obrazová příloha Prager Presse⁸⁹ výběr z její dosavadní umělecké práce. Později od roku 1929, kdy je 150. výstava Mánesa, již vystavuje jako řádný člen. Na této výstavě měla své zastoupení formou tří děl, z nichž bych jmenoval podobiznu malíře Jana Zrzavého, s nímž se seznámila v Paříži a navázala přátelství.

Jejím mužem se stal architekt, sochař a malíř samouk v jedné osobě Josef Havlíček⁹⁰, se kterým bydlela v Bubenci v Schellově ulici č. 21.

⁸⁵ VOLAVKOVÁ, H.: *Marta Jirásková*, Praha 1981, s. 12.

⁸⁶ František Kupka se narodil 23. září 1871 v Opočně. Kresbě a malbě se učil u profesora Aloise Studničky v Jaroměři. Od roku 1888 studoval na pražské akademii u profesora Sequense až do roku 1891, kdy odešel na akademii výtvarných umění ve Vídni, kde nastoupil k profesoru Eisenmengrovi. V roce 1895 odjel jako stipendista do Paříže. Zpočátku mu jako zdroj obživy posloužily kresby pro módní žurnály. Když se postavil na vlastní nohy, usadil se v La Bretèche u Paříže a začal se věnovat malířství a ilustrátorství. V roce 1914 vstoupil do sboru československých dobrovolníků, aby mohl bojovat na Sommě. Později postupuje v hodnostech, nejdříve na poručíka a později na kapitána. Po skončení války se věnuje výuce svých žáků v Putteaux u Paříže. V roce 1922 byl jmenován profesorem akademie výtvarných umění v Praze. Stal se členem Sociétés Nationale des Beaux-Arts v Paříži a České akademie věd a umění v Praze. Po druhé světové válce se vrací k malování. Zemřel 21. června 1957.

⁸⁷ Charles Despiau byl francouzský sochař žijící v letech 1874 až 1946. Věnoval se především bustám. Také řídil výzdobu pařížského Calais de Tokyo.

⁸⁸ Aristide Maillol se narodil 8. prosince 1861. Jako sochař a grafik se řadil k představitelům postimpresionismu. Tématicky se věnoval především ženskému tělu. Zemřel 27. září 1944.

⁸⁹ Prager Presse, č. 7, 1926.

⁹⁰ Josef Havlíček (5. 5. 1899 Praha, † 30. 12. 1961 Praha) byl architektem, urbanistou a teoretikem architektury. Studoval architekturu na ČVUT v Praze do roku 1924, kdy

V třicátých letech směřovala její pozornost k rodinným a dětským portrétům. Ve 40 letech jsou to pak portréty děvčátek (1941 Helenka Teigeová, 1943 E. Chmelová). Ve svých portrétech se snažila dosáhnout dokonalosti.

Postupně se čím dál víc zvyšovala její popularita, což je patrné především ve třicátých letech. Proto je také často prezentována hlavně ve Volných směrech, Národních listech a různých ženských časopisech. Přesto zůstala nad věcí a snažila se do svých děl nevkládat feministické tendence. Ona sama hodnotila díla buď jako dobrá nebo špatná. Nezajímalo jí, jestli práci zhotovil muž nebo žena.

Po válce byla nepřímo nucena přejít od figurativního sochařství k sochařství abstraktnímu, které v té době začalo být populární a proto jej společnost vyžadovala. Jiráskové to ovšem způsobilo určité rozpaky.

V padesátých letech začala pracovat na bustách operních a činoherních umělkyň. Mezi ně patří samozřejmě busta Emy Destinnové z roku 1953. Ta však byla poprvé vystavena až o dva roky později a to na III. přehlídce výtvarného umění zvané *Deset let Československé lidové demokratické republiky ve výtvarném umění*. Tato busta vznikla podle fotografií, vytvořených minimálně před tříadvaceti lety. Na rozdíl od secesního portrétu od Bohumila Kafky, který jej vytvářel podle živého modelu, lze v práci Jiráskové spatřit odkaz spíše Myslbekův. Busta, měřící 51 cm, byla umístěna v oddělení věnovaném monumentálnímu umění. Na

nastoupil na Akademii výtvarných umění v Praze pod profesora Josefa. Gočára. U profesora Gočára studoval do roku 1926 a následně ještě dva roky pracoval v jeho ateliéru. V letech 1928 až 1936 spolupracoval s Karlem Honzíkem na řadě projektů a několika spisech. Později přistoupil ke spolupráci s K. Neumannem. Stal se členem Devětsilu, Levé fronty, Spolku výtvarných umělců Mánes a předsedou redakční rady časopisu Architekt SIA. Od roku 1929 působil v CIAM, aby se v letech 1945 až 1947 stal členem Světové rady této mezinárodní organizace. Patřil k našim předním představitelům funkcionalismu, který se postupně začal specializovat na obytné budovy, především administrativního charakteru. Od dvacátých let se snažil propagovat bydlení v domech hotelového typu, kde se nachází společná centra s obytnými buňkami. Mezi architektony projekty patří například dům Chicago postavený na Národní třídě v Praze (1925-1927), Obchodní dům Habichův v Žitné ulici v Praze (1927-1928), škola v Lipenci u Žatce a další. Ze soutěžních návrhů na projekty, které se nakonec v jeho podání neuskutečnily, bych zmínil Nuselský most v Praze (1927), krematorium v Havlíčkově Brodě (1946), ministerstvo pošt v Praze-Smíchově (1946), palác OSN v New Yorku (1947) a radnici v Torontu v Kanadě (1958). Zemřel v Praze 30. prosince 1961. pohřben hřbitově v Bubenci I-15

stejném místě se nacházely práce Jana Laudy (Lenin, Nejedlý) a Karla Lidického.

O vynikající práci, kterou její busta bezesporu je, vypovídá i fakt, že byla znovu představena lidem při jejím odhalení v sobotu 1. září 1990 před budovou Jihočeského divadla. Odhalování se ujal českobudějovický starosta Mojmir Prokop při příležitosti dokončení rekonstrukce divadla. Po této akci následovala výstava, uspořádaná ve spolupráci Jihočeského muzea s Jindřichohradeckým okresním muzeem. Slavnosti se zúčastnila delegace z Národního divadla, Společnost Emy Destinnové z Prahy, hosté z Lince a Pasova a v neposlední řadě také místopředseda české vlády Milan Lukeš. Součástí slavnosti byl Dvořákův Smyčcový koncert F dur v podání Pařochova kvarteta. O průběhu celé této události vyšel článek v deníku Jihočeské pravdě⁹¹.

Na přelomu padesátých a šedesátých let se stále věnovala portrétům s dětskou tematikou. Oproti tomu figurální kompozice se objevovaly už jen vzácně. Snad stojí ještě za zmínku, že kopie její *Dívky*, z roku 1938, byla vystavena na EXPU'58 v Bruselu.

Šedesátá léta bylo pro Martu Jiráskovou poznamenána úmrtími v rodině. Před koncem roku 1961 umírá po nemoci její manžel Josef Havlíček a o čtyři roky později v roce 1965 i její bratr MUDr. Adolf Jirásek. Martě tak zůstala jen její práce, ke které se upnula jako ke svému vysvobození a obraně před smutkem. Ale i tak se tyto události promítly do její tvorby, ve které se objevila řada posmrtných portrétů jejího muže a bratra.

V roce 1968 došlo k jejímu jmenování zasloužilou umělkyní. Své umělecké činnosti se však věnovala až do roku 1980, kdy vznikl její poslední portrét zachycující podobiznu Josefa Zítka. Práce vznikla u příležitosti rekonstrukce Národního divadla. Jako na většinu podobných zakázek byla i tentokrát vypsána soutěž, kterou Marta Jirásková vyhrála.

Život významné umělkyně, která zasvětila celý svůj život sochařství, skončil 16. března 1981 v Praze.

⁹¹ Jihočeská pravda, r. XLVI, č. 205, 3. 9. 1990.

V roce 1968 byla ustavena Společnost Emy Destinové (SED), která se stará o odkaz této pěvkyně. Díky její iniciativě byla v roce 1972 umístěna pamětní deska z bustou Destinové v Praze na Kaiserštejnském paláci. Bustu vytvořil akademický sochař Jan Simota a stala se tak třetí v pořadí.

Jan Simota se narodil 19. září 1920 v Bechyni jako druhé dítě Jana a Marie Simotových. Mezi oběma rodiči byl určitý věkový rozdíl, ale to nebylo na tu dobu nic neobvyklého. Otec Jan, který se narodil roku 1888, si vzal o deset let mladší Marii, rozenou Severovou. V roce 1919 se jim narodila dcera, pojmenovaná po matce Marie. Rok nato přišel na svět Jan, kterému později přibili ještě dva bratři Bohumil, narozený roku 1924 a Josef, který se narodil v roce 1929. Rodiče, jenž se oba narodili v Bechyni, byli nuceni žít ve skromných poměrech, protože Janův otec se živil jako obuvník v poměrně malém městě, a tato práce příliš výnosná nebyla. Později tak byl nucen hledat si ještě další zaměstnání, zvláště potom, co se mu narodily synové Bohumil a Josef. Ranou pro celou rodinu byl rok 1930, kdy Janův otec zemřel a zanechal rodinu bez prostředků. Jeho úlohu tak převzal nejstarší, teprve desetiletý, syn, který matce vypomáhal jak mohl. Matka začala pracovat jako uklízečka v městské knihovně a také se stala domovnicí ve spořitelně, kde rovněž uklízela.

Po dokončení měšťanské školy nastoupil Jan na Státní československou odbornou školu keramickou v Bechyni na obor hrnčířství. Důvodů pro toto rozhodnutí bylo několik. Kromě nadání tu byla ještě hrnčířská tradice v jeho rodině a navíc nedostatek financí nedovoloval Simotovi dojíždět do jiného města. Hrnčířské dovednosti si zdokonaloval u svého strýce.

V roce 1936 přišel na školu Bohumil Dobiáš⁹², který sebou přinesl nové vlivy a nový pohled na práci hrnčíře, do které začlenil výtvarnou složku.

⁹² Bohumil Dobiáš se narodil 21. listopadu 1905 v Úročnici. V letech 1926 až 1936 studoval u profesora Drahoňovského na uměleckoprůmyslové škole v Praze. Po ukončení studia nastoupil jako profesor na odbornou školu keramickou v Bechyni. Mezi jeho práce patří podobizna Petra Voka (Milevsko) či plastika „Řezbáře“. Rovněž vydal spis „Život a práce Václava Mařana“.

Nadání Jana Simoty se umocňovalo jeho zájmem o práci a také přírodu, ve které hledal inspiraci. Sbíral například lebky uhynulých zvířat, které pak skladoval doma. Chodil chytat ryby na řeku Lužnici, ale to dělal vždy na černo, protože povolenku nikdy neměl. Další zakázanou věcí, které neodolal, byla obora pro chov daňků, kam byl přístup zakázán. To však Simotovi nebránilo, aby tam potajmu chodil pozorovat zvěř.

V roce 1937 udělal přijímací zkoušky na uměleckoprůmyslovou školu v Praze k Profesoru Drahoňovskému⁹³. Finančně si však musel vystačit sám, protože matka neměla dostatek prostředků, aby ho mohla v jeho studiu podporovat. Aby mohl nastoupit na školu, musel si pro svůj nízký věk zažádat na ministerstvu školství a národní osvěty o dispens. Své první kroky na škole udělal pod vedením akademického sochaře Jana Laudy⁹⁴. Ten mu také nabídl ubytování ve svém ateliéru, který se nacházel na Libeňském ostrově, výměnou za jeho údržbu. Předchozí ubytování v Mostecké ulici bylo nevyhovující.

V roce 1938 vyhrál Simotův návrh v soutěži na alegorickou sochu Literatury, což bylo důležitým startem pro umělcovu dráhu, protože si tím udělal jméno a dostal se tak do obecného povědomí.

Své studium ukončil Jan Simota v roce 1942, jako důsledek okupace Československa a následného zavírání vysokých škol. Uměleckoprůmyslová škola sice v té době neměla statut vysoké školy, ale i tak se předpokládalo, že dojde k jejímu zavření.

⁹³ Josef Drahoňovský (27. 3. 1877, † 30. 7. 1938) byl český sochař, glyptik, sklářský výtvarník a medailér. Bývalý Suchardův žák působil na Uměleckoprůmyslové škole po profesoru Celdovy Kloučkovi od roku 1904. Byl členem Artělu (české umělecké družstvo založené v Praze 1908, jehož cílem bylo obnovit umělecké hodnoty řemesla a vytvořit vlastní styl dekoru. Artěl byl zrušen v roce 1934). Vytvořil originální rytecký styl, dosáhl mistrovské modelace v neoklasicistním pojetí – gemy, kameje, křišťálové intaglie, vázy, plakety, poháry (*Svatováclavský pohár*, plaketa *U okna*). Od poloviny dvacátých se věnoval technice barevně vrstveného skla a kombinaci leptu s rytinou. Ovlivněn A. Rodinem, zaměřil svou sochařskou tvorbu na zpracování mytologických, alegorických a žánrových námětů (*Pomona*, *Podzim*, *Vinobraní*). Věnoval se tvorbě pomníků, portrétů a komorním formám v dřevořezbě, plastice a keramice.

⁹⁴ Sochař Jan Lauda se narodil 4. dubna 1898 v Praze. Studoval na uměleckoprůmyslové škole v Praze v letech 1913 až 1916 kam později nastoupil jako nástupce po Josefu Mařatkovi. Cestoval po Itálii, Německu, Holandsku a Francii. V Paříži pak získal čestný diplom v roce 1925 a 1937.

K získání nového ateliéru mu opět pomohl Jan Lauda. Ateliér se nacházel ve Vršovicích a jeho předchozím majitelem byl sochař Bedřich Stefan⁹⁵.

V témže roce se mu dostalo nabídky práce jako výtvarný poradce v Evropském literárním klubu⁹⁶ (dále jen ELK).

Později zahájil ELK prodej uměleckých bytových doplňků, kde Simota našel své hlavní uplatnění. Zároveň se mu tak naskytlá příležitost, aby poznával nové umělce při zprostředkování zakázek pro ELK.

U dalšího osudu Simoty byl opět profesor Jan Lauda, který ho v roce 1947 doporučil na místo asistenta na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze⁹⁷. Zde působil pod vedením akademického sochaře Bedřicha Stefana, ale současně také zastával funkci učitele na Státní odborné škole pro průmysl porcelánový v Karlových Varech-Rybářích. V témže roce se Jan Simota oženil. Jeho chotí se stala Emilie Vokálová.

V ateliéru u sochaře Stefana nezůstal dlouho a už příštího roku přešel do ateliéru Jana Kavana, s nímž spolupracoval na několika projektech. Mezi ně patří například bronzová vrata pro severní a jižní vchod do síně Sovětské armády Národního památníku na vrchu Žižkově v Praze. Další významnou prací byla keramická fontána⁹⁸ „*Karlovarská vřídla*“, určená pro EXPO'58 v Bruselu.

Během svého života podnikl několik cest do Maďarska, Sovětského svazu, Polska, Itálie, Rumunska, Rakouska a Belgie. Tyto cesty byly nejen studijního charakteru, ale později zde také uspořádal několik výstav.

Ve svých dílech kombinuje jak realistickou formu, tak sklon k menší či větší stylizaci. Věnuje se jak drobným keramickým plastikám, tak dílům větších formátů. Postupem času se dostává od keramiky k dřevorezbě. Tento posun lze v jeho dílech postřehnout přibližně v polovině šedesátých let. Kromě lipového dřeva používá také buk či eben.

⁹⁵ Bedřich Stefan se narodil 9. prosince 1896 v Praze. Studoval na uměleckoprůmyslové škole v letech 1914 až 1919 u Drahoňovského a Španiela. Účastnil se výstav S. V. U. Mánes. Mezi jeho práce patří „Podobizna Dr. Friče“ či „Sv. Václav“.

⁹⁶ ELK, založený v roce 1935, fungoval jako československá akciová společnost, jejíž náplní bylo vydávání a distribuce knih a časopisů při nakladatelství Sfinx v Praze.

⁹⁷ Statut vysoké školy byl udělen v roce 1946 na základě zákona č. 53/1946 Sb.

⁹⁸ Později převezena do parkového areálu v Luhačovicích.

V roce 1963 byl jmenován a ustanoven docentem na Vysoké škole uměleckoprůmyslové a o tři roky později jejím prorektorem. Po dalších šesti letech dosáhl jmenování profesorem a zároveň se postavil do čela školy jako rektor. V této funkci setrval až do roku 1985.

Jako pedagog se snažil přimět studenty pozorovat svět kolem sebe, pozorovat přírodu a inspirovat se z ní, hledat motivy jinde než jen v reprodukcích. Zároveň se snažil naučit studenty, jak zacházet s jednotlivými materiály, vnímat jejich tvar a strukturu, která sama o sobě odlišuje jeden předmět od druhého.

Dílo, které zařazuje Jana Simotu do této práce, se nachází na Kaiserštejnském paláci v Praze na Malé Straně. Pamětní deska s bustou je tu umístěna proto, že zde Ema Destiniová několik let bydlela. Na základě dobových fotografií vytvořil umělec portrétní hlavu pěvkyně s využitím jemné modelace a dosáhl tak ucelené formy. Po odlití do bronzu došlo k slavnostnímu odhalení pamětní desky v roce 1972.

Jako ocenění všech zásluh v oblasti sochařské tvorby, kterých v jeho dosavadním životě nebylo málo, byl v roce 1976 jmenován zasloužilým umělcem, v roce 1980 mu byl propůjčen Řád práce a dva roky nato byl jmenován národním umělcem.

Z děl vzniklých v osmdesátých letech bych jmenoval hlavně podobiznu Jana Zrzavého z roku 1984 a dále pak dva pískovcové vlysy na vstupu do památníku v Lidicích.

V květnu 1999 byla ve Stráži nad Nežárkou odhalena zatím poslední busta Emy Destiniové. Společně s tím došlo před zámek k vysazení stromu, přeneseného z Leštiny⁹⁹. Celá tato akce se uskutečnila jako součást Mezinárodního festivalu Pražské jaro 1999. Autorkou busty je sochařka Irena Sedlecká. Vzhledem k tomu, že tato sochařka žije trvale ve Velké Británii, jsou informace o ní málo dostupné. Malé množství informací o sochařce se přesto nachází na několika internetových stránkách¹⁰⁰.

⁹⁹ Místo mezi Stráží nad Nežárkou a Třeboní, kde Ema Destiniová ráda trávila volný čas.

¹⁰⁰ www.queen.musichall.cz/index.php?s.html ze dne 13. dubna 2005.

www.mkcr.cz/new.php?id=93.html ze dne 13. dubna 2005.

www.britskelisty.cz/9802/19980204c.html ze dne 2. března 2006.

Irena Sedlecká se narodila v roce 1928. Po skončení 2. světové války studovala na Akademii v Praze. S vlivy, které přicházely z východu, vstoupil do sochařské tvorby Sedlecké socialisticko-realistický styl. Počátkem padesátých let se s kolegy Svát'ou Hajerovou a Ludwigem Kodymem¹⁰¹, zúčastnila konkurzu na výzdobu střechy Leninova Muzea v Praze. Tyto sochy se v devadesátých letech objevily na tržišti architektonických objektů v anglickém hrabství Surrey, kam je v roce 1991 přivezl obchodník s uměleckými předměty Drummond Shaw. Zabránil tak tomu, aby byly zničeny shozením ze střechy pražského Leninova muzea. Jejich hodnota se v dnešní době pohybuje kolem 40 tisíc liber.

Sedlecká také dostala za úkol vytvořit památník obětem fašismu, který ještě stojí ve velkém Meziříčí, a pomník Julia Fučíka v Plzni. V Británii se sochařka usadila v roce 1966. V roce 1968 se chtěla vrátit do Prahy, ale kvůli událostem, které v tom roce následovaly, si to rozmyslela. Nejspíše se v té době také rozhodla rozvést se svým druhým manželem, který v Británii zůstat nechtěl.

V současné době si sochařka Sedlecká, která se opět provdala¹⁰², pronajímá studio na nepoužívaném průmyslovém pozemku v městě Watfordu. Zde se věnuje hlavně výrobě bronzových podobizen herců, zpěváků, hudebníků a mediálně známých osobností. Mezi její práce patří také třímetrová socha, která zpodobňuje Freddie Mercuryho, zesnulého frontmana skupiny Queen. Socha v současné době stojí nad Ženevským jezerem¹⁰³, kde se stává jakousi svatyní. Stejná socha, ale v menším provedení, se uděluje od 19. února 1996 jako cena na BRIT Awards, každoročním ceremoniálu Britského hudebního průmyslu, na počest hudebníka nebo organizace, který velkou měrou přispěl v charitativní činnosti během posledního roku.

¹⁰¹ První manžel Sedlecké.

¹⁰² Třetím manželem Sedlecké se stal sochař Franta Bělský, který je rovněž sochař. Mezi jeho práce patří například socha lorda Mountbattena, která stojí v Horsegarde Parade ve středu Londýna.

¹⁰³ Ženevské jezero (Lac Léman) leží na hranicích Švýcarska a Francie. Protéká jím řeka Rhôna. Je tektonicko-ledovcového původu. Na březích leží významná rekreační střediska a lázně (Lausanne, Montreux) Zaujímá plochu 582 km²

Dále slavnou pěvkyni připomíná pamětní deska na Novém Městě v Kateřinské ulici¹⁰⁴, pořízená v roce 1958.

Ve stejném roce byla ve Stráži nad Nežárkou zasazena pamětní deska s profilem E. Destinové na budově, kde se hrálo ochotnické divadlo. Plaketu s profilem vytvořil J. J. Novák na objednávku od architekta Kruška. Časem byla z tohoto místa přenesena na pomník, který je umístěn ve strážském parčíku. Jedna kopie také leží v zákulisí divadla ve Stráži.

U Nových řek, v místech, kde Destinová ráda rybařila, se nachází žulový pomníček, do něž je vtesaný závěr jedné z jejích básní: *„Žijící, jež smíte dosud všechny tyto krásy zřít, vzpomeňte si při přeletu sněhobílých racků samot duše mé, jež dozajista vtělena do některého z nich, znovu vždy se vrací v místa štěstí mého zašlého“*. U pomníku je chráněný mohutný dub letní, starý 350 let.

Poslední zmínka bude věnována medaili. V roce 1998, u příležitosti 120. výročí narození Emy Destinové, se objevila její podobizna na medaili spadající do řady *Umění a věda našich zemí*. Jedná se o omezenou ražbu 500 zlatých a 2000 stříbrných medailí.

¹⁰⁴ Kateřinská ulice je místo, kde se v roce 1878 Ema Destinová narodila.

4. Operní pěvkyně před objektivem

4. 1. Ateliéry na našem území

Tato část práce se bude věnovat lidem, kteří Emu Destinnovou zaznamenávali pomocí fotografie. Padne zmínka o jejich životě a práci, díky níž se dostali k možnosti fotografovat známé osobnosti na české scéně mezi něž patří nesporně i operní pěvkyně Ema Destinnová.

Dále budou uvedeny fotografické ateliéry u nás i ve světě, kterými Ema Destinnová během své kariéry prošla. V této oblasti je však problém s nedostupností materiálů k jednotlivým ateliérům v zahraničí.

Osudy fotografů s jejich životopisy budou zařazeny přibližně podle doby, ve které se věnovali, mimo jiné, také fotografování operní pěvkyně Emy Destinnové. Toto řazení bude přibližné, protože u některých fotografií není uvedena datace.

Prvním z nich by byl fotograf Jan Tomáš, který se narodil v rolnické rodině 2. června 1841 ve Svatogothardské Lhotě u Hořic v Podkrkonoší. Pocházel z devíti dětí, přičemž on byl čtvrtým dítětem Jana Víta Tomáše a Marie Tomášové, která se za svobodna jmenovala Dušková.

Studoval nejdříve na reálce¹⁰⁵ a následně nastoupil na technice, kde vystudoval potravinářskou chemii. Po studiích pracoval krátce jako sládek v pivovaru Sadová odkud přešel do pivovaru v Modřanech na místo potravinářského chemika.

Podle Petra Rybáře¹⁰⁶ měl začít fotografovat někdy na přelomu roku 1863 a 1864 ve fotografické firmě vedené pod názvem Mr. Naser¹⁰⁷. Ten se nacházel v někdejší Poříčské ulici č. p. 1049/II vedle pivovaru u Rozvařilů.

V roce 1866 fotografoval vojáky na Hořicku, čímž si měl dle Rybáře¹⁰⁸ finančně pomoci k získání vlastního ateliéru. Ten získal

¹⁰⁵ Dřívější sedmiletá střední škola zaměřená na přírodovědné a technické obory.

¹⁰⁶ RYBÁŘ, P.: *Stříbrné stíny. Román o životě fotografa Jana Tomáše 1841 – 1912*, Nové Město nad Metují 1997.

¹⁰⁷ Fotografickou živnost pro tento ateliér si 7. května 1864 přihlásila Marie Naserová. Úředně ho vedla do roku 1870.

následujícího roku, kdy převzal ateliér po Arnoštu Strettim, jenž se nacházel na Václavském náměstí č. p. 842. Oficiální žádost o povolení fotografické živnosti si podal 31. března 1867, ale k vyřízení této žádosti došlo až 15. září. Proč k vyřízení žádosti došlo až za necelých půl roku není známo.

O čtyři roky později se jeho společníkem stal Václav Donát¹⁰⁹, který měl na starost spíše vedení ateliéru po stránce finanční a rovněž se zabýval reklamní činností. Tomáš byl spíše uměleckého zaměření a tak se raději věnoval fotografování.

V osmdesátých letech se stal společníkem Jana Zámečnicka¹¹⁰, se kterým provozoval fotografický ateliér v č. p. 1049/II, tedy v místě původního ateliéru Nesorové. Nikde však není uvedeno, jestli současně vedl i ateliér na Václavském náměstí, nebo jej na čas opustil. Každopádně fotografie Emy Destinové by měly pocházet právě z ateliéru na Václavském náměstí, kde se nechala fotit někdy mezi lety 1893 a 1894. Současně se také měl v roce 1894 přemístit ze stavebních důvodů z č. p. 842 na zahradu Stýblových domů u Františkánské zahrady č. p. 785/II¹¹¹. V té době se oddělil Jan Zámečnick, který ve fotografické činnosti pokračoval samostatně.

Tomášův ateliér se během svého fungování měl stát jedním z nejpopulárnějších pražských ateliérů. Docházeli do něj čeští herci, divadelní pěvci a jiné významné osobnosti té doby, aby se zde nechali zvěčnit. Kromě fotografování se návštěvníkům jeho ateliéru naskýtala ještě možnost jiná. Jan Tomáš totiž byl jedním z prvních majitelů fonografu¹¹² v Praze, a tak kromě fotografování zaznamenával i hlas svých zákazníků na fonografické válečky, což se týkalo především divadelních pěvců. Podle

¹⁰⁸ RYBÁŘ, P.: tamtéž.

¹⁰⁹ Narodil ve v roce 1847 v Oudrnici. Původně se živil jako učitel v Jablonci.

¹¹⁰ Narodil se roku 1838 v Hořicích.

¹¹¹ SCHEUFLER, P.: *Galerie c. k. fotografií*, Praha 2001, s. 65-66.

¹¹² Příklad určený pro záznam a reprodukci zvuku, který v roce 1877 vynalezl Thomas Alva Edisonem.

Rybáře¹¹³ si jej měl přivést v roce 1889 z USA. Pokud by to tak bylo, stihl to ještě před jeho představením na pražské Jubilejní výstavě v roce 1891¹¹⁴.

Při portrétování vytvářel okolo umělců různé scény, někdy až komického charakteru. Snažil se propracovat osvětlení a také zkoušel různá vylepšení, aby jeho výsledné fotografie působily co nejefektivněji. Kromě práce v ateliéru podnikl řadu cest po Evropě, kde navštívil Itálii, Rumunsko a zavítal i na Balkán. Kromě toho podnikl i cestu do USA. V době svých cest nechal pravděpodobně celý provoz ateliéru na svých společnících.

Pokud jde o jeho osobní život, tak se nikdy neoženil. Ale vzhledem k velkému počtu svých sourozenců měl ještě větší počet synovců a neteří, celkem 22.

V roce 1904 s prací v ateliéru skončil a svou firmu přenechal Václavu Donátovi, svému prvnímu společníkovi.

Zemřel 7. září 1912 v Praze a je pohřben pravděpodobně na starém hřbitově v Hořicích, kde se nachází náhrobní reliéf s jeho podobou.

Dalším význačným fotografem byl Jan František (Nepomuk)¹¹⁵ Langhans. Narodil se 9. července 1851 v osadě Klášter u Vilémova. Dobu dětství a dospívání strávil v Nových Dvorech u Kutné Hory. Jeho otec byl tamním ředitelem velkostatku hraběte Rudolfa Chotka. Po ukončení studia na Českém vysokém učení technickém v Praze v roce 1873, kde vystudoval obor potravinářské chemie, působil nějaký čas jako adjunkt cukrovaru ve Žlebech. V květnu 1876 si však zřídil provizorní fotografický ateliér v Jindřichově Hradci, aby se tak mohl věnovat své zálibě ve fotografování. Do cukrovaru se však vracel jako technický lučebník a to v zimních měsících, kdy v ateliéru nemohl pracovat kvůli nedostatku světla a zimě.

Roku 1880 dostal povolení na zřízení fotografické živnosti v Praze, kde postupně vybudoval jeden z největších pražských ateliérů ve Vodiškově ulici č. 707.

¹¹³ RYBÁŘ, P.: tamtéž.

¹¹⁴ První průmyslová výstava na evropském kontinentě, která byla uspořádána na počest stého výročí korunovace Leopolda II. českým králem.

¹¹⁵ SCHEUFLER, P.: tamtéž, s. 122.

V Jindřichově Hradci pak vytvořil v roce 1885 filiálku podniku, která fungovala dalších pět let.

Následujícího roku si vzal devatenáctiletou Pavlu Holubovou. Pocházela ze Svobody nad Úpou. Spolu pak měli dvě dcery Pavlu a Marušku.

V roce 1891 proběhla Jubilejní výstava v Praze, kde měl svůj stánek a představoval svou práci. Byla to velká příležitost, jak si udělat jméno a zapsat se do povědomí lidí.

Od roku 1894 pravidelně inzeroval v českobudějovických novinách Budivoj, jejichž prostřednictvím nabízel zhotovení kvalitních zvětšenin ze zaslaných podobizen. Ve stejných novinách, z roku 1896, se dočteme o udělení titulu c. a k. dvorního fotografa Langhansovi.

Filiálku své firmy otevřel J. F. Langhans i v Českých Budějovicích a to 18. září 1898¹¹⁶. Své místo měla Na Sadech č. 40 v pronajatém domě s elektrickým osvětlením. Součástí domu byl i obchod se dvěma výklady, kde byly vystaveny hotové práce.

Vedoucím pobočky byl nejdříve Antonín Pech, kterého v roce 1901 vystřídal Eduard Kysela. Ten ji také 1. června 1904 odkoupil¹¹⁷ a pokračoval v jejím vedení pod stejným názvem firmy.

Snímky z tohoto období jsou ještě pořizovány uprostřed kulis a kaširovaných rekvizit. Rovněž, jako řada jiných fotografů té doby, dotvářel své fotografie malováním pozadí. Postupně začal přecházet k jednodušší kompozici s neutrálním pozadím. Hnědé tóny fotografií vystřídaly tóny světle fialové či do šedá.

Z jeho portrétů moc emocí nevyčteme, protože až na výjimky jsou příliš strnulé. Přesto jeho galerie osobností je nenahraditelnou přehlídkou význačných tváří oné doby.

Ateliér vytvářel fotografie v životní velikosti, kolorované fotografie a skleněné diapozitivy.

¹¹⁶ Postupně zřídil ještě filiálky v Plzni, Hradci Králové a Mariánských Lázních.

¹¹⁷ Společnost se rozhodla filiálku v Českých Budějovicích zrušit pro údajný pokles zisku.

Kromě fotografických prací nabízela společnost také například akvarelové a olejové portréty podle zaslaných obrazů, snímky svatebčanů či apartní tabla a fotografie na porcelánu.

Langhansův úspěch byl daný také tím, že se neustále snažil o modernizaci svých ateliérů. Šel s dobou a pokud se na trhu objevila nějaká technická novinka, tak jí hned otestoval. Využíval jak ověřenou techniku platinotypie¹¹⁸, tak techniku bromolejtisku¹¹⁹. Novinkou v jeho ateliéru bylo fotografování dokumentů. Rovněž hojně využíval reklamy, ať už šlo o výkladní skříně rozmístěné po Praze nebo jezdící reklamu ve formě automobilů.

Pobočky ateliéru rovněž fungovaly jako dnešní „fotolab“. Amatérští fotografové si zde mohli nechat vyvolat své snímky, nebo si z nich nechat vytvořit zvětšeninu. Zároveň si mohly nakoupit fotografické potřeby pro svou zálibu.

Mezi lety 1905 a 1912 zastával funkci protektora Českého fotografického spolku v Praze. Původně tuto funkci měl Jindřich Eckert¹²⁰

Jan Langhans si od roku 1908 začal připravovat svého nástupce, kterým měl být jeho zeť Viktor Maixner. Ten nastoupil k fotografovi do učení na tři roky a následně zastával funkci manažera.

Nakonec v roce 1919 předal Josef F. Langhans svůj podnik do rukou Meisnera, manžela Marie.

Viktor vedl podnik jako jeho manažer a Marie se věnovala obchodní stránce ateliéru. Následujícího roku ještě rozšířili svůj podnik o filiálku v Náchodě.

Poslední léta života prožil Jan Langhans ve vile v Černošcích, kde 22. března 1928 zemřel.

Tím ale historie jeho ateliéru nekončí. Po druhé světové válce vedl podnik po dobu tří let Viktor Meisner mladší do roku 1949. V tom roce pražskou provozovnu převzal komunální podnik, a fotografický archiv, čítající přes půl milionu skleněných fotografických desek, vyvezl na skládku

¹¹⁸ Nejstarší technika ušlechtilých tisků.

¹¹⁹ Způsob pozitivního fotografického tisku olejovými barvami. Barvy snímek zjemňovaly.

¹²⁰ Rovněž fotograf. Současně s Langhansem představoval svou tvorbu na Jubilejní výstavě 1891, kde se v konečném hodnocení fotografů umístil před ním. Zemřel v roce 1905

v Kyjích. Po restituci v roce 1991 získala rodina dům ve Vodičkově ulici zpět a na podzim roku 1998 našli dělníci při rekonstrukci budovy bývalého ateliéru skřín s téměř sedmi sty krabicemi skleněných negativů.

Negativy si fotograf Langhans rozdělil do několika sérií: herci, politici, spisovatelé, hudebníci, legionáři, vojáci, generalita, výtvarníci, architekti, soudci, úředníci, podnikatelé obchodní radové, cizinci, duchovní a vědci¹²¹. Mezi těmito negativy byl i snímek Emy Destinové z roku 1896, kterou fotil coby osmnáctiletou, křehkou dívku. Jednalo se o zlomek produkce Langhansova podniku, považovanou za nenávratně ztracenou.

Jediným fotografem, o kterém se nezmiňují žádné probádané prameny, byl Josef Köppel. K němu jsem našel v Národním muzeu¹²² v Praze pouze jednu fotografii, zachycující Emu Destinovou ještě jako mladou dívku. Na fotografii se nachází ještě další dvě dívky, z nichž první zprava by mohla být Emina sestra Jindřiška. Jeho ateliér se měl nacházet snad na Dlouhé třídě č. p. 712.

Asi nejznámějších fotografem 20. století se stal František Drtikol. Fotograf se narodil 3. března 1883 v Příbrami jako syn kupce a majitele obchodu se smíšeným zbožím. Přestože ho lákalo malování, ve kterém se již od dětství slibně rozvíjel, nechal ho otec po dokončení příbramského gymnázia vyučit z praktických důvodů fotografem. Vyučoval se u příbramského fotografa A. Maltase mezi léty 1898 a 1901. V roce 1901 nastoupil do Učebního a výzkumného ústavu pro fotografii v Mnichově. Školu absolvoval v roce 1903 jako výborný žák, oceněný diplomem s uznáním mimořádné píle, zvláštního uměleckého nadání a k tomu ještě první cenou a bronzovou medailí spolku jihoněmeckých fotografů.

Po krátkém působení v Německu, Švýcarsku, snad i ve Francii, posléze Turnově a Praze odchází na vojnu. Tříletou vojenskou službu ukončil v roce 1907.

¹²¹ Jmenovitě to byly například prezident Tomáš Garrigue Masaryk z roku 1919, spisovatel Jaroslav Vrchlický, herec Eduard Vojan či Václav Vydra, politik Karel Kramář, vynálezce František Křižík, továrník Emil Kolen, poslední rakousko-uherský císař Karel I. Či skladatelé Antonín Dvořák a Josef Suk.

¹²² Divadelní oddělení Národního muzea, inv. č. 176, sign. 23 F 371.

Dosavadní krátká praxe v ryze živnostenských ateliérech neuspokojovala umělecké aspirace Františka i jeho otce. O úspěchu se nedá hovořit ani při působení jeho vlastního příbramského ateliéru, kam se po vojně v roce 1907 uchýlil. Zkrachoval po třech letech. Za zmínku však stojí série fotografických obrázků z příbramských dolů. Horníky, haldy, štoly či těžkopádné vozíky na rudu fotografuje v době, kdy ve stejném prostředí činí první pokusy o něco mladší příbramský malíř Karel Hojden.

Fotografie žen se objevily už v tomto ranném období a jsou příznačné pro celé jeho dílo. V první fázi aktů prováděl malířské zásahy do negativů.

V době svých uměleckých začátků se Drtikol začal zajímat i o filosofii. Spolu s Hojdenem a Františkem Brožem tvořili v mládí trojici, upřímně hledající skryté pravdy čtením nejrůznějších nauk a filosofí. Nechávali se též okouzlovat a snad zprvu i bezděčně inspirovat tajemným ovzduším Svaté hory, která dominuje staré hornické Příbrami.

Po příbramském živnostenském neúspěchu si 1.února 1910 otevřel vlastní ateliér v Praze ve Vodičkově ulici č. p. 730/II¹²³. Právě odtud pocházejí jeho snímky Emy Destinové, které vznikaly v předválečném období.

Ve stejném roce prodává svůj první soubor padesáti volných listů *Z dvorů a dvorečků staré Prahy*.

Při fotografické činnosti žije intenzivně svůj soukromý život. Krátce před 1.světovou válkou se dvoří slečně Elišce Jánské. Byla to láska platonická a nevyplněná.

Po určitou dobu byl členem českého Theosofického spolku tvořícího součást Theosofické společnosti, která koncem minulého a počátkem tohoto století působila v řadě zemí, od USA až po Indii.

Se začátkem 1. světové války nastoupil Drtikol ve III. náhradní kompanii 102. regimentu. Od roku 1915 až do konce války zůstal ve válečném týlu. Po válce se vrátil k fotografování.

¹²³ Tento ateliér vznikl někdy po roce 1910 v nové budově, která byla postavena podle plánů Eduarda Huliciuse na místě domu sochaře Matyáše Bernarda Brauna, zbořeného v roce 1910. Nová kolaudace proběhla v roce 1912.

V roce 1920 se oženil s tanečnicí Ervínou Kupferovou. Rok po svatbě se mu narodila dcera Ervína. Ale už po šesti letech se s Ervínou rozvedl.

Kolem roku 1922 se v jeho díle začíná projevovat druhá fáze jeho tvorby. Malované pozadí nahradilo stínované pozadí a členitá dekorace. Rovněž se ve fotografiích uplatňoval výraznější dynamiku. Jako techniku použil bromolejtisk.

František Drtikol upoutával pozornost již v mládí jak svým kulturním přehledem (znal díla řecká, křesťanská, čínská, indická, tibetská), tak svým přímým pronikajícím pohledem. Již po 1.světové válce z vlastních pohnutek přeložil některá základní díla východních filosofí, většinou jako první u nás vůbec. Mezi přáteli koloval po léta například jeho překlad *Střední nauka Nágardžuny*, *Dharma teorie* či *Tibetské knihy mrtvých*. Posledně jmenovanou knihu nemohl pro nedostatek peněz vydat.

V 30. letech se začíná projevovat třetí období jeho tvorby, ovlivněné buddhismem. Fotografie doplňoval o vystříhávané figury.

V roce 1935, ceněn doma a oslavován ve světě, fotografování zanechal, vzhledem ke svému přesvědčení. Jeho vnitřní vývoj vyžadoval širší možnosti projevu, které mu poskytlo malování a meditace.

Roku 1942 si vzal svou žákyni a bývalou spolupracovnici z ateliéru Jarmilou Rambouskovou, se kterou žil až do její smrti v roce 1959. Sám fotograf pak zemřel odpoledne 13.ledna 1961 v Praze.

Aby neupadl v zapomnění, uspořádala Anna Fárová v roce 1972 velkou Drtikolovu výstavu¹²⁴. Do jeho tvorby patří rovněž řada portrétů významných osobností. Kromě již zmíněné Destinnové to byly například T. G. Masaryk, Edvard Beneš, Heinrich Mann a Leoš Janáček. Nejen tím se zapsal nesmazatelným písmem mezi významné osobnosti naší fotografie.

V Českých Budějovicích měl zastoupení ateliér Vlasák. Své jméno nesl po Václavu Vlasákovi, který byl stejně jako František Drtikol, příbramským rodákem..

Tento fotograf se narodil v Příbrami 26. září 1880. Své znalosti fotografa získal v Českých Budějovicích u fotografa J. Příbramského, dále u

¹²⁴ SCHEUFLER, P.: tamtéž, s. 228.

Josefa Františka Langhane, u Arnošta Bendy v Praze a také u tábořských fotografů Ignáce Šechtla a Jana Vosečka.

V roce 1907 převzal fotografický závod po Antonínu Pechovi¹²⁵. Označoval ho za první ryze český fotografický ateliér¹²⁶.

Václav Vlasák se postupně zaměřil na zhotovování uměleckých portrétů a jako manžel Bertý Knittlové, měl mezi klienty řadu předních umělců z řad herců, pěvců a virtuózů, kteří v Českých Budějovicích hostovali. On sám byl také místopředsedou Družstva Jihočeského národního divadla.

Mezi fotografovanými byly například politik August Zátka, prezident T. G. Masaryk a také operní pěvkyně Ema Destinnová.

Václav Vlasák zhotovené fotografie zasílal portrétovaným s prosbou o podpis a tyto fotografie s věnováním pak rozvěšoval ve svém ateliéru.

V roce 1929 vzniklo samostatné společenstvo fotografů živnostníků z celých jižních Čech¹²⁷. Zakládajícími členy byl právě Václav Vlasák a Augustin Chalupa.

V Rokycanech se 9. srpna 1888 narodil budoucí český fotograf a architekt Jindřich Vaněk. Vystudoval průmyslovou školu v Praze, aby tam v roce, ve kterém začala 1. světová válka, řídil ateliér pro uměleckou fotografii. Ateliér pod názvem Vaněk a Kandelár vydržel do roku 1922. V roce 1928 vytvořil speciální ateliér pro filmování dětí. Vyráběl zde leporela, složená z dvanácti snímků.

Věnoval se tzv. leikaření, kdy odchytil lidi na ulicích za účelem fotografování. Rovněž tajně fotografoval v lázních známé osobnosti. To vedlo až k jeho odsouzení v roce 1934, protože se jeho činnost nelíbila konkurenčním živnostníkům.

Také vydával sbírky *Galerie vynikajících* (Pavel Scheufler uvádí též

¹²⁵ Zrekonstruovaný ateliér na zahradě domu Na Sadech č. 2

¹²⁶ Působil jako člen několika vlasteneckých spolků v národnostně smíšeném městě.

¹²⁷ Do té doby byli fotografové přičleněni k společenstvu č. IXa, kam patřili také malíři, lakýrníci, tiskaři a další živnostníci.

jako *význačných*¹²⁸ *osobností* a podle Tomana¹²⁹ i *Krásy Republiky československé*, které soustavně doplňoval o další přírůstky.

O jeho fotografickém talentu svědčí i fakt, že byl oficiálním fotografem T. G. Masaryka. Mimo portrétní fotografie se věnoval i fotografii architektur a nevyhýbal se ani sociálním námětům, kterými se zabýval snad už od dvacátých let.

Ve třicátých letech vytvořil zvláštní postup, při kterém metalizující povrch fotografie budil dojem daguerrotypie¹³⁰. V pozdějším období jezdil po vesnicích na motorce a vytvářet barevné fotografie etnografických námětů¹³¹. Zemřel 19. listopadu 1965 v Praze.

Posledním z řady význačných fotografů byl fotograf Karel Hájek. Ten se narodil 22. ledna 1900 v Lásenici v okrese Jindřichův Hradec. Po obecné škole se vyučil kovářem-zámečnickem v Nové Bystřici na Českomoravské vysočině.

S vypuknutím první světové války narukoval na vojnu a jako voják rakousko-uherské armády sloužil v Českých Budějovicích, ve Vídni a v jižních Tyrolích.

Po tom, co ho osud zavál až na italskou frontu, se vrátil do nové vlasti v říjnu 1918. Ve stejné době se, již natrvalo, usadil v Praze. Od roku 1926 zde pracoval jako kovodělník v Ringhofferově továrně na Smíchově a o šest let později se nechal zaměstnat, v Pražském dopravním podniku, jako řidič tramvaje č. 36. S tím byly spojené také jeho začátky coby fotografa, protože právě z tramvaje byly pořízeny jeho první fotografie na nichž zaznamenával dění v ulicích. K tomu využíval deskový fotoaparát Speciál Aplanat 9x12 cm. Kromě toho se také věnoval portrétní fotografii, k čemuž využíval své známé a rodinu.

¹²⁸ SCHEUFLER, P. a kol.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, Praha 1993, s. 398.

¹²⁹ TOMAN, P.: *Nový slovník českých a slovenských umělců*, Praha 1950, s. 637.

¹³⁰ Jde o první fotografickou metodu, která se dala využít v praxi. Tato metoda umožnila získat trvalý pozitivní obraz na citlivé vrstvě jodidu stříbrného, vytvořený účinkem par jodu na dokonale lesklý povrch postříbřené desky. Zveřejněna 19. 8. 1893.

¹³¹ SCHEUFLER, P. a kol.: *Encyklopedie*, s. 399.

V letech 1925 až 1926 fotografoval pro časopis *Pestrý týden*¹³² právě Emu Destinnovou. Jeho reportáž vyšla rovněž i v zahraniční edici časopisu.

Na setkání s Emou Destinnovou vzpomíná takto¹³³: *Zašel jsem do Stráže do zámku a od nahluchlého správce Emany jsem se dozvěděl, že Ema odjela na Leštinu chytat ryby. Když jsem ji konečně našel v malebné zátočině, asi v polovině řeky, slavná paní Destinnová seděla na lodičce obrácená ke mně zády. Na hlavě měla mohutný slaměný širák, jakési nepodařené sombrero, a obléknuta byla nepříliš slavnostně, ani ne rybářsky. Z loďky čouhaly dva nebo tři bambusové pruty s udicemi. Bylo krásné letní odpoledne. Stíny mohutných stromů pokrývaly zátočinu, kde tichá voda mírně probíhala. Na sytou zeleň malého paloučku pokropeného kvítím se upíral žár letního slunce a jeho paprsky, prodírající se korunami stromů, se prudce odrážely od hladiny řeky. Blížil jsem se připraven s aparátem a v tom tichu pod mojí nohou zapraskaly větvičky. Paní Ema se prudce otočila: „Zatraceně, co tu děláte, člověče? Kdo vás sem pustil? A ten rámus...a ještě k tomu aparát. Počkejte, já vám dám! Opovažte se mě fotografovat v tomhle klobouku!“ Postavila se v lodičce, zběžně mrkla na svůj zevnějšek, rychle vzala do ruky druhý prut a mrštila udici po mně. Zvedl jsem aparát, přitiskl k oku hledáček a stiskl spoušť. Druhý den jsem fotografoval na zámku a po obědě, který mi osobně podávala paní Ema, jsem poprvé ve svém životě slyšel, jak zpívala pro jediného posluchače Zelení hájové.*

Karel Hájek získal za svojí práci řadu ocenění. V roce 1928 dostal ocenění od časopisu *Pestrý týden* i od jeho berlínské edice *Lichtbild*. Byl přijat za elitního člena Českého klubu fotografů amatérů v Nekázance a *Ročenka československé fotografie* publikovala Hájkovy práce. Po několika měsících se stal přísedícím členem komise klubu.

V roce 1931 získaly jeho fotografie ocenění na výstavě v Paříži. Přispíval do různých periodik, publikoval povídky v humorné rubrice STOP společně s fotografiemi.

¹³² Pro tento časopis pracoval ještě v letech 1939 až 1945. Po válce začal časopis *Pestrý týden* vycházet pod novým názvem *Svět v obrazech*.

¹³³ CHOCHOLOVÁ, B.: *Karel Hájek*, Praha 1999, s. 67-68.

Následujícího roku se stal fotoreportérem novin a časopisů nakladatelství Melantrich. Fotografoval veškeré tehdejší dění od zpravodajství v průmyslu, zemědělství a sportu až po události kulturní a politické. Portrétoval literáty, herce, umělce hudebníky i státníky mezi něž patřil i Tomáš Garrigue Masaryk.

Svou práci představil v roce 1935 v první souborné samostatné výstavě v Praze, kterou tehdy zhlédlo kolem třiceti tisíc návštěvníků.

Do čela fotoreportérské sekce Svazu československých novinářů se postavil v padesátých letech, aby publikoval v běžném i odborném tisku. Rovněž byl zván do porot, ať už šlo o výstavy státní či mezinárodní.

V roce 1955 dostal od presidenta republiky Antonína Zápotockého vyznamenání za vynikající práci. Dalším jeho význačným oceněním je Zlatá a Farringtonova medaile, které mu byly uděleny za snímek *Černá madona*. To se odehrálo na světovém fotografickém salonu v Chicagu, uskutečněném v roce 1959.

Od roku 1964 se věnoval přednáškám na Fakultě žurnalistiky Karlovy univerzity. V téže době také dostal pozvání přednášet na fotografické škole ve Vídni. Roku 1970 ho Svaz českých fotografů jmenoval čestným členem s členskou legitimací č. 1, a právem nosit zlatý odznak, který mu byl udělen k jeho sedmdesátým narozeninám. V dopise mu gratuloval i prezident Ludvík Svoboda.

S Československou televizí Ostrava spolupracoval na Ostravských vteřinách a spolu se Slávou Štorchlem se podílel na seriálu *Lovy beze zbraní*. Zemřel 31. března 1978 v Praze. Odešel v něm zakladatel reportážní fotografie, v čemž byl jeho největší přínos. Karel Hájek má v současné době pamětní desku ve svém rodišti v Lásenicích na domě, ve kterém bydlel.

4. 2. Zahraniční ateliéry

O ateliérech mimo naše území se mohou zmínit pouze okrajově, protože z badatelského hlediska mi jsou zcela nepřístupné. Zmínit se však o nich musím, abych ucelil vývoj Emy Destinové ve fotografii. Průběh budu

sledovat spíše vzhledem k jejímu angažmá v zahraničí. Jednotlivé datace u snímků jsou spíše orientační a neznamená to, že by Destinnová nenavštěvovala ten který ateliér ještě v dalších letech.

První ze zařaditelných zahraničních fotografií pochází z Německa, většinou z Berlína, kde měla od roku 1898 do roku 1909 angažmá v královské Dvorní opeře.

V roce 1900 se nechala fotografovat v ateliéru u V. Scheuricha, který sídlil na Leipzigerstrasse č. 106.

Snad ve stejné době navštívila fotografický umělecký ateliér Becker a Maass, který působil v Leipzigerstrasse č. 94. Svůj název měl odvozen od jeho provozovatelů Otto Beckera a Heinricha Maasse.

Další fotografický umělecký ateliér sídlil na Dorotheenstrasse 83, kam Destinnová zavítala v roce 1901. Ateliér vedl Schwertführer.

Několik podobizen pěvkyně vzniklo ve stejném roce také v ateliéru Victoria, jenž se nacházel na Potsdamerstrasse č. 34, kam se vcházelo z Lützowstrasse č. 91. Je na nich například v roli *Mignon* či *Carmen*.

Pravděpodobně při příležitosti jejího vystoupení v bavorském Bayreuthu, v červenci 1901, vznikl záběr s Wagnerova *Bludného Holand'ana* od W. Höfferta. Na snímku je pěvkyně s operním pěvcem Van Rooyem

V roli Thomasovy *Mignon* je zachycena na snímku z roku 1902¹³⁴. Autorem je J. C. Schaarwächter.

V roce 1905 navštívila ateliér Alexandera Rothbergera na Alexanderplatz v Berlíně.

K tamním ateliérům rovněž patří ateliér Ernsta Schneidera, sídlící na Dorotheenstrasse č. 32. Fotografie z něj jsou datované mezi léta 1907 a 1908. Z uměleckého hlediska bych je zařadil mezi jedny z nejkrásnějších. Jejich provedení je na vysoce profesionální úrovni. Pěvkyně na nich působí vysoce vznešeným dojmem a přitom se skromným výrazem.

K pozdějším snímkům patří fotografie od Emila Schwalba, kde je Destinnová zachycena jako *Elsa*.

¹³⁴ Na zadní straně fotografie, uložené v Divadelním oddělení Národního muzea, je uveden rok 1898. Nevím však jestli je to datace fotografie či se jedná o nějaký údaj ve vztahu k působení fotografického ateliéru.

Z jejího působení v Londýně pochází několik fotografií z Pucciniho *Toscy* a *Madame Butterfly*. Vytvořilo je londýnské Dover Street Studio, pravděpodobně kolem roku 1905.

Během angažmá v USA, kde debutovala v roce 1908, byla vytvořena rovněž řada fotografií.

Nejznámější fotografie z jejího působení v Americe pochází z ateliéru Mishkin, který se snad nacházel na Fifth Avenue č. 467-69 v New Yorku. Šlo o záběry jak civilní, tak reklamní. Jejich datování se pohybuje mezi lety 1909 až 1912, ale jde zase jen o orientační údaj.

Z roku 1909 pochází reklamní fotografie *Mařenky* ze Smetanovy *Prodané nevěsty*. Autorem je E. F. Foley.

Posledním, z řady amerických ateliérů a fotografů, kterého se mi podařilo najít, je Aimé Dupont. Ateliér sídlil na Fifth Avenue č. 574 v New Yorku. Zde vznikl civilní portrét v roce 1909.

Jak už bylo jednou řečeno, podnikla Destinnová zájezd do Bělehradu, Zagrebu, Osjeku a Lublaně v lednu 1925. Z tohoto období pochází několik fotografií z ateliéru Tonka, který sídlil v Zagrebu.

Kromě civilních snímků, vznikalo hlavně množství fotografií, sloužících k reklamním účelům. Používaly se k vytvoření reklamních plakátů pro jednotlivá operní představení.

Ale reklamu nepotřebovaly jen divadla a opery, ale rovněž různí výrobci. Tak například Ema Destinnová pózovala na reklamních fotografiích pro firmu Hartman Autotone, která vyráběla tzv. pianoly¹³⁵.

Fotografie, na nichž jsou rovněž informace o zahraničních ateliérech, jsou uloženy v Divadelním oddělení Národního muzea.

¹³⁵ Pianoly jsou hrací stroje podobné klavíru.

5. Operní pěvkyně na filmovém plátně

5. 1. Dobové filmové dokumenty

S filmovým dokumentem je to poněkud horší než v případě fotografií, protože éra filmu měla přijít až po první světové válce. Na začátku 20. století byl teprve ve fázi pokusů¹³⁶.

V dnešní době jsou známé pouze čtyři dokumenty v nichž se objevila Ema Destinnová. První z nich zachytil Emu Destinnovou na závodisti. K natočení došlo v Praze v roce 1908.

Další dokument *Ema Destinnová přihlíží korunovaci Jiřího V.*¹³⁷ byl natočen v roce 1911 v Londýně. Obřad se odehrával v Buckinghamském paláci, kam bylo pěvkyně pozvaná jako čestný host. Odtud pak jela v kočáře do opery v průvodu před královskou ekvipáží¹³⁸. U příležitosti královské korunovace pak 26. června vystoupila v gala večeru společně s Nellie Melbou¹³⁹ a Luisou Tetrazzini. Za svůj výstup dostala darem vzácnou brož ve tvaru písmene „E“.

Z doby mezi lety 1912 až 1915 pochází dokument z New Yorku *Destinnová a Enrico Caruso v Les Huguenots v Metropolitní opeře*. Poslední záznam se datuje do roku 1917, tedy období její internace na zámku ve Stráži nad Nežárkou. Je na něm zachycena Destinnová se svými přáteli na zámeckém schodišti.

V roce 2003 vznikl ještě dokument pod názvem *Samota duše mé*, zabývající se životem Emy Destinnové. Scénář k němu napsal, a také jej režíroval, Petr Skála.

¹³⁶ První zvukový film přišel až v roce 1927 pod názvem *Jazzový zpěvák*. Do té doby se využívalo pouze synchronizace filmu se zvukovou nahrávkou.

¹³⁷ Králem byl od roku 1910 do roku 1936. Současně i indickým císařem.

¹³⁸ Kočár se spřežením.

¹³⁹ Nellie Melbová (* 19. 5. 1861, † 23. 2. 1931) byla vlastním jménem Helen Porter Armstrongová. Šlo o australskou operní pěvkyni (soprán).

5. 2. Hraný film s Destinnovou a o Destinnové

V roce 1913 natočila Ema Destinnová v Berlíně scénu ve lví kleci pro reklamní film Hanse Heinze Ewerse „*Moc zpěvu*“. Tento německý prozaik, skladatel, dramatik, básník a esejista se narodil 3. listopadu 1871. Byl autorem povídek se satirickým zaměřením ve stylu fantasy. Dále se zaměřoval na tvorbu strašidelných, ale přitom groteskních románů, které se svým charakterem podobají dílům amerického spisovatele a básníka devatenáctého století Allana Edgara Poea. Jsou navíc doladěny erotickými, exotickými a okultními prvky, jako je tomu v případě děl *Čarodějův učeň* nebo *Alrúna*. V románě *Horst Wessel* se odrazil jeho příklon k nacismu.

Byl producentem již zmíněného filmu „*Moc zpěvu*“, v originále „*Macht des Gesangs oder Die Loewenbraut*“, který se natáčel v Novém Babelsbergu u Berlína v letech 1912/1913 za účasti operní pěvkyně. S Emou Destinnovou se dochovalo pravděpodobně jen fotografie ze scény ve lví kleci v Hagenbeckově cirku, kde pěvkyně čechrá hřívu lva jménem Goliáš. Při výstupu ji na klavír doprovázela, současně také krotitelka lvů, paní Salmanová¹⁴⁰. V kleci si Destinnová zaspívala árii Dalily z opery *Samson a Dalila* od Camille Saint-Saënsa. Záznam samotný je v současné době evidován jako ztracený. Autor filmu, Hans Heinz Ewers, zemřel dvacet let po natočení snímku 12. června 1933.

Životem Emy Destinnové se nechal inspirovat režisér Jiří Krejčík, když v roce 1979 natočil film *Božská Ema* s Božidarou Turzonovou¹⁴¹

¹⁴⁰ HARTMAN, E.: tamtéž, s. 61.

¹⁴¹ Božidara Turzonovová se narodila 28. května 1942 v bulharské Sofii jako dcera srbské matky a makedonského otce. Od dětství však žije na Slovensku, kde už jako malá navštěvovala dramatický kroužek, působila v dětské rozhlasovém souboru a také se učila hrát na klavír. Svá studentská léta strávila na VŠMU v Bratislavě, kterou v roce 1963 úspěšně absolvovala. Její filmová kariéra začala už v době jejího studia, kdy dostala první filmovou příležitost zahrát si ve filmu *Most na tú stranu*, kde si zahrála s Josefem Adamovičem, který se v reálném životě stal jejím manželem. Po vystudování školy se stala členkou SND, ve kterém působí dodnes. Mimo to ale ještě hostuje v nitranském Divadle Andreja Bagara, pracuje v rozhlasu a dabingu, učí herectví a je předsedkyní festivalového výboru Art Filmu. K filmům, ve kterých hrála, patří snímky *Anděl s ďáblem v těle* (1983), *Marta a já* (1991), *Orbis Pictus* (1997) či *O svatební kraje* (2002). Titulu zasloužilá umělkyně se jí dostalo v roce 1979.

v hlavní roli. Jak už název napovídá, jedná se o životopisný film, zabývající se slavnou českou operní pěvkyní Emou Destinnovou. Hlavní děj filmu se zabývá především obdobím návratu pěvkyně z Ameriky, kdy zažívá propastný rozdíl mezi slávou ve světě a příkořím ve své vlasti. Ukazuje její vlastenectví, které dávala Destinnová často najevo a jenž stálo proti tehdejšímu Rakousko – Uhersku, za což byla také policejné stíhána.

Svůj hlas pro tento film propůjčila Gabriela Beňačková¹⁴², slovenská operní pěvkyně.

Autor snímku, režisér Jiří Krejčík, se narodil 6. června 1918. Po ukončení střední školy maturitou začal studovat na pražské technice. Během druhé světové války pracoval u soukromé firmy a jako statista se dostal do barrandovských ateliérů. Práce statisty ho však neuspokojovala, a proto se snažil prosadit na poli režisérském. Nejdříve se začal věnovat reklamní a krátkometrážní tvorbě, ve které pokračoval i v letech poválečných. Dostal se také ke spolupráci s Jiřím Trnkou¹⁴³ a Jiřím Brdečkou¹⁴⁴ v hrané sekvenci animovaného snímku *Dárek*

Předěl v jeho práci tvoří rok 1947, kdy natočil hraný film *Týden v tichém domě* podle Nerudových *Povídek malostranských*. Následujícího roku vytvořil snímek o poválečném osidlování pohraničí *Ves v pohraničí*.

¹⁴² Gabriela Beňačková-Čápková se narodila 25. března 1947. V letech 1970 až 1981 byla členkou Národního divadla v Praze. V letech 1973 až 1974 také Slovenského národního divadla v Bratislavě. Od roku 1976 je stálým hostem v Bavorské státní opery v Mnichově. O dva roky později dosáhla stejného postavení i ve Státní opeře ve Vídni, od roku 1979 v Covent Garden v Londýně a od roku 1987 spolupracuje s Metropolitní operou v New Yorku. Stále se věnuje i koncertní činnosti.

¹⁴³ Jeden ze zakladatelů českého animovaného filmu se narodil 24. 2. 1912 a zemřel 30. 12. 1969. Byl to výtvarník, ilustrátor, zakladatel studia Bratři v triku, scenárista a režisér animovaných filmů. Nejprve se živil jako divadelní scénograf v divadle J. Skupy v Plzni, a v době 2. světové války se stejným způsobem zapojil do pražského divadelního života. Mezi jeho první kreslené filmy patří *Zasadil dědek řepu* či *Zvířátka a Petrovští*. Mezi loutkové filmy z jeho tvorby patří například *Švejkova budějovická anabáze*, *Sen noci svatojanské*, *Kybernetická babička* a jiné. Rovněž je autorem knihy *Zahrada* a ilustrátorem dětských knih *Broučci* a *České pohádky*.

¹⁴⁴ Vlastním jménem Jiří Brnečka (* 24. 12. 1917, † 2. 6. 1982). Stejně jako Trnka bal i on filmovým scenáristou a režisérem animovaných filmů. Dále působil i jako prozaik a filmový kritik. Jako společné projekty s Jiřím Trnkou vytvořil filmy *Árie prerie*, *Císařův slavík*, *Staré pověsti české* a *Sen noci svatojanské*. Mezi jeho vlastní filmy patří například *Vzducholoď a láska*, *Do lesíčka na čekanou* či *Proč se usmíváš*, *Mono Liso?* Jako scenárista se ale podílel také na hraných filmech mezi něž patří *Limonádový Joe*, *Adéla ještě nevečeřela*, *Princ a Večernice* či *Tajemství hradu v Karpatech*. A v neposlední řadě je také autorem knih *Kolty bez pozlátka*, *Limonádový Joe* a *Faunovo příliš pozdní odpoledne*.

Z roku 1958 pochází film *Morálka paní Dulské*, natočený podle divadelní hry polské autorky Gabriely Zapolské¹⁴⁵. Do tohoto filmu obsadil herečku Zdeňka Baldovou¹⁴⁶, pro níž to byla jedna z posledních filmových rolí, neboť ještě téhož roku zemřela.

Na MFF v Locarnu v roce 1959 získal cenu za krátký snímek *Glorie*, určený pro povídkový film *O věcech nadpřirozených*.

Mezi jeho nejznámější filmy však patří snímek *Vyšší princip* z roku 1960, odehrávající se během heydrichiády. Hlavní roli si v něm zahrála herečka Jana Brejchová¹⁴⁷, která byla za svou roli oceněna Stříbrnou plachtou na MFF v Locarnu. Za svou roli v tomto filmu byl oceněn i herec František Smolík¹⁴⁸ a to na MFF v Benátkách.

Pak následovala další řada filmů jako satirická komedie *Svatba jako řemen* (1967), povídkový film *Hry lásky šálivé* (1970), *Podezření* (1972), již zmíněná *Božská Ema* (1979) a *Prodavač Humoru* (1984), *Slečna Julie* (2003). Jedná se o stále žijícího režiséra.

Tímto snímkem přehled filmů a filmových dokumentů končí. Dokumenty, uvedené v první části kapitoly, i filmy z části druhé, jsou uloženy v Národním filmovém archivu.

¹⁴⁵ Psala pod pseudonymem. Její vlastní jméno bylo Maria Korwin-Piotrowska. Tato polská prozaička dramatička se narodila 30. 3. 1857. Kromě *Morálky paní Dulské* vytvořila ještě několik divadelních her z měšťanského prostředí mezi něž patří *Žabička* či *Slečna Maličevská*. Současně je i autorkou naturalistických románů *Katka* a *Sezónní*. Zemřela 21. 12. 1921.

¹⁴⁶ Česká herečka narozená 20. 2. 1885. Vzala si režiséra K. H. Hilara. V roce 1907 nastoupila do angažmá v Městském divadle na Vinohradech. Mezi její role patří *Agata* (N. V. Gogol, *Ženitba*), *Dulská* (G. Zapolská, *Morálka paní Dulské*), *Fanka* (K. Čapek *Loupežník*) atd. Od dvacátých let hrála v řadě filmů jako například *Revizor* či *Měsíc nad řekou*. Zemřela 26. 9. 1958.

¹⁴⁷ Jana Brejchová, narozená 20. ledna 1940, představovala role ve filmech *Vlčí jáma*, *Kdyby tisíc klarinetů*, *Baron Prášil*, *Noc na Karlštejně*, *Mladý muž a bílá velryba*, *Panna a netvor* či *Hrad z písku*. Zahrála si roli v televizním seriálu *Arabela*.

¹⁴⁸ František Smolík (23. 1. 1891, † 26. 1. 1972) byl v letech 1934 až 1961 členem Národního divadla v Praze. Mezi jeho divadelní role patří například *Osip* (N. V. Gogol, *Revizor*), *Argan* (Moliere, *Zdravý nemocný*) a *Doktor Galén* (K. Čapek *Bílá nemoc*), K filmům s jeho účastí patří *Cech panen kutnohorských*, *Škola základ života*, *Hrátky s čertem*, či *Labyrint srdce*.

6. Ema Destinnová na ceninách

Poprvé se Ema Destinnová objevila na cenině vydané 18. 11. 1953, a to, když k 70. výročí druhého slavnostního otevření Národního divadla vyšla série tří příležitostných československých známek, z nichž na jedné, v hodnotě 30 haléřů, je vyobrazena právě Destinnová. Na známku byla vypsána soutěž, v níž nakonec zvítězil návrh Karla Svolinského před návrhem Václava Šprungla. Rytcem byl J. Schmidt. Tato známka vyšla v celkovém nákladu 638000 kusů.

Malíř, grafik, ilustrátor a scénograf Karel Svolinský se narodil 14. ledna 1896 na Svatém kopečku u Olomouce. Učil se na měšťanské škole ve Velké Bystřici. V roce 1910 nastoupil do řezbářské dílny mistra Jiljího V. Ziky v Královských Vinohradech v Praze, u kterého byl až do jeho smrti. V učení pak pokračoval u mistra řezbáře Františka Lišky, který se nalézal na Kampě. Tovaryšskou zkoušku pak složil v roce 1916 pod dohledem řezbáře Adolfa Bakcha, aby se následně vrátil, již jako řezbářský tovaryš, do dílny F. Lišky.

Po skončení první světové války se hlásil na Státní uměleckoprůmyslovou školu v Praze, kam byl také přijat v roce 1919. Své studium zahájil v řezbářském ateliéru Štěpána Zálešáka, kde setrval do roku 1921, aby přešel do sochařského ateliéru k profesoru Bohumilu Kafkovi. Následujícího roku již studoval ve speciálním grafickém ateliéru profesora Františka Kysely¹⁴⁹ grafiku a nástěnnou malbu. Ještě téhož roku získal první

¹⁴⁹ František Kysela, narozen 4. září 1881, byl českým malířem, grafikem, sklářským a textilním výtvarníkem a zabýval se i scénografií. Od roku 1924, po dobu dvou let, byl profesorem Státní uměleckoprůmyslové školy v Praze a v letech 1930 až 1932 se stal jejím rektorem. Rovněž byl členem Spolku výtvarných umělců Mánes, Osmý a Skupiny výtvarných umělců. Tento výtvarník prošel řadou směrů od secese, přes období kubismu až si našel vlastní sloh, vycházející z lidového umění. Ve svých začátcích se věnoval grafice, když vytvářel plakáty s dekorativními prvky (*Zlatý věk*). Stal se jedním z průkopníků moderní české knihy. V jeho knižních obálkách, vytvářených od roku 1909, jsou patrné klasicizující prvky (J. Laforgua *Šibal Pierot*). Umělcova všestrannost pokračovala v návrzích malby interiérů (Městské divadlo v Hradci Králové, kavárna Union). V neposlední řadě se věnoval i sklenářskému návrhářství a to zejména vitrážím, z nichž bych jmenoval růžicové okno na téma *Stvoření světa* v katedrále sv. Víta a Sochorova vila ve Dvoře Králové. Profesně se uplatnil rovněž v textilním designu užitém i monumentálním

cenu za svůj návrh ex libris pro Československý spolek sběratelů a přátel ex libris. Svá studia ukončil v roce 1927.

V roce 1928 získal od ministerstva školství a národní osvěty stipendium na půl roku pro studium v Paříži. Po době strávené ve Francii následovala řada cest po dalších místech Evropy, zvláště Itálii, Jugoslávii a Řecku. Nějaký čas strávil i v USA, které navštívil několikrát.

Stal se členem Spolku výtvarných umělců Mánes a Sdružení českých umělců grafiků Hollar. V roce 1935 uspořádal svou první soubornou výstavu v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze v roce 1935.

Za svůj život také získal celou řadu mezinárodních ocenění, mezi něž patří ocenění z Paříže (1928), zlatá medaile za grafiku na Mezinárodní výstavě v Paříži (1937), ocenění z Milána (1940), Čestný diplom za vitráž na Expu'58 v Bruselu, zlatou medaili na Mezinárodním knižním veletrhu v Lipsku (1965) za ilustrace pohádek a Velkou cenu (1978) rovněž v Lipsku či stříbrnou medaili za ex libris, udělenou na bienále v Polsku. Poslední ocenění mu bylo uděleno v roce 1985 v Olomouci. Mimo těchto ocenění byl také jmenován v roce 1961 národním umělcem.

Krátce po skončení 2. světové války byl jmenován profesorem Uměleckoprůmyslové školy v Praze a o rok později profesorem Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, vzhledem ke změně statutu školy. Mezi jeho žáky patřil například i Oldřich Kulháněk.

Výstavy pořádal doma i v cizině. Na tomto místě bych jmenoval pařížskou výstavu *Hommage a Pablo Picasso* (1966), kde prezentoval své ranné realistické studie.

Těžištěm Svolinského umělecké tvorby byla kresba a malba. S přehledem se ale věnoval grafice, v níž vytvářel návrhy na bankovky, československé známky (cca 200 návrhů) a plakáty. Dalším předmětem jeho činnosti byla i ilustrace knih od Jana Nerudy, Jaroslava Seiferta, Petr Bezruč a dalších autorů. Zabýval se scénografií, výrobou tapisérií a vitráží, z nichž nejznámější se nachází ve Schwarzenberské kapli v

(návrh devíti tapisérií na téma *Umělecká řemesla*). Jako scénograf vytvářel návrhy pro inscenace Smetanových oper. Zemřel 20. února 1941.

katedrále sv. Víta v Praze z let 1930-31. Navrhl mozaiku pro nový orloj na radnici v Olomouci (1949-54). Původní radnice byla zničena během války. Návrh je však ve stylu socialistického realismu.

Významná byla i jeho pedagogická činnost na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Na své žáky kladl poměrně vysoké nároky. Zemřel 16. září 1986 v Praze.

Podruhé se na známkách objevila v roce 1996. K vydání došlo 2. května, tentokrát v nominální hodnotě 8 Kč. Návrh vytvořila Petruše Orišková a rytcem Bedřich Housa. Znamka vyšla v rámci projektu *Europa-slavné ženy* a to v nákladu 3 000000 kusů.

Autorka návrhu Petruše Orišková se narodila 16. srpna 1941 v Praze. Svá studia započala ve Staré Roli u Karlových Varů, kam docházela v letech 1954 až 1956, aby se vyučila malířkou porcelánu. Tři roky pak studovala na Střední odborné škole výtvarné v Praze. Od roku 1960 do roku 1966 studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, v ateliéru profesora Otto Eckerta¹⁵⁰.

Ihned po skončení školy začala vytvářet figurální kompozice. Její figury jsou zcela obnaženy. Nijak je nedeformovala, ani jim nevytvářela vrásky. O tři roky později již začala vystavovat samostatně.

Ve srovnání s tvorbou jiných malířů, jsou její práce autentické a těžko zaměnitelné. Částečně je to i tím, že se nesnaží přizpůsobit novým vlivům, nebo okolí, ale stále vytváří práce ve stylu, který si zvolila, a který je jí vlastní. S pečlivostí sobě vlastní pracuje na každém obraze delší dobu, aby svou precizností dosáhla chtěného efektu..

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se načas její pozornost přesunula z celku na detail. Ať už šlo o detail těla nebo jen obličjeje.

¹⁵⁰ Tento český sochař a keramik se narodil 4. října 1910. V letech 1960 až 1966 působil jako rektor Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Pro léta 1967 až 1987 se stal viceprezidentem Mezinárodní keramické akademie. Ve čtyřicátých letech produkoval ve vlastní dílně v Kralovicích keramiku. Byla založena na jednoduchém tvaru. Dekor, jenž jí zdobil, byl však technicky náročnější. Do 70. let spadá jeho série monumentálně pojatých váz *Umírá* 1. ledna 1995.

V sedmdesátých letech své postavy uzavřela do místnosti. Divákovi je ale jejich sledování umožněno skrze jakési okno. Ve stejné době se začala více věnovat kresbě.

Oriešková patří mezi výtvarníky u nichž jsou obrazy vyjádřením spíše vnitřních pocitů. Jejich obsah je důležitější než to, co znázorňují. Její tvorba na mě působí spíše melancholickým dojmem.

V devadesátých letech se ve své tvorbě vrátila k letům šedesátým, alespoň co se barevnosti obrazů týče.

Poslední ceninou, na které se Destinnová objevila, je bankovka v hodnotě 2000 Kč, kterou Česká národní banka, společně s grafickými návrhy, představila v jindřichohradeckém muzeu dne 7. října 1996 prostřednictvím guvernéra ČNB Josefa Tošovského.

Peněžní odbor Státní banky československé v září 1990 vyhlásil veřejnou anonymní soutěž na libreto nové řady československých bankovek, jíž se zúčastnilo celkem 128 návrhů. Odborná porota nakonec vybrala soutěžní návrh pod značkou *HEDVIKA*, který obsadil druhé místo¹⁵¹. Autorem návrhu byl Zdeněk Babič z Bohumína. Návrh předpokládal na lících stranách vyobrazení osobností české a slovenské historie: 10 Kčs kníže Pribina, 20Kčs Cyril a Metoděj, 50 Kčs Přemysl Otakar I., 100 Kčs Karel IV., 200 Kčs Jan Amos Komenský, 500 Kčs L'Štúr, 1000 Kčs Božena Němcová, 2000 Kčs M. R Štefánik a 5000 Kčs Tomáš Garigue Masaryk. U tisícikorunové bankovky byl nakonec doporučen František Palacký namísto Boženy Němcové.

V roce 1991 byla vyhlášena soutěž na výtvarné návrhy bankovek, jejíž vyhodnocení se konalo v říjnu. Komisi nepřišel žádný z návrhů vhodný k realizaci, proto byli vyzváni akademičtí malíři R. Brun, J. Bubak, O. Kulhánek a O. Strnad, aby vypracovali návrhy na rub a líc bankovky v nominální hodnotě 200 Kčs. Na základě výsledků z jednání z 24. 2. 1992 bankovní rada SBČS pověřila vypracováním ostatních O. Kulhánka.

¹⁵¹ První místo nebylo uděleno žádnému z návrhů.

S blížícím se rozdělením československé federace byla nutná změna témat, jež měly vyobrazovat slovenské motivy. Ty pak byly nahrazeny sv. Anežkou Českou, B. Němcovou a Emou Destinnovou.

Ke spolupráci na tisku byla přizvána anglická firma Thomas Da La Rue, která se podílela na tisku bankovek v nominální hodnotě 50, 100 a 500 Kč. Nakonec začaly bankovky přicházet do oběhu následovně: 8. 2. 1993- 200 Kč, květen 1993- 1000 Kč, červen 1993- 100 Kč, červenec 1993- 500 Kč, říjen 1993- 50 Kč, prosinec 1993- 5000 Kč, duben 1994- 20 Kč a 7. 10. 1996- 2000 Kč s motivem E. Destinnové.

Autor konečných návrhů, Oldřich Kulhánek, se narodil 26. února 1940 v Praze. Studentská léta započal na Výtvarné škole v Praze, kde odmaturoval v roce 1958. Po maturitě nastoupil i Kulhánek, stejně jako řada dalších významných výtvarníků, na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze. Patřil ke generaci studentů, jež nastoupila do ateliéru profesora Karla Svobinského. Zde setrval do roku 1964, kdy studia úspěšně dokončil diplomovou prací. Jako téma své práce si zvolil ilustrace ke knize veršů *Sen* od básníka Vladimíra Holana¹⁵². V rámci toho vytvořil několik barevných litografií¹⁵³, které mu byly vytištěny ve školní dílně. Ve druhé části měl za úkol vytvořit cyklus koláží ke sbírce básní *Šibeniční písně* od německého básníka Christiana Morgensterna¹⁵⁴.

¹⁵² Český básník a překladatel, Vladimír Holan (* 16. 9. 1905, † 31. 3. 1980), se v počáteční tvorbě nechal ovlivnit poetismem (*Blouznivý vějíř*). V jeho práci se odráží meditativní pojetí, odrážející básníkův metafyzický dualismus, ve kterém se střetává dobro se zlem, bytí s nebytím (*Vanutí, Oblouk, Kameni, přicházíš*). V básnických skladbách konce 30. let reagoval na společensko-politickou realitu doby (*Září 1938, Odpověď Francii, První testament* aj.). V knihách, které vyšly v poválečném období (*Panychida, Tobě, Rudoarmejsi* a další) oslavil osvobození ČSR sovětskou armádou. Hlavním žánrem Holanovy poezie se staly "básně-příběhy" (*Tereška Planetová, Cesta mraku*), věnující se lidským tragédiím. V jeho příbězích se odráží básníkův názor na svět a na umění. V lyrické tvorbě šedesátých a sedmdesátých let se zamýšlí nad nedokonalostí lidského bytí a základními existenciálními otázkami (*Mozartiana, Bez názvu, Strach, Bolest, Na sotnách, Asklépiovi kohouta, Propast propasti*). Autor prozaických textů *Torzo, Lemuria, Hadry, kosti, kůže*. Překládal poezii R. M. Rilkeho, Ch. Baudelaira, J. Słowackého, Ch. Vildraka, N. Lenaua, M. J. Lermontova, Nizámího.

¹⁵³ Litografie neboli kamenotisk. Technika tisku z plochy, která byla vynalezena v roce 1798 A. J. F. Senefelderem. V současnosti se zabývá reprodukcí předloh pro tisk z plochy různými metodami (převážně ofsetovou technikou). Umělecká litografie (autolitografie) byla původně kresba mastnou tuší nebo křídou, jež umělec provedl přímo na zrněný povrch litografického kamene a dodatečně zaleptal kyselinou.

¹⁵⁴ Christian Morgenstern (* 6. 5. 1871, † 31. 3. 1914) byl německý básník. Ve své tvorbě se nechal ovlivnit A. Schopenhauerem a F. Nietzsche. Založil německou nonsensovou

Po druhé polovině šedesátých let se začal věnovat čárovému leptu, aby v této technice pokračoval přes dalších dvacet let. Se svými pracemi vstupoval na scénu v kolektivních výstavách. V roce 1968 uspořádal společně se svým kolegou a přítelem Janem Krejčím samostatnou výstavu. Lepty z toho roku a následujících tří let pak byly použity proti němu, když ho v roce 1971 zatkla a obvinila Státní bezpečnost za hanobení představitelů komunistických zemí. Takových „činů“ se samozřejmě nemohl dopouštět sám proto si StB při konstruování případu sáhla i po jeho kolegovi Krejčím, kterého rovněž zatkla a obvinila.

V ruzyňské věznici si odseděl měsíc, ale hlavně se zapsal na „černou listinu“, takže zůstal pod dohledem StB, která ho pravidelně zvala v výslechům, které měli člověka spíše deplat a činit poslušným, než cokoli jiného. Nakonec stanul před soudem a celou událost popisuje takto¹⁵⁵:
„Přestože rozhodnutím prezidenta byly paragrafy, za které jsme byli žalováni, amnestovány, konalo se 5. 7. 1973 líčení u Obvodního soudu pro Prahu 10. V této nehorázné frašce hodné Haškova Dobrého vojáka Švejka na lavici obžalovaných "usedlo" mých 11 grafických listů (Make up, Hurá, I vy naplňte míru otců svých, Pokušení, Bude stále těžší vyváznout, Svátek neviňátek, Andělíčku, můj strážníčku, Záda, Super, Akt a Apokalyptický sen) a kolegových devět grafik. Oba jsme statovali jako svědkové obžaloby. Grafiky byly odsouzeny soudcem Petrem Stutzigem k likvidaci. Indiskreci jednoho z přísedících tohoto tribunálu jsem se později dozvěděl, že naše odsouzené grafiky byly ušetřeny likvidace, čímž se rozumělo upálení. Páni soudci si je rozebrali, tedy ukradli. Tehdy jsem pochopil, že životní situace, byť tragická, nikdy nepostrádá špetku humoru, pravda, většinou velice černého“. Tak skončil osud grafik, ve kterých se objevoval obličej J. V. Stalina.

literaturu. Terčem jeho práce se stal snobismus a maloměšťáctví, které zesměšňoval. Sbíрка básní *Šibeniční písně* obsahuje řadu veršů založených na slovních hříčkách a jazykovém humoru. Morgensternovy verše překládali do češtiny například B. Mathesius, E. A. Saudek, V. Holan či J. Kolář.

¹⁵⁵ http://www.galerieart.cz/prodej_kulhanek.htm ze dne 19. dubna 2006.

Stejně jako řadě jiných veřejně činných osob a umělců, byla i Kulhánkovy jeho činnost zakázána. Z veřejného života se ho snažili vytěsnit zákazem publikace jakýchkoliv materiálů a nesměl pořádat žádné výstavy ani se na nich jakkoliv podílet.

Zákaz mu však nezabránil v jeho práci a účasti na výstavách v zahraničí, když například vystavoval v Norimberku pod pseudonymem Ulrich Böhm. V boji proti systému mu pomáhali přátelé nacházel pomoc a solidaritu u svých přátel z celé Evropy.

Kromě leptů se od druhé poloviny sedmdesátých let věnoval také kresbě, nicméně leptům zůstal věrný

Ke konci sedmdesátých let vytvořil cyklus několika leptů nazvaný *Bestiarium*. Byla to jakási reminiscence na dobu strávenou ve vězení.

V roce 1980 končí pro Kulhánka dlouhé období leptů. V tomto roce se konala výstava Terezín, věnující se hrůzám nacismu. Kulhánek zde vystavoval své kresby, jejichž myšlenky byly inspirovány Jiřím Sozanským¹⁵⁶. Šlo především o srovnávání doby současné s dobou nacistického věznění a zvěrstev s tím spojených.

V letech osmdesátých se začal věnovat knižním ilustracím, přestože zákaz z let sedmdesátých ještě stále trval. Svou činnost zaměřil především na ruské klasiky. Roku 1982 vytvořil řadu perokreseb pro faustovské téma *Pokušení*. Byly to doprovodné kresby ke studiu o Faustovi dr. Jindřicha Pokorného. Tato kniha byla oceněna druhým místem v soutěži knih na faustovské téma, kde Zlatou cenu získala kniha *Faust-Nefaut*. Při vytváření ilustrací spolupracoval s řadou tiskařů, mezi něž patřil Tomáš Svoboda, Pavel a Milan Dřímál, či Rudolf Broulím, který měl dílnu v belgickém Zwijndrechtu. V současnosti spolupracuje s Vladimírem Bujárkem.

Mezi práce z druhé poloviny let osmdesátých patří například *Velká žranice*, *Úspěšné prase* a *Kdo je kdo*.

¹⁵⁶ Jiří Sozanský se narodil 27. června 1946. Je to český malíř a sochař, který absolvoval Akademii výtvarných umění v Praze. Ve své činnosti se věnuje kresbě, malbě, plastice, grafice a environementu [umělecká organizace prostoru (interiéru, exteriéru, přírodního prostoru ap.), využívající různá média včetně multimédií. Na rozdíl od instalace a objektu pracuje s celým daným prostorem a jako celek jej pojednává; Encyklopedie Diderot 2000]. Do centra jeho výtvarného zájmu patří figurální malba. Z díla: *Suterén* či cyklus *Dny a roky mojí matky*.

S otevřením hranic po pádu komunismu v roce 1989, se Kulhánkovi, stejně jako celé společnosti, naskytla možnost volného cestování. V té době také navštívil poprvé USA, kam zavítal ještě několikrát. V roce 1991 přednášel o kresbě v *Atlantic Center for the Arts*. Z té doby pochází listy *The biggest one*, *Nevidět, neslyšet, nemluvit* nebo *Search of identity*. V letech 1992 až 1993 pracoval na již zmíněných návrzích nových českých bankovek. Poté se věnoval kresbám pro něž nacházel inspiraci ve sportovních událostech.

V roce 1994 vytvořil sedm litografických listů po názvem *Ecce homo*. V témže roce vytvořil kresby pro knihu *Člověk*. Člověk také zůstal i nadále středem zájmů v jeho výtvarné činnosti.

7. Ema Destinnová jako loutka

Je známo, že Ema Destinnová měla velkou zálibu v loutkách, a kdykoliv se jí naskytla možnost, navštívila muzeum nebo nějakou výstavu loutek. Asi nejvíce ji upoutaly loutky bizardní a také založené na složitějších pohybových mechanismech. Rovněž jí zajímalo české lidové loutkářství.

V době její internace na zámku se stýkala s různými lidmi a rovněž přivítala jihočeského loutkáře Prokopa Dubského, se kterým vedla diskuse o loutkách a loutkovém divadle. Zároveň si vyměňovali náměty her pro loutková představení. Pro Destinnovou se vhodným námětem zdály pohádky Boženy Němcové, které podle ní splňovaly požadavky, které divák od loutkového představení očekával¹⁵⁷.

Svou zálibu v loutkách dovršila tím, že si nechala na zakázku vyrobit vlastní loutkové divadlo. Na přání Destinnové měly být její loutky vysoké kolem 80 centimetrů a vzájemné tělesné proporce měli odpovídat proporcím lidským. Loutky měli být rovněž po mechanické stránce věrohodně zpracovány, aby jejich pohyb byl plynulý a co nejvíce věrohodný.

O realizaci požádala akademického malíře¹⁵⁸ Žáčka-Vyšinského žijícího v Táboře č. p. 742. Dopis¹⁵⁹, jež je datován na 30. listopadu 1914, měl být panu Žáčkovi odeslán z New York. Jeho text jsem se rozhodl na tomto místě ocitovat v celé a nezměněné podobě:

Velectěný pane!

S politováním, že nebylo mi možno přijmout Váš slovácký Betlém samotné a osobně, stvrzuji příjem Vašeho listu. Meškám už měsíc v New Yorku a jsem od 12. října ze Stráže vzdálena. Nemohu a nedovedu ovšem ze vzdálenosti posouditi cenu Vašeho- zajisté uměleckého a vkusného výrobku a lituji, že nemohu ji přesně určit. Doufám však, že spokojíte se sumou, kterou Vám posílám- zde stoupla cena dolaru na víc než 7 korun, [92 centů reprezentují

¹⁵⁷ *Emma Destinnová a loutky*, Loutkář, r. 1917, s. 85.

¹⁵⁸ Záznam jsem o něm nenašel, proto jeho titul nemohu potvrdit..

¹⁵⁹ LA PNP, pobočka Staré Hradky, fond Ema Destinnová, inv. č.. 1-2, č. přír. 80/78.

podle nichž měli loutky vzniknout. Šlo o tři snímky, z nichž první se mi nepodařilo určit. Je na něm mladá dívka, pravděpodobně z okruhu přátel či kolegyně Emy Destinové. Dívka měla být předlohou pro choť Petra Voka z Rožmberka. Na další fotografii je záběr Destinové z výše zmíněného filmu *Moc zpěvu*. Jestliže se tedy autor držel daných fotografií, znamená to, že se podobou Destinové honosí i loutka. Podle ní měla vzniknout loutka první dcery Adama z Hradce. Na třetím snímku je Dinh Gilly a komentář na druhé straně fotografie zní: „*Model pro hlavu doktora Kytla [Vlasy delší] Adressu parukáře se dozvíte u pana A. Weniga, spisovatele na Vinohr. Korunní tř.*“

Jak se zmiňuje v dalším dopise¹⁶¹ z 1. prosince 1914, slíbené peníze panu Výšinskému pošta v New Yorku nepřijala. Destinová se proto rozhodla předat peníze, celkem 150 korun, prostřednictvím Agrárním banky, kde měla účet.

Podle Františka Zátky¹⁶² byly zmíněné loutky opravdu zhotoveny a vystoupily v mnoha představeních.

¹⁶¹ Tamtéž, inv. č.. 1-2, č. přír. 80/78.

¹⁶² *Ema Destinová o loutkovém divadle*, Loutkář, r. III, s. 114-115.

Závěr:

Jak už bylo řečeno na začátku, Ema Destinnová se objevila v mnoha publikacích a z různých pohledů. Přesto jsem se snažil najít způsob, jak se této významné osobnosti české kultury věnovat. Zvolil jsem si téma, které v této podobě, jak ho předkládám, ještě nebylo zpracováno. S tím souvisí i problémy s dostupností různých materiálů pro mou práci. Neexistuje žádný soupis jejích vyobrazení. Pokud se v některých publikacích objevila nějaká zmínka o konkrétním díle, tak jen okrajově, nebo se dokola přepisovala do dalších prací, a v některých případech tak docházelo i k věcným chybám.

Ve většině publikací nejsou například u fotografií uvedeni žádní autoři, snad s výjimkou Drtikolovy fotografie. Proto pro mne bylo důležité zařadit i fotografii, která by jinak byla i sama o sobě obsáhlým tématem samostatné práce.

Mým cílem tak nebylo psát o Destinnové, ale spíše o výtvarnících a umělcích 20. století, kteří ve svém díle ztvárnili tuto osobnost operní scény.

Původně se mělo jednat jen o lidi, žijící ve stejné době jako pěvkyně, ale s odstupem času jsem zařazoval i umělce, kteří tvořili až po roce 1930, protože v jejich díle přetrvával odkaz na Emu Destinnovou. Vzhledem k tomu, že se stávala častým námětem pro mnoho výtvarníků i dlouho po své smrti, považoval jsem za nezbytné je do své práce zařadit, aby byla, z mého pohledu, kompletní. Tímto způsobem zahrnuje období více jak sto let, počínaje koncem 19. století a zasahující až do 21. století, protože autoři některých děl žijí ještě v současnosti.

Otázkou je, proč se tato umělkyně stala námětem tolika umělců. Samozřejmě že například fotografie byly nezbytné, protože se jich používalo na plakáty pro jednotlivá vystoupení. Ale jak tomu bylo u obrazů a soch. Už současníci nepovažovali Destinnovou za příliš přitažlivou ženu, co se jejího vzhledu týče. Přesto se jí mnozí dvořili. Některé snad přitahovalo její postavení nebo peníze, ale ona si dokázala především získat lidi svou osobností a také svým uhrančivým pohledem. Možná to byl právě její pohled, co zlávalo nejednoho umělce k tomu, aby se jí snažil ve svém díle zachytit.

Práce samotné jsou ale různé kvality a tvář na obraze se více či méně blíží skutečné podobě Emy Destiniové. V některých případech by se dalo pochybovat, zda se opravdu jedná o pěvkyni, jako je tomu například u tonda od Cerigiolliho nebo obrazu od Vratislava Hlavy. Jde však o umělecké práce, a pohled výtvarníka může být jiný než pohled diváka. Málokdy také Destiniová byla osobně přítomna u vytváření vlastní podobizny. Autor si tak vystačil jen s fotografií, nebo vše ponechal pouze na své představivosti a svých uměleckých schopnostech. V takovém případě se nemůžeme divit, že podoba vytvářené osoby ustupuje poněkud do pozadí. Z toho důvodu jsem se rozhodl zařadit i práce, které Destiniovou příliš nepřipomínají.

Jiné je to v případě sochařství, ve kterém se umělci nenechávali příliš unášet tvůrčí invencí, a spíše se snažili zachytit reálnou podobu umělkyně. Práce, které vznikly, jsou zdařilé, ale asi nejpůsobivější z nich je, svým uměleckým dojmem, dílo Ireny Sedlecké, která uměleckým způsobem zachytila charakteristické prvky a rysy osobnosti Emy Destiniové.

Dále jsem se snažil zařadit co nejširší množství oborů a odvětví, aby má práce zahrnovala pokud možno všechna zpodobení Emy Destiniové. Ale už během zpracovávání bylo zřejmé, že tohoto cíle nemůžu dosáhnout, protože se neustále objevují nová díla, které mají údajně zachycovat Destiniovou, a vzhledem k tomu, že není žádný soupis vzniklých děl s jejím námětem, tak ani není možnost žádného ověření konečného čísla jejich vyobrazení. Existuje tak řada prací, na které jsem nenarazil, nebo které se teprve objeví či nově vzniknou.

Na poslední chvíli jsem tak například zařadil obraz od Václava Švarce, přestože jsem se při svém bádání o tohoto výtvarníka zajímal už dříve a domníval se, že k portrétování Emy Destiniové z jeho strany nedošlo.

Podobným způsobem se mi dostaly do ruky grafické podobizny, které vyšly v amerických a jiných zahraničních časopisech, ale o nichž se mi nepodařilo nic bližšího zjistit. Problém u prací a fotografií vzniklých v cizině spočívá v jejich nedostupnosti. Spíše výjimečně se objevily u nás nějaké skici, ofoceně ze zahraničních časopisů, nebo fotografie z cizích ateliérů.

Ema Destinnová naštěstí měla tendenci posílat fotografie ze zahraničí svým blízkým, a tak se k nám přece jen řada z nich dostala. A informace na nich uvedené alespoň umožnily určení jména ateliéru a jeho polohy, případně zaměření fotografa. Ale vzhledem k tomu, že u nás nevyšli ani žádné publikace o zahraničních ateliérech, tak zdroj informací o nich se omezil právě jen na tyto snímky.

Jiný problém nastal u novějších prací žijících autorů, o kterých dosud nevyšla žádná monografie. Některé se mi podařilo zkontaktovat, jiné nikoliv. Proto jsou v některých případech životopisné údaje poměrně stručné. Asi ve dvou případech se mi ale nepodařilo získat jakoukoliv informaci, ale i přesto jsem daného autora a jeho práci zařadil alespoň pro přehled.

Jak už jsem zmínil, je téma mé práce příliš rozsáhlé, než aby se dalo kompletně zpracovat na jednom místě. Přesto si myslím, že moje úsilí nebylo zbytečné a že jsem alespoň částečně dosáhl toho, co bylo na začátku mým cílem. Vytvoření tohoto přehledu může být jakýmsi odrazovým můstkem pro případné další zájemce o dané téma, nebo jen některou jeho část.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY:

Prameny archivní:

- Divadelní oddělení Národního muzea v Praze, fond Ema Destinnová, kart. 1.
Divadelní oddělení Národního muzea v Praze, fond Fotografie.
LA PNP Praha, fond Ema Destinnová, kart. 1-2.
LA PNP Praha, fond Jan Zrzavý, kart. 1-35.
Sbírka muzea jindřichohradecka, fond Ema Destinnová.
SOka Jindřichův Hradec, Kronika města Stráže.
SOka Jindřichův Hradec, KHA, fond Marie Martínková, kart. 367.
SOka Jindřichův Hradec, KHA, fond Ema Destinnová, kart. 367.
SOka Jindřichův Hradec, KHA, fond Karel Hájek, kart. 80.
SOka Jindřichův Hradec, KHA, fond Václav Švarc, kart. 277-278.
SOka Jindřichův Hradec, KHA, fond Jan Zrzavý, kart. 120 a 382.

Seznam použité literatury

- Bajerová, M.: *O Emě Destinnové*, Praha 1980.
Borgis, V.: *František Drtikol*, Praha 1989.
Blümllová, D.: *Sto tváří z jihočeské kulturní historie*, Pelhřimov 2000.
Březina, V.: *Lexikon českého filmu*, Praha 1996.
Ehlová, M.: *Můj přítel Karel Svolinský*, Praha 2002.
Funk, K.: *Mystik a učitel František Drtikol*, Praha 1993.
Fürbach, F.: *Ema Destinnová a její jihočeské sídlo*, Třeboň 1999.
Fürbach, F.: *Nové české bankovky a Ema Destinnová*, s. l., s. d.
Hartman, E.: *Královna zpěvu Ema Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové*, Praha 1995.
Holzknecht, V. – Trita, B.: *Ema Destinnová*, Praha 1974.
Honolka, K. – Brožová, J.: *Slavné primadony*, Praha 1969.
Chocholová, B.: *Karel Hájek*, Praha 1999.
Kazilová, Z.: *Ema Destinnová*, Praha 1991.
Klaricová, K.: *František Drtikol*, Praha 1989.

- Kovář, D.: *Příběhy budějovických pomníků*, České Budějovice 2000
- Kvapil, J.: *O čem vím*, Praha 1932.
- Mádl, K. B.: *Bohumil Kafka. Jeho dílo od r. 1900 do r. 1918*, Praha 1919.
- Martínková, M.: *Strážská černá paní. Ze vzpomínek na slavnou Emu Destinnovou a její okolí*, Plzeň 1940.
- Masaryková, A.: *Národní galerie. České sochařství XIX. A XX. století, pátý díl*, Praha 1963.
- Pavliňák, P. a kol.: *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950 – 2002*, Ostrava 2002.
- Plevka, B.: *Život a umění Emy Destinnové*. Praha 1994.
- Poche, E. a kol.: *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975.
- Pospíšil, M.: *Veliké srdce. Život a umění Emy Destinnové*, Praha 1974.
- Pospíšil, M.: *Veliké srdce Ema Destinnová*, Praha 1980.
- Pospíšil, M.: *Ema Destinnová. Pěvecká legenda*, Praha 2000.
- Procházka, B. – Fürbach, F.: *Ema Destinnová a její jihočeské sídlo*, Třeboň 1999.
- Rektorys, A.: *Ema Destinnová. Životopis*, Praha 1936.
- Rulišek, H.: *Patra Oriěšková. Kresba a grafika*, České Budějovice 1982.
- Rybář, P.: *Stříbrné stíny. Román o životě fotografa Jana Tomáše 1841 – 1912*, Nové Město nad Metují 1997.
- Rýpal, V.: *Karel Hájek*, Praha 1963.
- Scheufler, P.: *Galerie c. k. fotografů*, Praha 2001.
- Scheufler, P.: *Pražské fotografické ateliéry 1839 – 1918*, Praha 1987.
- Scheufler, P.: *Přehled vývoje fotografie v Praze v letech 1839 – 1918*, Praha 1991.
- Scheufler, P. a kol.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, Praha 1993.
- Tětiva, V.: *Petruše Oriěšková*, Hluboká nad Vltavou 2001.
- Toman, P.: *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 1950.
- Tomeš, J. a kol.: *Český biografický slovník XX. století*, Praha 1999.
- Vinter, V.: *Jan Simota*, Praha 1988.

Vlček, P.: *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

Další literatura

Chvojka, J.: *Město pod Černou věží*, České Budějovice 1992.

Kalkušová, S.: *Kalendárium jihočeských osobností a událostí 1986 - 1990*, České Budějovice 1986.

Kazilová, Z.: *Emmy Destinn*, České Budějovice 1991.

Kovář, D. – Koblasa, P.: *Ulicemi města Českých Budějovic*, Jelmo 1998.

Králík, J.: *"Emmy Destinn - život a umění."* In: *The Complete Destinn*, Praha 1994.

Králík, J.: *Ema Destinnova*. Katalog jubilejní výstavy, Praha 1998.

Lexikon české literatury 1, A-G, Praha 1985.

Martínková, M.: *Strážská černá pani. Život Emy Destinnové*, Plzeň 1940.

Martínková, M.: *Život Emy Destinnové*, Plzeň 1946.

Plevka, B.: *Z posledních dopisů Emy Destinnové*, Teplice 1987.

Stach, A.: *Velká rybářka Ema*, Třeboň 1994.

Šusta, J.: *Mladá léta učňovská a vandrovní*, Praha 1963.

Tomeš, J. a kol.: *Český biografický slovník XX. století*, Praha 1999.

Periodika a sborníky

Běhalová, Š.: *K popularizaci odkazu E. Destinnové*, JVS 6, 1994, s. 78.

Bílek, J.: *Ema Destinnová a František Škroup v Trnové nad Vltavou*, Jihočeský sborník historický 48, 1979, s.346.

Blümlová, D.: *E. D. patří k rodinnému stříbru české kultury*, Mladá fronta Dnes, příloha Jižní Čechy, 5. 10. 1999.

Bůžková, H.: *Ema Destinnová. Významné osobnosti jihočeské kulturní historie*, Jihočeská pravda, 7. 1. 1988.

Drápelová, V.: *Osobnost Emy Destinnové ožívá na DVD*, Mladá fronta Dnes, 10. 3. 2005.

- Fiala, J. – Černý, A.: *Vzpomínka na pobyt Emy Destinové v Domousnicích*, Domousnický zpravodaj, č. 7, 1. 5. 1966, s. 1.
- Franek, E. - Koziorek, F.: *Josef Halsbach - manžel slavné ženy*, JVS 3, 1992, s. 30-31.
- Fürbach, F.: *Desetiletí Emy Destinové*, Listy Klubu Emy Destinové, 8/2000.
- Fürbach, F.: *Divadelní hry Emy Kittlové*, JVS 8, 1996.
- Fürbach, F.: *Drama E. Destinové Tůně a jeho provedení*, Výběr 27, 1990, s. 320-330.
- Fürbach, F.: *Dvakrát Ema*, JVS 3, 1992, s. 33-35.
- Fürbach, F.: *Ema Destinová a Jindřichův Hradec*, Jindřichohradecký vlastivědný sborník 2, 1990, s. 12-25.
- Fürbach, F.: *Hradec a Ema patří k sobě*, Českobudějovické listy, 10. 10. 1996.
- Fürbach, F.: *Klub Emy Destinové*, JVS 4, 1992, s. 40-42.
- Fürbach, F.: *Mít kus své půdy (Strážská anabáze E. D. ve světle její korespondence)*, JVS 9, 1997, s. 56-60.
- Fürbach, F.: *Než se E. D. mohla stát paní na zámku ve Stráži*, Českobudějovické listy, 2. 8. 1999.
- Fürbach, F.: *Nová síň Emy Destinové v Jindřichově Hradci*, Výběr 29, 1992, s. 44-45.
- Fürbach, F.: *Osmičky v letopočtu hrály v životě Emy Destinové významnou roli*, 1. část, Českobudějovické listy, 24. 2. 1998.
- Fürbach, F.: *Osmičky v letopočtu hrály v životě Emy Destinové významnou roli*, 2. část, Českobudějovické listy, 3. 3. 1998.
- Fürbach, F.: *Osmičky v letopočtu hrály v životě Emy Destinové významnou roli*, 3. část, Českobudějovické listy, 10. 3. 1998.
- Fürbach, F.: *Osmičky v letopočtu hrály v životě Emy Destinové významnou roli*, 4. část, Českobudějovické listy, 17. 3. 1998.
- Fürbach, F.: *Osudy strážských nemovitostí Emy Destinové*, JVS 13, 2001, s. 76-85.

- Fürbach, F.: *Rozloučení Emy s Metropolitní operou v New Yorku*, Jihočeské listy, 9. 8. 1996, s. 6.
- Fürbach, F.: *Slavná pěvkyně tentokrát v roli úspěšné spisovatelky. Prezentace 4. vydání knihy E. Destinové „Ve stínu modré růže“*, Českobudějovické listy, 11. 12. 2002.
- Fürbach, F.: *Strážská zámecká paní E. D. a koupě panství ve Stráži nad Nežárkou*, JVS 10, 1998, s. 54-60.
- Fürbach, F.: *Ve stínu modré růže s Emou Destinovou*, Českobudějovické listy, 14. 12. 2002.
- Fürbach, F.: *Ve stínu slavné pěvkyně. Vzpomínka na M. Martínkovou*, Českobudějovické listy, 22. 1. 1997.
- Fürbach, F.: *Výstavy v roce 70. výročí úmrtí Emy Destinové*, Listy Klubu Emy Destinové, 9/2000.
- Fürbach, F.: *Za známou i neznámou pěvkyní. Klub Emy Destinové při Okresním muzeu v Jindřichově Hradci*, Jihočeské listy- příloha, 31. 8. 1995, s. 15.
- Hartel, L.: *Ema Destinová a její Stráž*, Česko-bavorské Výhledy, č. 15, 1991.
- Hartman, E.: *Božská Ema. Poslední léta Emy Destinové*, Český deník, 27. 8. 1993.
- Homolová, M.: *Jak Ema Destinová rybařila na Nové řece*, Lidové noviny, 27. 2. 1999.
- Hosnedlová, H.: *Komedie o E. Destinové, jak ji zřejmě neznáme*, Českobudějovické listy, 7. 4. 1998.
- Hurt, J.: *Ještě o Emě Destinové*, Jihočeská pravda, 16. 2. 1990.
- Janáček, J.: *Dvě vzpomínky na slavnou pěvkyni E. Destinovou*, Českobudějovické listy, 26. 8. 2002.
- Janáček, J.: *K návratu Emy Destinové*, Českobudějovické listy, 14. 6. 1999.
- Kůrková, M.: *Slavná pěvkyně se navždy vrátila na svůj zámek*, Českobudějovické listy, 12. 5. 1999.
- Kýr, K.: *Krb Emy*, Večerník Praha, 16. 8. 1996.

- Ladwigová, K.: *Emá Destinnová odešla před sedmdesáti lety*,
Českobudějovické listy, 28. 1. 2000.
- Ladwigová, K.: *Královna zpěvu. Marie Martínková vzpomíná na E. D.*,
Českobudějovické listy, 29. 8. 1995.
- Ladwigová, K.: *Umělci skládají hold Emě Destinnové*, Českobudějovické
listy, 26. 8. 2005.
- Lásky paní Emy Destinnové. Vzpomeňte si při přeletu sněhobílých racků*,
Jihočeské listy, 1. 9. 1993.
- Legenda hudebního umění*, Jihočeská pravda, 8. 8. 1986.
- Maxová, D.: *Krajina dětství*, Pochodeň, 18. 1. 1969.
- Muk, J.: *Emá Destinnová a jižní Čechy*, Jihočeská pravda, 1964, č. 188, s. 5.
- Muk, J.: *Emá Destinnová a protirakouský odboj*, Jihočeská pravda, 1968, č.
124, s. 4.
- Muk, J.: *Po stopách Božské Emy*, Svobodné slovo, 29. 2. 1980.
- Muk, J.: *Tajemství osobní korespondence slavné pěvkyně*, Jihočeská pravda,
1965, č. 20, s. 4.
- Muk, J.: *Vějíř Emy Destinnové. Jindřichohradecký kulturní zpravodaj*, leden
1973, s. 7.
- Neradová, S.: *Hudební pocta E. D. začne pozítří Vodní slavností*,
Českobudějovické listy, 18. 8. 1999.
- Nouza, J.: *Emá jako rybářka*, Jihočeské listy, 29. 3. 1994.
- O výstavě „Božská Emá“ v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*,
Jihočeská pravda, 5. 10. 1990.
- Pocta E. Destinnové. Presentace nové dvoutisícikorunové bankovky*,
Českobudějovické listy, 3. 10. 1996.
- Pravda, R.: *Destinnová zakončila životní pouť v Budějovicích*,
Českobudějovické listy, 3. 3. 2003.
- Pravda, R.: *Lásky paní Emy Destinnové. Zaměstnání – pěvkyně a
spisovatelka*, Jihočeské listy, 1. 9. 1993.
- Pravda, R.: *Literární činnost Emy Destinnové*, Jihočeské listy, 10. 8. 1994.
- Pravda, R.: *Milovala život a umění. Emá Destinnová 1878-1930*,
Maximagazín pro ženy, 1996, č. 15.

Pravda, R.: *První láskou Emy Destinové byl cyklistický šampion*,
Českobudějovické listy, 29. 1. 2005.

Riedl, J.: *Děvče ze Lhoty pod Horami a slavná pěvkyně*, Jihočeské Deníky
Bohemia, příloha., 3. 2. 2001.

Riedl, J.: *Nevyslyšený božský Caruso*, Jihočeská pravda, 7. 8. 1991.

Riedl, J.: *Před šedesáti lety zemřela Ema Destinová*, Jihočeská pravda, 26.
1. 1990.

Riedl, J.: *Ženich spadlý z nebe. Nepočtené lásky Emy Destinové*, Jihočeské
listy, 29. 12. 1993.

Ryšavý, J.: *Lásky paní Emy Destinové. To je medailí!*, Jihočeské listy, 1
9.1993.

Říčanský, J.: *Olga Fastrová a Ema Destinová*, Výběr 15, 1978.

Schelová, A.: *Konec srpna ve znamení božské Emy. Čtvrté českobudějovické
Hudební slavnosti E. D.*, Jihočeské listy, 5. 8. 1993.

S rozdělením státu přišla nová měna, Jihočeské listy, 29. 10. 1998.

Svobodová, E.: *Lásky paní Emy Destinové. Rybářka*, Jihočeské listy, 1. 9.
1993.

Šťovíček, J.: *Zlomek knihovny E. D.*, Jihočeský sborník historický 48, Praha
1976, s. 264.

Tichá, J.: *Slavné jméno ve vesmíru aneb Planetka Destinn*, Jihočeské listy,
15. 9. 1997.

Venyš, L. – Frajerová, B.: *Destinová před lety zveřejnila své vášně*,
Českobudějovické listy, 15. 7. 2003.

V J. Hradci opět slavná Ema. Guvernér Tošovský prezentoval bankovku,
Českobudějovické listy, 8. 10. 1996.

www stránky:

<http://www.svumanes.cz/clenove.html> ze dne 13. června 2006

<http://www.munovapaka.cz/vismo/dokumenty2.html> ze dne 13. června 2006

<http://www.archiweb.cz/architects.html> ze dne 13. června 2006

http://www.prostor-ad.cz/slovník/sl_HJ.html ze dne 10. června 2006

<http://www.britskelisty.cz/9802/19980204c.html> ze dne 6. prosince 2005

http://www.rabasgallery.cz/k_v/vystava_info.php?jazyk=cz&what=3&file=xml/1994/19941127miroslav_houst_grafika_malby.xml

Seznam zkratk

CIAM	- Congr�s Internationaux d'Architecture Moderne
ČVUT	- �esk� vysoké učení technick�
ELK	- Evropsk� liter�rn� klub
inv. �.	- Inventární ��slo
JUV	- Jednota umělců v�tvorn�ch
JVS	- Jindřichohradeck� vlastiv�dn� sborník
kart.	- Karton
KHA	- Kulturní historick� archiv
LA PNP	- Liter�rn� archiv Památníku národního písemnictví
MFf	- Mezinárodní filmov� festival
OSN	- Organizace spojených n�rod�
př�l. �.	- Příloha ��slo
SČUG Hollar	- Sdružení �esk�ch umělců grafiků Hollar
SED	- Společnost Emy Destinnov�
SND	- Slovensk� n�rodn� divadlo
SOkA	- Státní okresní archiv
StB	- Státní bezpečnost
SVU Mánes	- Spolek v�tvorn�ch umělců Mánes
USA	- United States of America
VřMU	- Vysok� škola muzických umění

Seznam příloh:

1. Křestní list Emy Destinové.
2. Dům v Kateřinské ulici č. 5.
3. Kaiserštejnský palác (Dům u Petzoldů).
4. Cornelius Strasse v Berlíně.
5. Hotel Antonia v New Yorku.
6. Zámek ve Stráži nad Nežárkou.
7. Záznam z městské kroniky o koupi zámku ve Stráži nad Nežárkou.
8. Ema Destinová ve třech letech.
9. Ema (vlevo) se sestrou Jindřiškou.
10. Matka Emy Destinové.
11. Civilní portrét Emy Destinové.
12. Pózování pro firmu Hartman Autogéne.
13. Civilní portrét ze Stráže nad Nežárkou.
14. Ema Destinová (vlevo) ke konci života.
15. Slavín na Vyšehradském hřbitově.
16. Pamětní deska, Slavín.
17. Alfredo Cerigiolli: Strážská Černá paní.
18. Tondo bez signatury. Autorství připisováno Alfredu Cerigiollimu.
19. Obraz Adolfa Heringa.
20. Olejomalba od Marie Martínkové-Tomašovské.
21. Olejomalba od malíře Vladimíra Šamberka (ztracená).
22. Podobizna Emy Destinové od Václava Švarce, olej na dřevěné desce.
23. Údajná podobizna Emy Destinové z roku 1922 od Vratislava Hlavy.
24. Kresba od Viktora Olivy, zpodobňující Emu Destinovou.
25. Karikatura Destinové od Enrica Carusa.
26. Část dopisu od Jana Zrzavého z roku 1919.

27. Obraz od Vladimíra Suchého v Kaiserštejnském paláci.
28. Pilnerův obrázek, představující Destinnovou na rybolovu.
29. Grafika Jaroslavy Byčovské (1994).
30. Obraz akademického malíře Miroslava Houště.
31. Busta od Bohumila Kafky (Londýn 1908).
32. Busta od Marty Jiráskové-Havlíčkové (vytvořeno roku 1953).
33. Busta Jana Simoty na Kaiserštejnském paláci z roku 1972.
34. Busta Ireny Sedlecké, odhalena 1999.
35. Reliéf Emy Destinnové od J. J. Nováka z roku 1958.
36. Pamětní deska v Kateřinské ulici.
37. Ateliér Tomáš, fotografie z let 1893/94.
38. Fotografie od J. F. Langhanse.
39. Další snímek z ateliéru Langhans.
40. Fotografie z ateliéru Köppel. Na snímku Destinnová (vlevo) snad se sestrou Jindřiškou (vpravo).
41. Drtikolova fotografie Emy Destinnové.
42. Fotografie od Václava Vlasáka s věnováním pro Václava Vlasáka.
43. Ema Destinnová jako *Madame Butterfly* od Jindřicha Vaňka.
44. Destinnová u vody. Fotografie Karla Hájka.
45. Civilní fotografie od Karla Hájka.
46. Ema na rybolovu. Další snímek Karla Hájka.
47. Fotografie od V. Scheuricha z roku 1900.
48. Snímek z ateliéru Otto Becker a Maass.
49. Ateliér Otto Becker a Maass.
50. Fotografie z ateliéru Schwertführer z roku 1901.
51. Ema jako *Carmen*. Ateliér Victoria.
52. Snímek a ateliéru Victoria.
53. Bayreuthský *Bludný Holanďan*. Foto W. Höffert.
54. J. C. Schaarwächter: Destinnová jako *Mignon*.
55. Fotografie od Alexandera Rothbergera.
56. Ateliér Schneider. Zleva: matka, otec, sestra Jindřiška a v křesle Ema.

57. Fotografie z ateliéru Schneider.
58. Portrét Emy Destinnové. Ateliér Schneider.
59. Emil Schwalb: Ema jako *Elsa*.
60. Ema v Pucciniho *Tosce*. Londýnské Dover Street Studio.
61. Dover Street Studio: Destinnová jako *Madame Butterfly*.
62. Ateliér Mishkin, New York.
63. Snímek z ateliéru Mishkin.
64. Ateliér Foley: *Mařenka z Prodané nevěsty*.
65. Ateliér Dupont, New York.
66. Ateliér Tonka, Zagreb.
67. Ateliér Tonka, Zagreb.
68. Destinnová na zámeckém schodišti. Snímek z filmového dokumentu.
69. Ema Destinnová s Goliášem. Scéna ve lví kleci k filmu *Moc zpěvu*.
70. Božidara Turzonovová jako E. Destinnová a Juraj Kukura v roli Victora. Záběr z filmu *Božská Ema*.
71. Jiří Krejčík, režisér filmu *Božská Ema*.
72. Fotografie Karla Svolinského.
73. Znamka od Karla Svolinského z roku 1953.
74. Petruše Oriěšková, autorka druhé známky.
75. Znamka Petruše Oriěškové z roku 1996.
76. Bankovka v nominální hodnotě dva tisíce.
77. Oldřich Kulhánek, autor návrhu bankovky.

Okresní politická správa

Okresní soud

Místo narození, č. doruč.

Praha, 126-II
Nr. Exh. 2046

Křestní list.

Den měsíc a rok	narození	<u>26. února 1923</u> <u>zeden tisíc am pet</u>
	křtu	<u>24. března</u> <u>sedmdesát am</u>
Jméno dítěte		<u>Emilie Paulina Jindovičková</u>
Náboženství		<u>katolické</u>
Lože		<u>manželské</u>
Otec	<u>Kittel Emanuel Jan. majitel</u> <u>huti a pivovaru v Praze, n. p. v</u> <u>Prácheň, man. žena - Jana Kittelová,</u> <u>usídlená měšťanka z Prahy, a</u> <u>Katoviny, ro. Sedmáček Antonie</u>	
Matka	<u>Jindovičková Barbora ro. Šerlová</u> <u>rod. z M. v. l. z p. o. Chudim, man.</u> <u>žena Antonína Šerla, hospodářského</u> <u>juditele v Praze a Borohy, rodu</u> <u>Šabrány z Labovic</u>	
Kněz, jenž křtil	<u>Jindřich Reis, kaplan.</u>	
Kmotr a svědek	<u>Paulina Komalová,</u> <u>Antonín Šub, prokladník v Praze</u>	
Porodní asistentka	<u>Helena Dautvebachová, ro. Šimichová</u>	

z hl. farního úřadu v Praze u n. Štěpána
dne 9. července 1923
Václav Chrást
Kaplan.

1. Křestní list Emy Destinové.

2. Dům v Kateřinské ulici č. 5.

3. Kaiserštejnský palác (Dům u Petzoldů).

4. Cornelius Strasse v Berlíně.

5. Hotel Antonia v New Yorku.

6. Zámek ve Stráži nad Nežárkou.

1914.

Strážské panství.

viz str. 392.

Dne 10. ledna 1914 byla podepsána kupní smlouva, dle níž Dingh Eugen Gilly, bariton na Metropolitan-Operě v New Yorku v Sev. Americe, a st. Emma Destinová, operní zpěvačka dvorní opery v Berlíně koupili za 570.000 Kč část panství strážského, pokud leží v katastrálních obcích Stráži, Plavsku a Vydří, tedy zámek a dvůr v Stráži, Nový dvůr a luhovar v Plavsku a rybníky ve Vydří, tak odděleny od panství dvůr Huk v Příbrazi a dvůr Bařta v Písnici, a to spolek, lesy, rybníky a rašeliniskům, již zůstávají majetkem K. Nováka a dosud podléhají sekvestrační správě. Právním nástupcem a správcem koupených částí jest od 1. února dr. Zdenko Kroutil, advokát v Praze.

7. Záznam z městské kroniky o koupi zámku ve Stráži nad Nežárkou.

8. Ema Destinnová ve třech letech.

9. Ema (vlevo) se sestrou Jindřiškou.

10. Matka Emy Destinnové.

11. Civilní portrét Emy Destinové.

12. Pózování pro firmu Hartman Autotone.

13. Civilní portrét ze Stráže nad Nežárkou.

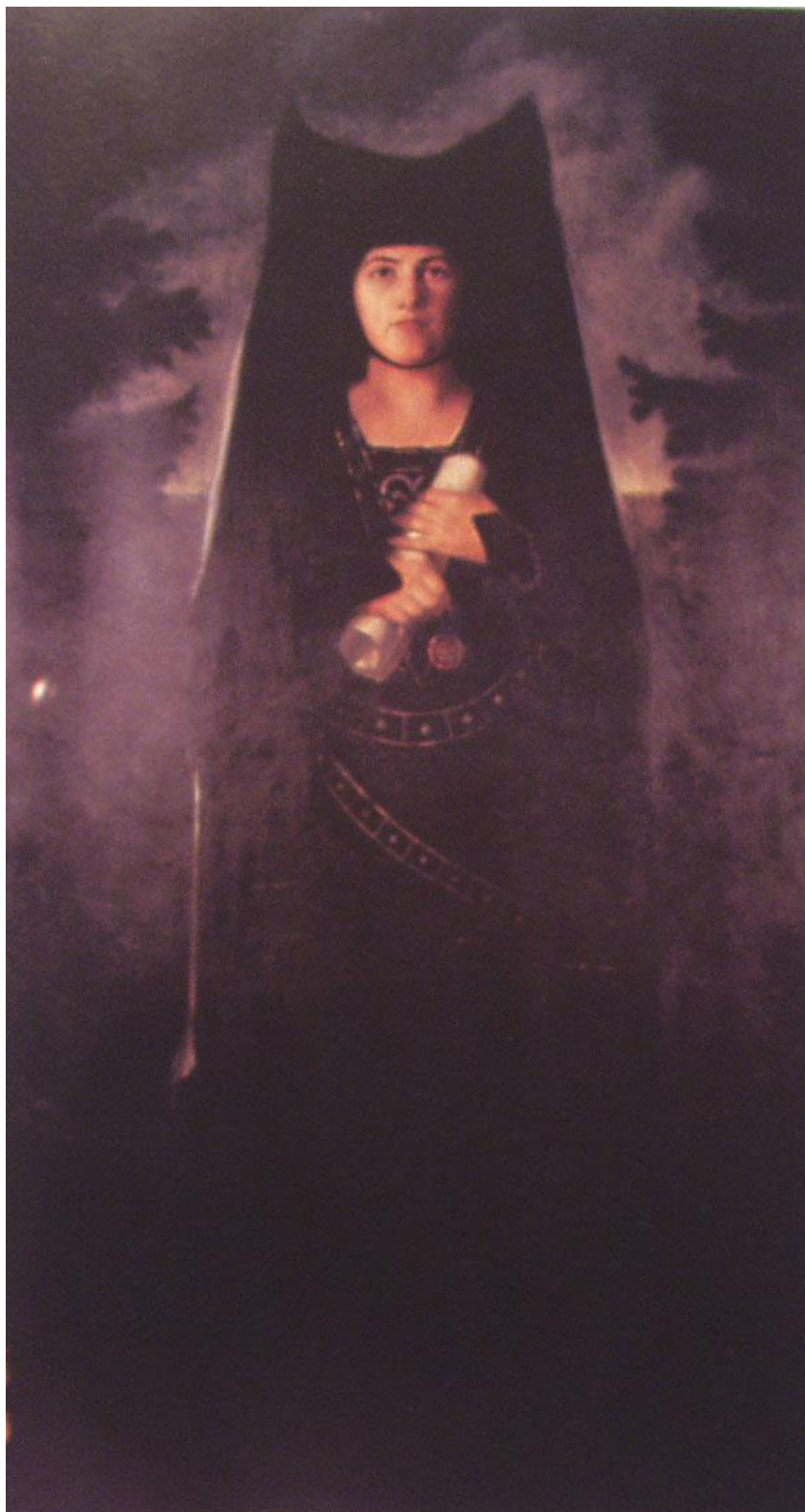
14. Ema Destinová (vlevo) ke konci života.

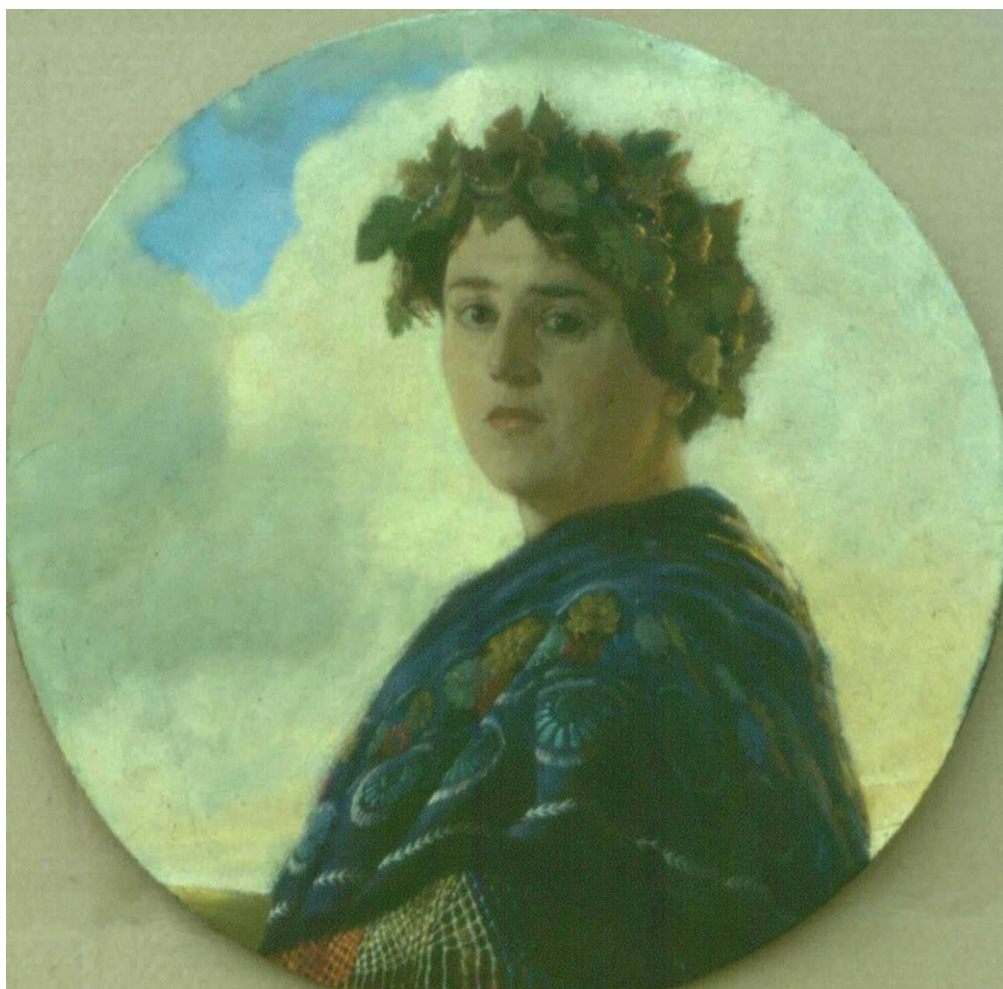
15. Slavín na Vyšehradském hřbitově.

16. Pamětní deska, Slavín.

17. Alfredo Cerigioli: Strážská Černá paní.

18. Tondo bez signatury. Autorství připisováno Alfredu Ceriollimu.

19. Obraz Adolfa Heringa.

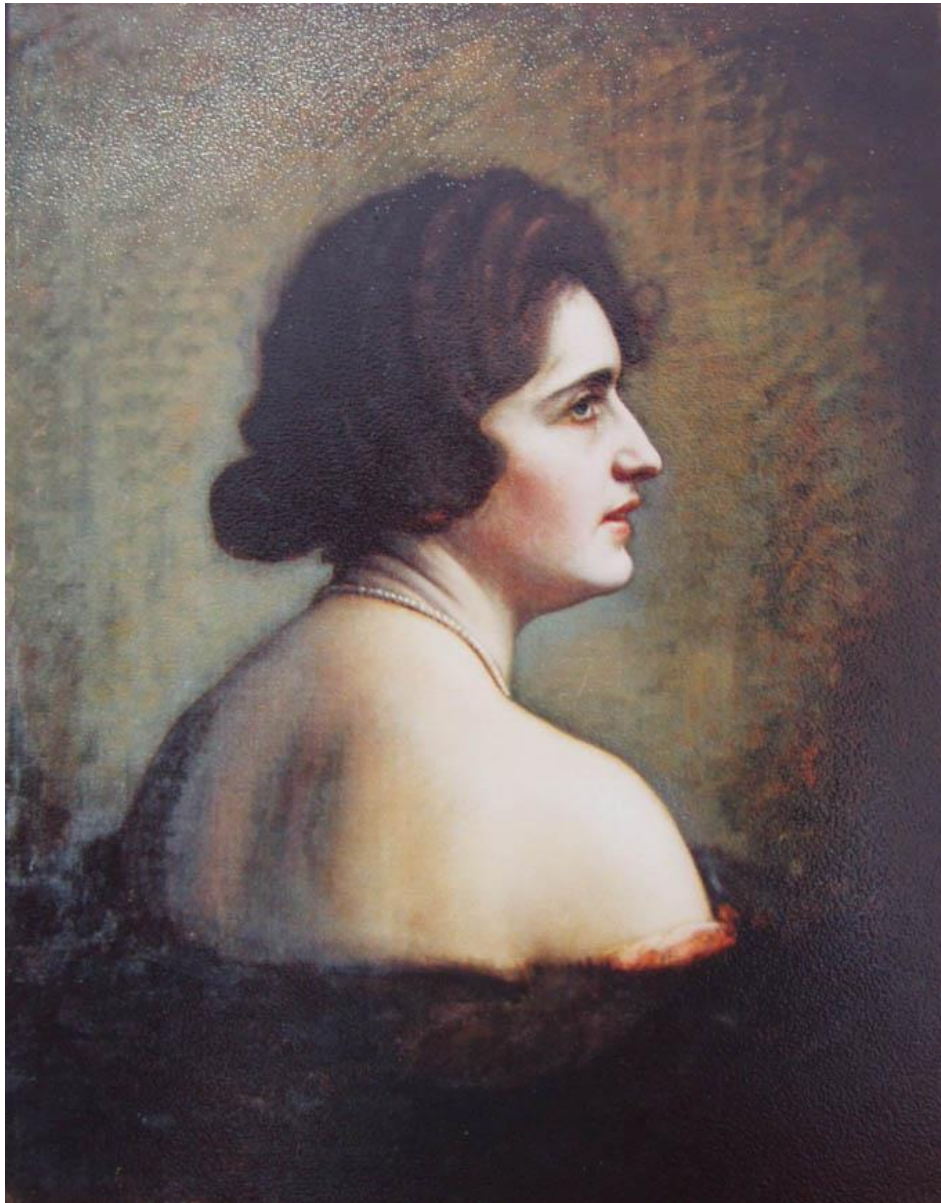
20. Olejomalba od Marie Martínkové-Tomašovské.

21. Olejomalba od malíře Vladimíra Šamberka (ztracená).

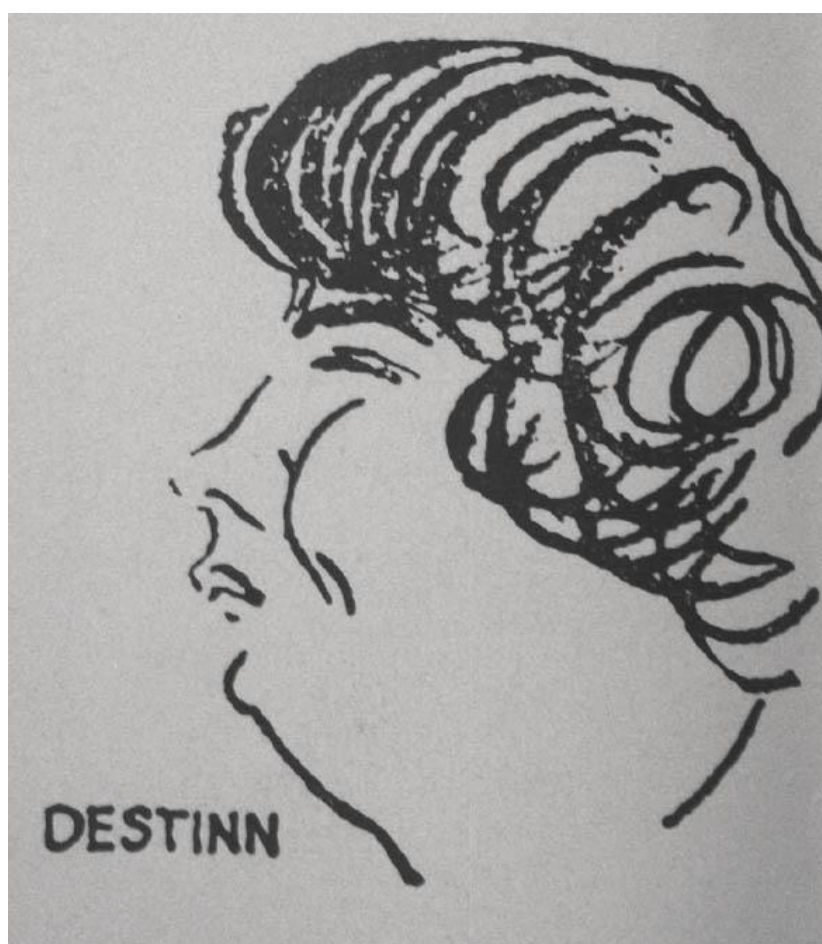
22. Podobizna Emy Destinové od Václava Švarce, olej na dřevěné desce.

23. Údajná podobizna Emy Destinnové z roku 1922 od Vratislava Hlavý.

24. Kresba od Viktora Olivy, zpodobňující Emu Destinnovou.

25. Karikatura Destinnové od Enrica Carusa.

oprávně předložit svůj vývoj i o co se v malířství
maším, většina z nich jsou náhodou ty „Krotké“.
Musela jste se vidět, což budete-li si přát, se stane.
Ami se setkávám, že byste i nejpodivnější mé pokusy
brala v poměru na lehkon váhu — dle vašeho umě-
ní a dojmů, jež jste dnes na mne učinila (byl někdy
než jsem očekával) jsem jist, že budete rozpoznati,
co znamená z míra.

Děkuji vám stejně za váš zájem o mne a laska-
ně přijít a pozdravuji vás v ovdané věci

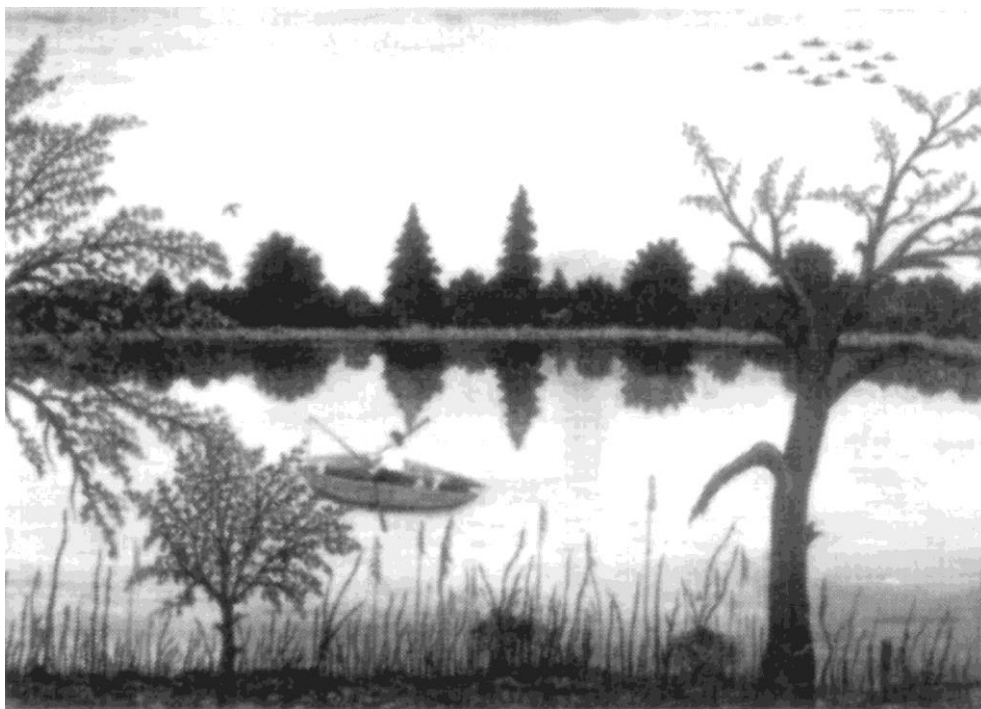
Jan Zrzavý

Praha 17. III. 1919.

26. Část dopisu od Jana Zrzavého z roku 1919.

27. Obraz od Vladimíra Suchého v Kaiserštejnském paláci.

28. Pilnerův obrázek, představující Destinnovou na rybolovu.

29. Grafika Jaroslavy Byčovské (1994).

30. Obraz akademického malíře Miroslava Houšťě.

31. Busta od Bohumila Kafky (Londýn 1908).

32. Busta od Marty Jiráskové-Havlíčkové (vytvořena roku 1953).

33. Busta Jana Simoty na Kaiserštejském paláci z roku 1972.

34. Busta Ireny Sedlecké, odhalena 1999.

35. Reliéf Emy Destinové od J. J. Nováka z roku 1958.

36. Pamětní deska v Kateřinské ulici.

37. Ateliér Tomáš, fotografie z let 1893/94.

38. Fotografie od J. F. Langhanse.

39. Další snímek z ateliéru Langhans.

40. Fotografie z ateliéru Köppel. Na snímku Destinnová (vlevo) snad se sestrou Jindřiškou (vpravo).

41. Drtikolova fotografie Emy Destinnové.

42. Fotografie od Václava Vlasáka s věnováním pro Václava Vlasáka.

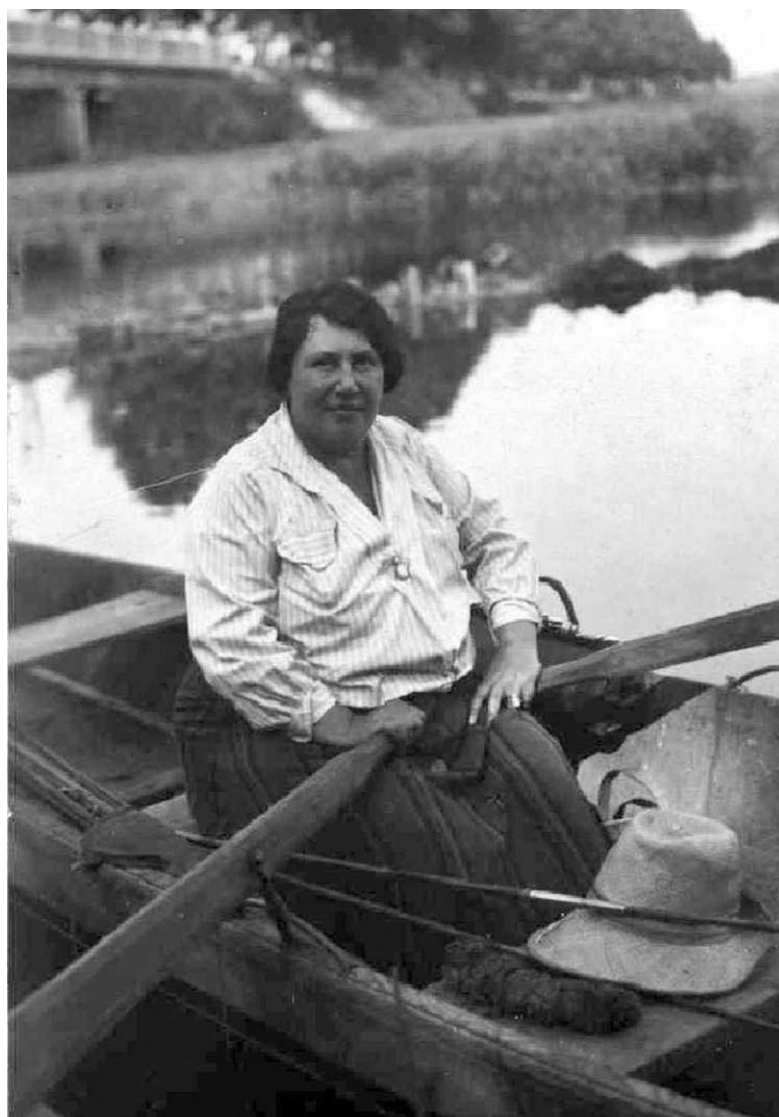
43. Ema Destinnová jako *Madame Butterfly* od Jindřicha Vaňka.

44. Destinnová u vody. Fotografie Karla Hájka.

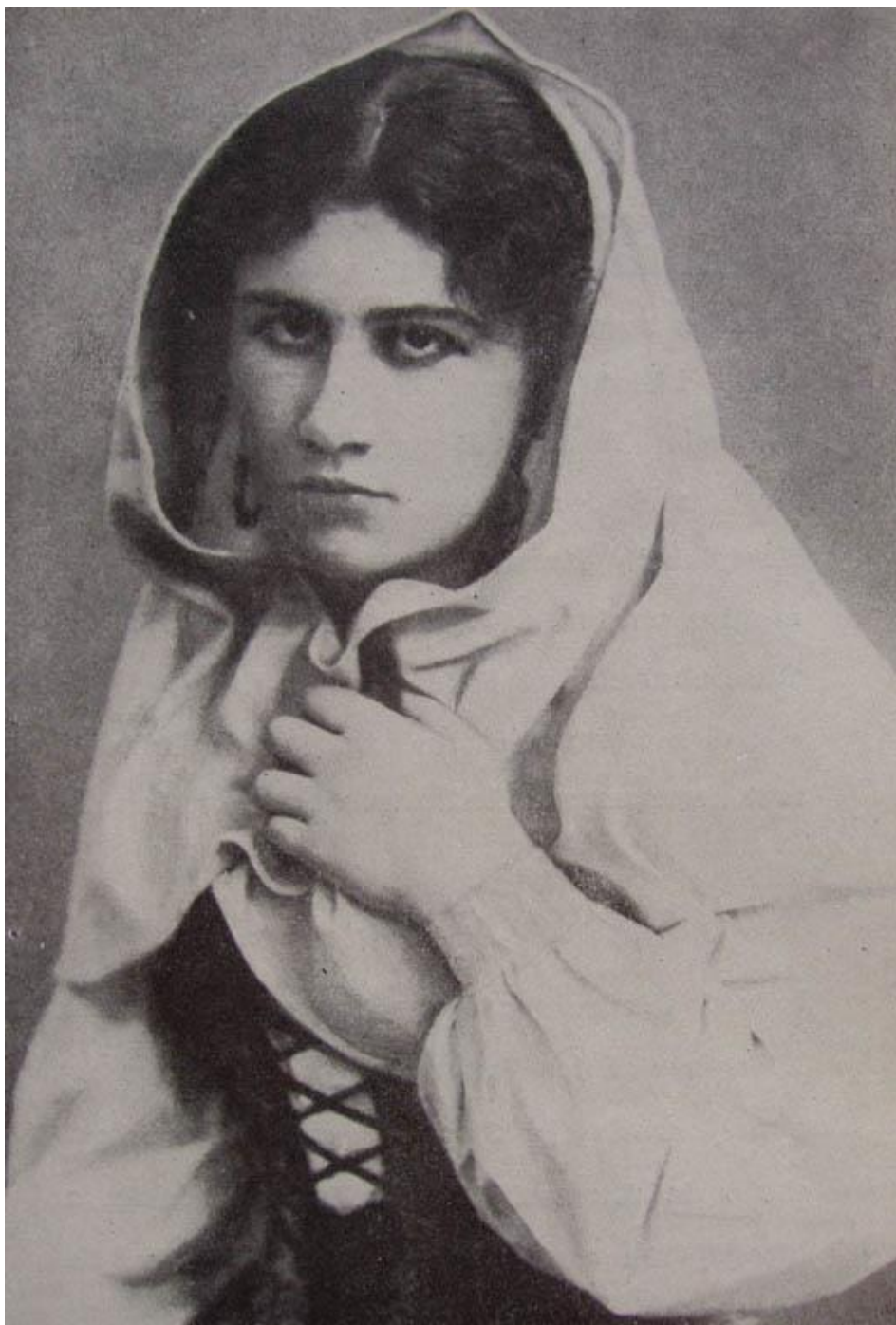
45. Civilní fotografie od Karla Hájka.

46. Ema na rybolovu. Další snímek Karla Hájka.

47. Fotografie od V. Scheuricha z roku 1900.

48. Snímek z ateliéru Otto Becker a Maass.

49. Ateliér Otto Becker a Maass.

50. Fotografie z ateliéru Schwertführer z roku 1901.

51. Ema jako Carmen. Ateliér Victoria.

52. Snímek z ateliéru Victoria.

53. Bayreuthský *Bludný Holanďan*. Foto W. Höffert.

54. J. C. Schaarwächter, Destinnová jako *Mignon*.

55. Fotografie od Alexandera Rothbergera.

56. Ateliér Schneider. Zleva: matka, otec, sestra Jindřiška a v křesle Ema.

57. Fotografie z ateliéru Schneider.

58. Portrét Emy Destinnové. Ateliér Schneider.

59. Emil Schwalb, Ema jako *Elsa*.

60. Ema v Pucciniho *Tosce*. Londýnské Dover Street Studio.

61. Dover Street Studio, Destinová jako Madame Butterfly.

62. Ateliér Mishkin, New York.

64. Atelier Foley, *Mařenka z Prodané nevěsty*.

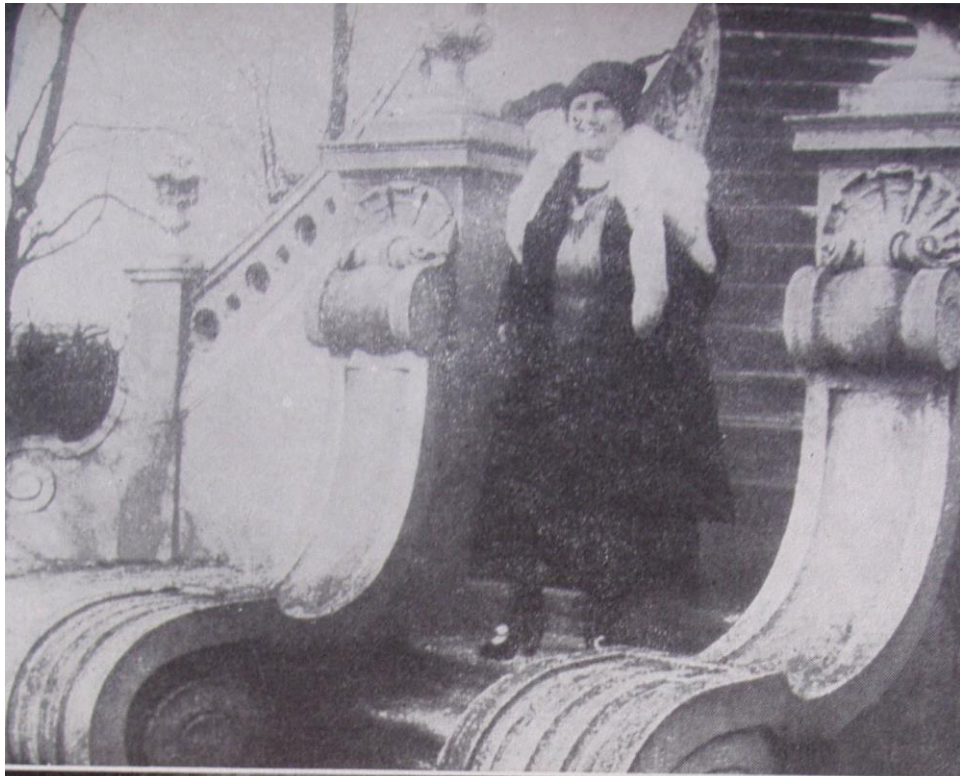
65. Ateliér Dupont, New York.

66. Ateliér Tonka, Zagreb.

67. Ateliér Tonka, Zagreb.

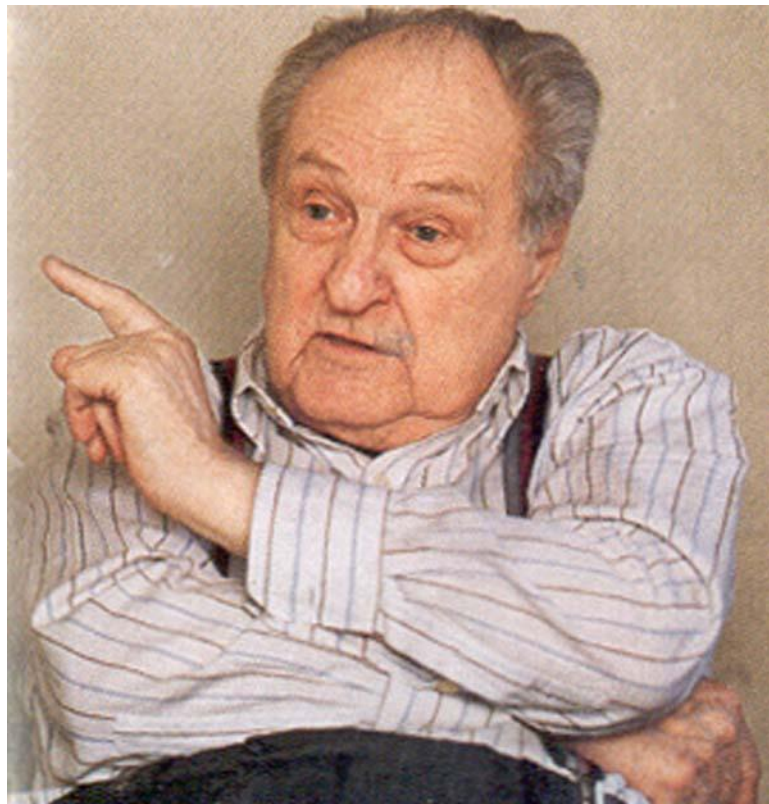
68. Destinnová na zámeckém schodišti. Snímek z filmového dokumentu.

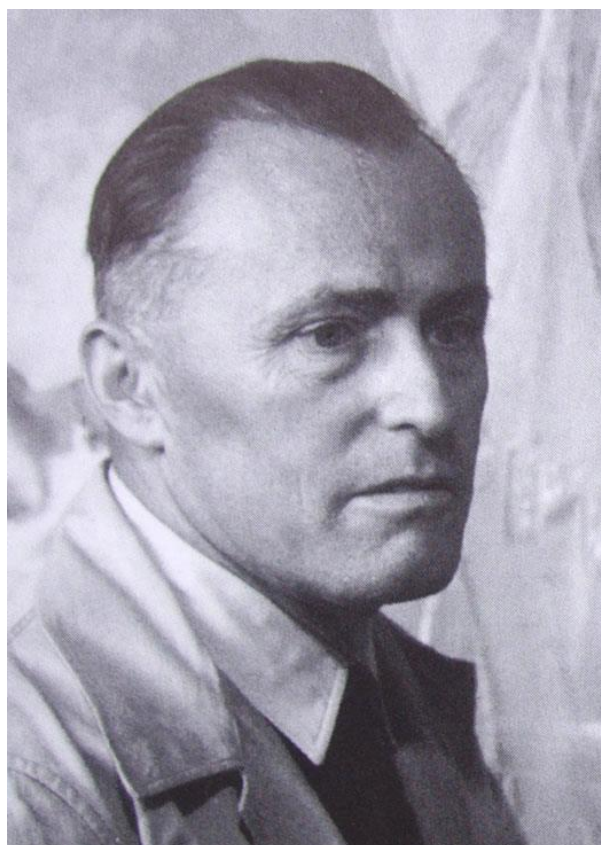
69. Ema Destinová s Goliášem, scéna ve lví kleci k filmu *Moc zpěvu*.

70. Božidara Turzonovová jako E. Destinnová a Juraj Kukura v roli Viktora.

71. Jiří Krejčík, režisér filmu *Božská Ema*.

72. Fotografie Karla Svobody.

73. Známková známka od Karla Svobody z roku 1953.

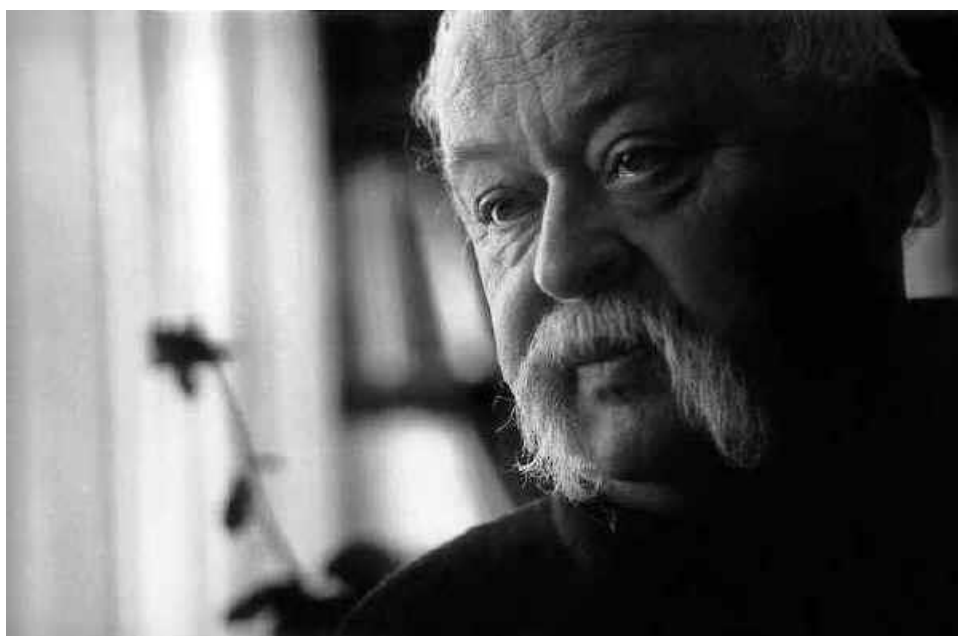
74. Petruše Orišková, autorka druhé známky.

75. Znáмка Petruše Oriškové z roku 1996.

76. Bankovka v nominální hodnotě dva tisíce

77. Oldřich Kulhánek, autor návrhu bankovky.